C. ARDELEANU

PESCARII

C. ARDELEANU PESCARII

P E S C A R I I

C. ARDELEANU

PESCARII

ROMAN

EDITURA „ADEVERUL", S. A.

DE ACELAŞ AUTOR:

Rusia Revoluţionară (nuvele), Edit. „Librăria Românească" I. V. Ionescu Iaşi.

Pe străzile Iaşului (nuvele), „Cartea Românească", Bucureşti.

Rochia albă (nuvele), Casa Şcoalelor, Bucureşti.

In Regatul nopţii (nuvele), Casa Şcoalelor, Bucureşti.

Casa Vechiturilor (teatru), Casa Şcoalelor, Bucureşti.

Ultimul Capitol (teatru).

Diplomatul, Tăbăcarul şi Actriţa (roman), „Cartea Românească", Bucureşti.

Am ucis pe Dumnezeu, (roman), „Cartea Românească", Bucureşti.

Casa cu fete (roman), „Cugetarea" Bucureşti.

Viermii pământului (roman), Edit. Adevĕrul.

Pescarii (roman), Edit. Adevĕrul.

In memoria mamei şi tatălui meu.

C. A.

Bărcile goale, cătrănite pe dinăuntru şi pe din afară, prinse una lângă alta, se legănau pe canaluri.

Magazia mare de scânduri a cherhanalei, cu şopronul larg deschis în marginea apei spre care îşi întindea pontonul umed, cu miros de peşte, era pustie.

Câteva cade uriaşe cu fundul în sus sau culcate pe pântece, o bancă lungă, o masă şi câteva căldări aşezate pe lângă pereţi, împlineau şi mai bine pustiul pe care îl da neactivitatea şi liniştea de nămiezi ce picase din soarele fierbinte şi cerul pâclos al unei Duminici de Septembrie.

Apa părea moartă pe canalul Biulgarovski, alunecând fără să-şi încreţească faţa şi azi ca eri, pe sub podul cel mare şi punţile înguste aruncate în jumătăţi de exagon de la un mal la celălalt.

Pe dreapta şi pe stânga se înşirau casele pescarilor, grădinile înflorate, magaziile de peşte şi sălciile, mari şi mici, aplecate spre

apa în care se oglindeau şi pe care bărcile în semilună, cu vârfurile ridicate, păreau felii de cantalup grămădite pe o tavă de onix.

In faţa cherhanalei, pe malul opus, unde canalul Polughiania venea să facă trup cu Biulgarovski, în dreptul pichetului de grăniceri, o sentinelă îşi lovea bocancii de scândura ridicată a unui podiş susţinut de pari îngropaţi pe jumătate în apă.

Departe, depe lacurile întinse din mijlocul ostroavelor, lacuri cu lintiţă, nuferi şi desiş de trestii, se auziră, una după alta, două detunături de armă şi cerul, în partea aceia, se stropi într'un stol de mii de raţe ce fâlfâiau din aripi.

Intr'o barcă, câţiva copii, între trei şi şase ani, ieşeau dintr'un canal lăturalnic să treacă pe canalul cel mare, cu apa linişţită, să-i sfâşie faţa.

Pe podişcă a trecut o femee şi după ea pustiul.

Copiii cu barca s'au pierdut după nişte sălcii şi apa încreţită îşi trimitea undele în lutul malurilor sdrenţuite şi în rădăcinile sălciilor ce întindeau tentacule de caracatiţă.

La biserica lipovenească, clopotele băteau în şapte sunete deosebite, o suită ste-

reotipă ce avea să se repete până târziu spre seară.

Peste sălcii şi canaluri se auzi un glas de femee strigând cât o lua gura:

— *Şuraaaa... idi siudaaa!...*

Şi liniştea ruptă o clipă, se întindea mai departe peste canaluri, grădini şi biserica lipovenească, să se piardă în cer şi pe pământ.

Pe strada principală, strada celor trei cârciumi şi tot atâtea ceainice apropiate de barăcile de scânduri ale pieţii, stradă pornită din inima Vâlcovului trecând peste canaluri să ajungă la debarcader pe Dunăre, pescarii, flăcăi şi fete, se plimbau în pâlcuri ţinându-se de mâni sau pe după mijloc, trosnind în dinţi seminţe de floarea soarelui, vorbind, ciupindu-se sau alergând să se prindă de mâni, să se învârtească pe loc ca într'un joc de trântă, să se despartă, să râdă hohotind şi să plece mai departe.

Prin cârciumi şi pe la ceainării, bătrânii sau cei gospodăriţi, cu femeile alături, beau vin, rachiu sau ceai, vorbind şi lovind cu pumnii în masă.

Nevestele îşi potriveau barişul în toată clipa să le stea mai bine pe cap.

Şi se înţelegeau de minune oamenii. Ceeace spunea unul, părea că-i preocupă pe toţi deopotrivă, deşi văzuţi din uşa pră-

văliei sau de afară, dela fereastră, se putea crede, mai de grabă, că se sfădesc între dânşii.

Cuvântul fiecăruia era tot mai tare şi pumnii cădeau tot mai grei pe masă, făcând să tremure şi să se atingă paharele.

Lămpile sărace, cu lumină de petrol, clipeau asemeni ochilor albaştri ai muşteriilor.

Soarele scăpătase de mult şi întunericul grăbea dela clipă la clipă să se înteţească.

Cântecele, vorbele, tropotul cismelor şi râsetele sgomotoase ale celor ce se plimbau într'un amestec de vălmăşeală, făceau ca strada prăfuită să respire într'un huet nesfârşit, asemuitor Dunărei bătute de furtună sau foşnetului de trestii înainte de ploaie.

Se mişca strada, de la un capăt la celălalt, rostogolindu-se în valuri de întuneric să ajungă la malul Dunărei unde se oprea odată cu lumea, cu strigătele şi tropotul cismelor, aşa ca toată larma de mai înainte să pară în şoapte, susur de ape îndepărtate.

Perechi, perechi se pierdeau din întuneric în mai întuneric, fugind de grămadă ca să se regăsească din nou apropiaţi, slujitori ai aceleiaşi iubiri, culcaţi pe acelaşi aş-

ternut de iarbă grasă sau muşchiu catifelat, la rădăcinile sălciilor, feriţi de perdeaua genelor de alte perechi, la distanţe de o clipă de linişte, înfăşuraţi într'o respiraţie comună ce le ardea sufletul.

Trupurile îngemănate se sbuciumau în suspine întretăiate, furate de şopotul apei ce se freca de maluri...

Târziu, liniştea nopţii birue frământarea vieţii şi aceleaşi perechi, cu poftele împlinite, fără a-şi spune nimic se întorceau spre casă, să se piardă pe liniile de scânduri ale podiştelor din marginea canalurilor...

— La noapte plec cu tata la cârmace.

— Şi eu.

— Noi mergem pe canalul Biulgarovski.

— Şi noi tot pe acolo.

— Atunci... Ştii ceva?... Când voiu simţi vre-o barcă apropiindu-se, sau chiar dacă va fi mai departe, voiu cânta. Să ştii că sunt eu... să vii, să fim împreună, să fim aproape.

Şi amândoi, flăcău şi fată, au stat o vreme pe punte, sub genele lungi ale unei sălcii, ţinându-se de mâni, fără să-şi spună nimic...

— Noapte bună, Tatiana.

— Noapte bună, Grişa... să dormi uşor!

Pe cer puzderie de stele.

Pe pământ şi pe canaluri întuneric; numai la debarcader, pe catargul lui „*Vasile Lupu*", licărea o lumină cât focul de ţigară.

Ivan Panciuşca Mişnicov aprinse lumânarea, sculă pe Grişa scuturându-l de umeri şi amândoi începură să se îmbrace tremurându-şi umbrele mari pe pereţi şi pe tavanul scund al încăperii, după cum se apropiau sau se depărtau de masa pe care era sfeşnicul.

— Hei, *baba!*... strigă Ivan, tu nu te scoli să aprinzi samovarul?...

— Ba da, răspunse Dusea, visam aşa de frumos... Fuseseşi la cârmace şi veneai acasă cu doi moruni aşa de mari că au trebuit să tragă de ei zece oameni, să-i pună pe masă... şi erau plini de icre... Nici n'aveau carne, erau numai icre, icre mari cu bobul cât lacrima.

— Mai bine nu visai nimic... Iar ne ducem degeaba.

— Ce moruni frumoşi!... In viaţa mea n'am văzut aşa ceva.

— Bine.

Dusea se îmbrăcă într'o clipă, aprinse

samovarul şi ieşi cu el în curte să-i pună hornul.

— Ce ar fi, tată, să se împlinească visul mamei?...

— Nu vorbi prostii, aşa moruni cum spune ea că a visat, nici nu se găsesc.

— Şi dacă...

— *K ciortu*... Să taci!... se răsti Ivan. Ce fel de pescar eşti tu?... Maică-ta a visat balene şi ea e proastă, a crezut că sunt moruni... Femeile totdeauna spun minciuni, chiar atunci când visează... poate să fi fost numai două păstrugi.

Grişa tăcu, gândul lui însă era la morunii cei mari şi cum sta pe marginea patului, cu un picior încălţat şi cu o cismă în mână, îi vedea aevea, unul lângă altul, cu burţile spintecate, plini de icre de parcă se vărsase în ei câte o bute de cerneală.

— Ce, ai adormit?... nu te încalţi?... îl întrebă Ivan. Vine ziua peste noi... ne aşteaptă morunii pe cari i-a visat maică-ta, ne aşteaptă să-i scoatem din cârmace de nu vor fi fugit cu gâinic cu tot să mă lase sărac.

— Atunci am să mă însor, spuse ca pentru el Grişa, urmărind şirul gândurilor, şi lăsându-se pe spate, prinse cisma de urechi, opintindu-se să o încalţe.

— N'ai să te însori până ce nu vei plăti

laptele pe care l-ai supt de la sânul ei şi arătă cu mâna uşa pe care eşise Dusea.

— Mult lapte trebuie să fi băut de nu mă mai pot plăti de el niciodată... Sunt om de douăzeci şi patru de ani, ce vreţi de la mine?...

— Laptele ăla te-a făcut ce eşti şi braţele acestea — şi Ivan îi trecu pe sub nas pumnii strânşi.

— Trebuia să mă hrănească.

— Eşti un ticălos! strigă Ivan, un copil nu trebue să vorbească niciodată aşa cum vorbeşti tu.

Uşa se deschise şi Dusea aducea samovarul fierbinte.

— Iar vă certaţi?...

— Iar, pentru că tu în loc să dormi, să-ţi odihneşti trupul, te apuci să visezi prostii, să ei balenele drept moruni, iar el de bucurie, să se gândească la însurătoare... Şi pe cine vrei să iei de nevastă? întrebă Ivan.

— ?

— Hei!... n'auzi?... Pe cine vrei să iei de nevastă?... pe curva aceia de Tatiana?...

— Ce treabă ai tu?.. se amestecă Dusea.

— Ahaaa, carevasăzică tu eşti aceia care ai încuviinţat faptele lui fără de ştirea mea! Şi eu care mă lupt pentru tine... Să ştii, Dusea, dacă se însoară el, vei veni tu în locul

lui să mă ajuţi la pescuit, aşa ne-am luat acum douăzeci şi şase de ani.

Grişa se aprinse de mânie auzind de cum îi socoteşte tată-său iubita şi fără să-şi dea seama, începu să strige şi el:

— Dumneata să taci!... Tatiana este o fată cuminte şi am s'o iau de nevastă.

— Cuminte! Ha, ha, ha... Frumoasă ispravă ai să-mi faci... şi aseară s'a plimbat pe întunerec cu Ihor al Marusiei... s'a dus cu el în sălcii, pe malul Dunărei, să stea toată noaptea, dacă nu vor fi şi acum acolo... E o curvă, înţelegi?... curvă, curvă!... na, îţi spun să o ştii şi Ivan se întoarse şi scuipă cu scârbă.

— Minţi!... a fost cu mine, răspunse Grişa strângându-şi fălcile şi pumnii.

— Ce treabă ai tu? interveni Dusea, o va ţine un an sau doi, cum m'ai ţinut şi tu pe mine şi cum ţine orice băiat o fată înainte de a se cununa cu ea şi va vedea el dacă o va lua de nevastă sau o va trimite înapoi la tată-său acasă.

— Tu ai fost muncitoare, ai plecat cu mine la pescuit, ai tras la lopeţi, ai văzut de casă, ai strâns ce a rămas neprăpădit de mine şi 'mi l-ai dat pe el, pe cât timp Tatiana, ptiu... şi Ivan scuipă din nou cu tot dispreţul pe care putea să şi-l manifeste.

Grişa, cu coatele răzimate de masă, îşi

sprijinea capul în mâni, în fața paharului cu ceai care aburea.

— Tatiana, continuă Ivan ca pentru el, clătinând capul, acum trebue să doarmă, iar prăpăditul acela de tată-său să plece singur la cârmace, fără nici un ajutor, să vâslească zece sau cincisprezece kilometri. Hei!... dacă aşi fi fost eu în locul lui Fitiuşa, până acum o înecam de mult.

— Nu mai vorbi şi bea mai bine ceaiul, e târziu, când o să mai plecați?... pe urmă ai să spui că ți-au furat hoții morunii... Bea şi tu Grişa, bea porumbelul mamei, nu fii supărat.

Grişa îşi şterse ochii de lacrimi.

— Nu-mi trebue.

Se sculă depe scaun şi eşi afară trântind uşa după el.

— De ce nu laşi băiatul în pace?... strigă femeea, ai să mă omori şi pe mine şi pe el... Ce-ți pasă ție pe cine iubeşte?

— Bine, mormăi încet Ivan, să ştii însă că la toate acestea tu eşti vinovată pentru că visezi ce nu trebue să visezi... Altădată să faci bine şi să dormi... Uite, e ceasul două şi jumătate aproape, şi noi n'am plecat încă... Grişea!... strigă Ivan ca să se audă în curte, ai luat cuțitul?...

— Da.

— Şi ciomegele?

— Da.

— Bine... să avem cu ce bate morunii uriaşi, bolborosi încet Ivan.

Eşi afară, fără să-şi ia ziua bună de la nevastă, sări în barcă şi trecu la cârmă. Grişa trase lopeţile şi plecă din curte, din şanţul cu apă în care au mai lăsat două bărci răsturnate, împingând cu lopeţile in mal, să iasă pe canalul îngust, Cudinva, până în Biulgarovski.

— Cum ţii cârma?... întrebă Grişa.

— Să ieşim pe Glavastambul.

— De ce?... mergem pe aci.

— Pe Glavastambul, am zis...

— Nu merg... n'am poftă să ocolesc degeaba ostroavele. Şi aşa am destul de vâslit... opt chilometri dus, opt întors şi încă vre-o doi trei cercetând cârmacele pe gâinic, mi-e destul...

Ivan suci cârma luând apa la vale pe Biulgarovschi.

Tăceau amândoi ca întunericul. Grişa trăgea la vâsle. In urma lor un fâşâit uşor se pierdea pe lângă pântecul bărcii.

Lopeţile se ridicau o clipă, în sus, ca să se lase din nou în apă, într'o mişcare măsurată de parcă un peşte uriaş îşi închidea şi deschidea urechile.

Cerul apăsa asupra lor înfrăţindu-se cu apa şi pământul.

Nu se vedeau nici ţărmurile canalului, nici sălciile; nu se vedea nimic de cât icicolo, câte un ochi de fereastră luminată pe la casele în cari pescarii se pregăteau de plecare.

Inaintea lor, la câţiva paşi, o altă barcă înfăşurată de întuneric lovea apa cu lopeţile.

— *Dobroe utro...*

— *Dobroe...*

Au trecut înainte pe lângă altă barcă şi alta, făşâind apa în urma lor...

— Vezi, am întârziat, spuse Ivan mişcând cârma să ocolească două bărci legate între ele, ce veneau din jos, încărcate cu stuf pentru iarnă.

Grişa nu răspunse, lopăta înainte, se uita în noapte şi aştepta să audă cântecul Tatianei.

Eşise de mult din oraş...

Inaintea lor nici o barcă, toate rămăseseră în urmă şi de nicăiri nu se auzea cântecul iubirii.

Incetă să mai vâslească, voia să întârzie, prea se depărtase.

Scoase tabacherea şi suci o ţigare; făcu la fel şi tată-său. Grişa se scotoci prin buzunare şi întrebă:

— Ai luat dumneata chibriturile?

— Nu, şi bătrânul pentru o mai bună

convingere se cercetă imediat, ca apoi să se supere şi să strige:

— Nu eşti bun de nimic!... eu am crezut că le-ai luat tu.

— Să aşteptăm să se apropie vre-o barcă.

— Intârziem.

Grişa nu răspunse, lăsă lopeţile nemişcate.

— O să fie soarele sus când vom ajunge şi dacă într'adevăr s'ar fi prins ceva, tot nu o să găsim nimic, pentrucă o să ni-l fure alţii... Să şti că nu mai mergi cu mine... să iei singur barca... cu mine are să vină Dusea, tot te părtineşte ea pe tine... Hm!... nici atâta grije să n'ai, o cutie de chibrituri... parcă ţi-a luat Dumnezeu minţile...

Inapoia lor se pierdea pe ape un cântec de fată.

— Vine!... strigă bucuros Grişa, uitând toată supărarea ce i-o făcuse tată-său.

— Cine vine?...

— Trebue să vină cineva, să cerem chibrituri... parcă şopoteşte apa...

— Frumoasă treabă să ţii calea oamenilor de dimineaţă, să-i opreşti din drum.

Cântecul încetase o clipă ca să se audă din nou şi iar să înceteze.

De data asta Grişa vorbea tare, să fie auzit până departe, vorbea numai aşa ca să nu tacă, nici el nu ştia ce spunea.

— Hai, vâsleşte şi taci din gură...

Inapoia lor, la câteva lungimi de barcă, se auzi cântecul Tatianei.

— Stăi!... strigă Ivan, cine eşti tu?...

— Fitiuşa... Miusov...

— Tu eşti Osep?... eu sunt Panciuşca... ai un chibrit?... băiatul meu nici atâta grije n'a avut să ia cutia cu el.

— *Dobroe utro, batiuşca Ivan*, se auzi glasul Tatianei.

— Bine, răspunse morocănos Ivan.

— Avem... şi fata apropie barca de a lui Grişa, vorbind lui Ivan:

— Ce faci, batiuşca?... dacă o vrea Dumnezeu să prindem moruni mulţi... Doamne, Doamne... ce bine are să fie... şi râdea Tatiana ca un copil.

— Moruni mulţi, îngăimă Ivan, par'că i-ai găsi în coteţ... Ei, îmi dai?...

— Acum... şi fata gândindu-se la fericirea ei, ca şi Grişa de dimineaţă când îşi trăgea cismele, vorbea singură înainte bucurându-se la gândul de care se legase:

— Dacă vrea Dumnezeu... Doamne, Doamne... moruni mulţi, icre, hei, ce bine are să fie... nu-i aşa, Grişa?...

— Hm!... mormăi Ivan.

Tatiana apropiase barca şi întinzând mâna lui Grişa, îi zise:

— Ţine!... Na... ce stai aşa fără chef?

Mânile lor se întâlniră într'o strânsoare ce întârzia să se desfacă. Fata apropie şi mâna cealaltă mângâind în ascuns braţul vânjos al lui Grişa.

— Na... ţine... vezi să nu scape... şi se strângeau unul pe altul ca în cleşte, zăbovind.

Grişa aprinse chibritul şi-l îndreptă spre tată-său, apoi îşi aprinse şi el ţigarea ţinând chibritul în faţă, luminând chipul fetei care se aplecase spre el prinzând cu mânile marginele apropiate ale bărcilor.

S'au privit atât cât a ţinut lumina chibritului şi bărcile s'au depărtat la o lungime de lopată şi una lângă alta, porniră spre acelaş noroc prins în cârligele cârmacelor.

Osep Fitiuşa Miusov vorbea cu Ivan. Acesta nu prea avea chef la început, cum însă Osep îi spunea lucruri de seamă despre înfiinţarea unei cooperative, în care se putea înscrie şi el, începu să se intereseze mai de aproape.

— Şi cine o face?...

— Mişca Bistricov, Ihor Stefanov şi Vasilina, fata *gorodovoi*-ului care s'a măritat la Galaţi cu un armator grec, Stavro. El a spus că pune cinci sute de mii de lei... Vrea să lege marea şi gurile Dunării în gâinice...

Mie însă parcă tot nu-mi vine să cred...
Ţi-am spus aşa, ca să ştii şi tu...

Amândoi pescarii vorbeau mai departe de afaceri, iar printre cuvintele lor, se încrucişau vorba şi râsul tinerilor.

— Cântă, Tatiana, cântă ceva...

— Mă înjură tata.

— Nu-i nimic, cântă şi râzi... vreau să te ascult.

Tatiana începu să cânte dar aproape în aceiaşi clipă o înghionti din spate, taică-său.

— Ai înebunit?... Noi vorbim şi tu cânţi să nu ne mai putem înţelege?... vâsleşte!..

Ivan se bucură de parcă el ar fi fost acela care o certă pe fată şi ca să nu rămână mai prejos îi spuse lui Grişa:

— Nu eşti bun de nimic, ţi-a secat capul de minte...

Tatiana şi Grişa isbucniră în râs.

Cerul începuse să se lumineze.

Se vedeau bine, de acum, chipurile pescarilor, se vedeau malurile şi se vedea departe apa ce albăstrea întunecat ca oţelul...

Bătrânii sporovăiau, iar tinerii se priveau şi râdeau de aceiaşi mişcare pe care o făceau lopătând, legând gânduri ascunse, ca să se surprindă unul pe altul în roşeaţa ce le colora obrajii.

— Ha, ha, ha...
Râdea Grişa, râdea Tatiana şi amândoi erau plini de viaţă şi de pofte.
— Ţi-e greu, Tatiana?...
— Nu.
— Iţi place?...
— Da...
— Şi mie...
In acelaş timp, cu forţe noi, nebănuite, trăgeau amândoi la lopeţi de parcă se luaseră la întrecere şi bărcile alunecau ca mângâere...
Fâş, fâş, fâş...

Când au ajuns, soarele pe jumătate eşit din mare, ca o gură de cuptor aprins, înroşea crestele valurilor neastâmpărate ale mării, creste ce străluceau ca mii de oglinzi aşezate în solzi pe o şosea de aur ce se pierdea acolo de unde venea.
Gâinicul de care atârnau cârmacele, se vedea bine după banele de tinichea înşirate ca mărgele pe o aţă nevăzută. Din loc în loc, bucăţi de plută, şomoioage de pae sau tiugi, însemnau linia norocului.
— *Dosvidania,* Grişa, şi bărcile s'au despărţit în drumul spre larg...
— Cu bine, Tatiana...
— Să dea Dumnezeu noroc...
Bărcile se depărtară fără ca pescarii bă-

trâni să-şi fi luat ziua bună, amândoi, morocănoşi, îngreuiaţi de gânduri, cu ochii deschişi fără să clipească, urmăreau jocul banelor îndemnând lopeţile:

— Trage, Grişa...

— Trage, Tatiana...

Inaintau spre semnele mişcătoare, coborând şi suind crestele valurilor, arătându-se o clipă, ca să dispară şi iar să se arate ca lumina în ochiul farului noaptea, la cotiturile Dunării.

La cherhanea venise peşte mult. Pe jos, pe scândurile ude, stăteau morunii ca trunchii de copaci la ferestrău. Un lipovan înalt şi voinic, cu barba răsfirată în două, cu cismele până peste genunchi, se învârtea greoi, aplecat deasupra mesei, să umple o copaie cu icre, boabe de mărgele negre.

In burţile spintecate ale peştilor se turnau găleţi de apă cărată din canal, ca iar să se scurgă înapoi îmbâcsită de miros, să curgă pe sub poduri şi podeţe, să se împrăştie în tot târgul.

In deschiderea magaziei ce se prelungea cu podeaua pontonului, era o mişcare de atelier.

Vorbe, înjurături, tropot de cisme, hurducăială de cărucioare joase — pe roţi de fier — şi sgomot înăbuşit de ciocane mari de lemn ce pisăgeau ghiaţa în lăzi şi cade.

Tremura cherhaneaua din toate încheeturile.

Braţe vânjoase împingeau zăcătorile grele, făcându-le să alunece pe scândurile ude ale podelei, dintr'o parte în alta.

Apa se vărsa cu risipă.

In faţa unui cântar se umpleau lăzile cu peşte peste cari se aruncau lopeţi de grunzi de ghiaţă sărată. Se băteau capacele în cue, se scria cu cerneală şi încărcăturile grele se rostogoleau pe muchii, în magazii reci, întunecoase, în depozit, sau le împingeau până în marginea apei unde pe câte două bărci legate una de alta, se lăsa povara să fie dusă pe canal la debarcader şi de-acolo în pântecul vasului, să o poarte mai departe pe Dunăre până la Galaţi şi Brăila.

Intr'o încăpere de zid, un fel de cancelarie cu rafturi, condici, afişe pe păreţi, călimări şi cutii rotunde de tinichea, de toate mărimile, în faţa ferestrei, pe o masă, lângă două terezii de precizie, doi meşteri frecau icrele să le treacă boabe întregi, printr'un ciur de aţe întinse pe un gherghef, ca apoi să umple cutiile de tinichea şi să le cântărească.

Intr'un colţ al magaziei, lângă două butoaie mari, capetele morunilor făceau grămadă ca blocuri de piatră cenuşie.

Negustorii de peşte încheiau vânzările locale.

Pe o coală de hârtie albă, scrisă cu litere mari, era însemnată ultima dată și prețul cu care se licitase peștele și icrele la bursa Galați.

Dinspre mare, pe canal, veneau la intervale de timp pescarii norocoși trăgând cu frânghii, în urma bărcilor, morunii prinși în cârmace și uciși cu lovituri de ciomege.

Voia bună se cetea pe fețele oamenilor cu bărbile bălane și ochii albaștri.

In cârciumi: cântec, vin și iar cântec.

De multă vreme nu se prinsese atâta pește, atâta bogăție. Ce va fi fost pe ape în noaptea aceia, nu-și puteau da cu socoteala nici cei mai bătrâni pescari.

Ivan Panciușca Mișnicov veni acasă și după ce îi povesti Dusei cât a avut de muncit până să omoare cei doi moruni pe cari îi prinsese, se îmbrăcă în hainele cele curate, de sărbătoare, își pieptănă barba și mai înainte de a pleca, spuse nevesti-si:

Să știi Dusea, Grișa este un pescar și jumătate... Merită să se însoare... Mă uitam la el și mă vedeam pe mine cu treizeci de ani în urmă și... iar mă gândesc, dacă se însoară... fără el... E! vom mai vedea.

Și Ivan amestecа vorbele și gândurile așa cum îi veneau, fără alegere, ca apoi să rămână tăcut în fața ușei. Ii părea rău că vorbise de însurătoare, ar fi vrut să spună

chiar, că mai are vreme să-şi lege capul, deschise chiar gura să vorbească, îşi luă însă seamă, făcu un gest cu mâna ca şi cum ar fi răspuns propriilor lui gânduri şi eşi.

— Am să mă duc pe la cherhanea să văd morunii, spuse Dusea, vezi, ia seama să nu te îmbeţi prea rău... e ruşine.

— Ruşine!... Asta-i bună, strigă înapoi Ivan şi începu să râdă în hohote... Proastă eşti, Dusea. Tu ai uitat că numai cei bogaţi se îmbată bine şi se îmbracă bine. De ce să-mi fie ruşine, că sunt bogat?... ha, ha...

— Bine, bine, strigă femeea, dar tot nu e frumos să vii acasă ca un porc.

Ivan nu mai auzea, eşise pe poartă şi se pierdu printre pleoapele sălciilor, pe podişca de lemn ce ţinea loc de trotuar. Trecu peste canalul Patapov şi eşi pe strada principală, strada celor trei cârciumi şi tot atâtea ceainării. Când a intrat în cârciumă l-a întâmpinat negustorul cu vorbele:

— Adevărat, Ivan Panciuşca?... am auzit... Trei moruni?

— Adevărat, Pobiedîmscki, însă numai doi... doi, dar mari, mari şi plini de icre. Nici nu s'a prins vre-odată în Vâlcov aşa moruni. *Slava Bogu* de-acum nu-mi mai trebue nimic, sunt *barin*. Dă-mi o jumătate de vin. Şi cercetând cu ochii mesele un-

de ar putea sta, găsi una neocupată, într'un colţ şi se aşeză la ea. Abia după ce i se aduse vinul şi bău un pahar, băgă de seamă că la masa vecină era Serghiei Carsiov Canareica. Ar fi vrut să se scoale, dar n'avea unde să se mai ducă, toate mesele erau ocupate. Se întoarse cu spatele şi rămase să privească în altă parte.

Canareica era cel mai bogat pescar din Vâlcov. Om la vre-o cincizeci de ani, înalt şi voinic, cu faţa rotundă lipsită de barbă şi de mustăţi, ca a scapeţilor, cu ochii mici, piezişi, vârâţi în fundul capului, aşa că foarte greu s'ar fi putut vedea ce culoare aveau. Gura era tăiată cu cuţitul, astfel că nici urmă de buze n'avea, nasul suflecat şi un glas subţire şi supărător ca al unei femei mereu pornite pe ceartă; aproape nu-ţi venea să crezi că din trupul acela de colos, eşea vorba schelălăiată de câine râios.

In tinereţe nu se însurase pentru că n'a vrut nici o femee să-l ia. Era sluga tuturor şi a nimănui.

Când a venit în Vâlcov, era de optsprezece ani. Al cui era nici el nu ştia, de unde venise nu ştia nimeni.

Pentru el se prindeau morunii şi când nu se prindeau pentru el, atunci îi fura. Nu-l prinsese încă nimeni, toată lumea însă ştia.

Bogăţia i-a venit cu trei ani mai înainte, în ziua în care un fost stăpân ce-l avusese vre-o două luni, Vladimir Mitrici, a pierit fără să i se dea de urmă.

Intr'o noapte, pe când plecase la pescuit se înecase. Când s'au întors oamenii de la cârmace, i-au găsit barca răsturnată, cu fundul în sus şi pe ea o dâră de sânge pe care nu o spălase apa.

Din ziua aceia Canareica a început să aibă bani.

In casa înecatului Mitrici nu s'a găsit nimic ca şi cum ar fi fost un om nevoiaş, deşi toată lumea îl ştia destul de bogat. Unii spuneau că purta banii la el şi s'a înecat cu ei. Nevasta, spuneau alţii, l'ar fi lăsat din pricina sgârceniei ca să plece cu un mecanic depe vapor în cine ştie ce port şi pe ce vas, că nimeni n'a mai văzut-o, iar casa a luat-o un frate mai mic al lui, Dimitri, rătăcit într'o ceainărie în portul Brăila, pe strada Misiţilor, chelner, care după ce a vândut ce a moştenit, a jucat banii în cărţi.

Imediat, după moartea stăpânului lui Canareica, oamenii se uitau la slugă cu bănuială. O lună, două, fiecare vorbea fără să se sfiască, spunând că el trebue să fie ucigaşul şi hoţul banilor. Canareica însă tăcea, se făcea că nici nu aude şi vremea a trecut până ce au uitat pescarii din Vâlcov

de cele petrecute, numai copiii îl arătau unul altuia, cu degetul spunând:

— Uite, îl vezi? ăla este Canareica care a omorît un om. Mai târziu, Serghiei Carsiov Canareica, şi-a apropiat ca tovarăş pe Fiodor Dimov, destul de bogat. Amândoi au întins mai bine de două mii de metri de gâinic. De atunci Canareica nu se mai sfia să-şi mărturisească bogăţia.

Tovărăşia a ţinut şase luni, s'au certat şi s'au despărţit duşmani.

Canareica îşi mai lungi, în urmă, gâinicele cu încă cinci sute de metri.

De câte ori se întâlneau foştii tovarăşi, se înjurau şi s'au bătut chiar. Odată l-a bătut Fiodor. După aceia la câtă-va vreme, Canareica a făcut să strălucească cuţitul pe deasupra capului lui Dimov, la o cârciumă. Puţin a lipsit ca să nu-l tae. Şi astfel s'a încheiat pace între ei. Treceau unul pe lângă altul, fără să se vadă.

De aceia, cum l'a zărit Ivan, i-a întors spatele. Era omul de care se fereau toţi, chiar şi aceia cu cari făcea afaceri la cherhanea, în văzul tuturor.

Canareica bea în tovărăşia lui Alexei, un străin aciuat de câteva luni prin Vâlcov. Nici unul, nici altul, nu vorbeau nimic.

In cârciumă, lume multă, gălăgie, fum

de tutun, vin şi pumni ce loveau în masă ca în tobă.

Canareica scoase un catastif din buzunarul dinăuntru al hainei şi întinzându-se cu amândouă coatele şi pieptul pe masă, o cuprinse toată.

Alexei, în faţa lui, pe un scaun fără rezemătoare, înţepenise în capul oaselor, fără să-şi poată pune cotul pe masă, să se sprijine.

Canareica se întindea şi creştea de parcă era un aluat. Impinse picioarele pe sub masă, gata, gata să-l răstoarne pe Alexei depe scaun.

Gândea.

— La ce gândeşti? întrebă tovarăşul de masă.

— ?...

Işi ridică braţele depe masă să se întindă, să caşte şi să cadă din nou cu toată greutatea trupului trândav, în poziţia de mai înainte. Deschise catastiful şi cu creionul în mână, începu să facă socoteli cari rămâneau fără de rezultat, bolborosind singur cifre pe cari le scria unele sub altele, să le adune, să le şteargă şi iar să le adune, umplând pagini întregi cu aceiaşi socoteală care rămânea mereu una, fără să crească sau să scadă.

Alexei se uita la vârful creionului şi tă-

cea. Când şi când încerca să-şi sprijine cotul de colţul mesei şi nu era chip, peste tot era numai Canareica...

— Grea socoteală trebue să fie de nu se mai isprăveşte, spuse Alexei fără să fie auzit.

Ca să-i treacă din vreme turnă în pahare, ciocni şi bău. Carsiov se uita la el ca şi cum nici nu l-ar fi văzut, bău, lăsă paharul gol pe masă şi îşi continuă socotelile înainte, vorbind singur şi scriind mereu aceleaşi cifre unele subt altele, să tragă linie, să le adune, să le cetească de două trei ori şi iar să le scrie în altă parte, pe aceiaşi pagină, sau să întoarcă foaia, învârtind creionul mereu în gură.

Cârciuma duhnea a beţie şi tutun, ca respiraţia unui lipovean ce sforăia sub masă aburind cismele pescarilor.

Ivan bea singur. Deşi venise să se îmbete, n'avea chef, nu-i tihnea. Ii părea vinul mai acru, n'avea cu cine vorbi despre morunii lui, îl obosea sgomotul pe care îl făceau ceilalţi de pe la mese, nu-i plăceau cântecele pe cari le cântau aceştia şi-l îngreţoşa. Nu mai recunoştea cârciuma. Ii părea că pentru prima dată intrase în local. Se simţea străin, deşi îi cunoştea pe toţi pe nume, ştia ce fac, dacă au bani, dacă n'au, mai mult: ştia pe fiecare când a prins

ultima dată moruni şi ce a făcut cu banii câştigaţi. Mitia a băut două luni în şir, şi-a bătut nevasta şi a gonit-o. Volodia şi-a făcut casă, s'a însurat şi a spart geamurile lui socru-său... Fiodor, om de treabă... a făcut bani... şi-a măritat fata, a înzestrat-o... Canareica... Canareica... cea mai mare scârbă de om... hoţ, ucigaş... Alioşa Burlacov, Semen Stiopca, Dimitrie, Igor, Kuzmiciov, Nicolai Pavlovici. Işi aduse aminte de Grişa... Ce va fi făcând la cherhanea? îşi zise şi se sculă dela masă, plăti şi eşi grăbit ca şi cum întârziase. Se ducea să-şi vadă morunii şi icrele.

Când a eşit afară i s'au deschis plămânii respirând aerul curat, răcorit de apa Dunărei.

In cârciumă, Alexei turna în pahare şi se uita la creionul lui Canareica, care îşi tocise vârful şi se împiedeca când în gura celui ce socotea, când pe foaia de hârtie în dreptul unei cifre, punctând hârtia.

Alexei turna, ciocnea, bea şi privea pătrăţelele albastre ale catastifului murdărit de mâna lui Serghiei.

— Aşaaa!... suflă Canareica ridicând capul să privească în ochii lui Alexei.. (se minuna chiar că albastrul pupilei părea făcut din stropituri ca de nisip) apoi închise catastiful, îl băgă în buzunar şi înpin-

gând cu picioarele sub masă, puţin a lipsit ca să nu-l răstoarne pe tovarăşul de pahar.

Lovi cu amândoi pumnii în masă, mulţumit.

— *Horoşo!...*

Aprinse o ţigară şi preocupat de gândurile ştiute doar de el, întrebă pe Alexei:

— Ei, ce zici... Nu zici nimic?... Da, da... Ai văzut?...

Alexei neştiind despre ce vrea să vorbească, răspunse aşa ca să spună şi el ceva:

— Am văzut...

— Acum ai înţeles?

— Am înţeles.

— Ţine paharul... Bea!! şi bău şi el două pahare unul după altul.

Se ridică în picioare şi roti ochii de jur împrejur de parcă ar fi căutat pe cineva. Deodată rămase cu privirea într'un loc, îşi strâmbă gura în dreapta şi în stânga ca şi cum ar fi vorbit ceva şi uitându-se la Alexei îl întrebă:

— Il vezi?..

— Pe cine?

— Pe el... pe Fiodor. Uite-l colo, lângă tejghea... în fund.

— Da.

— Ei...

— ?...

— Un câine... *sobacica...*

Se îndreptă din nou într'acolo cu privirea şi strigă:

— Hei!.. Fiodor Dimov!... ai lipsit câteva zile...

— Am lipsit, răspunse Fiodor şi se ridică şi el în picioare să vadă cine îl întrebase şi cui îi răspunsese; cum l'a văzut pe Canareica, a întors capul şi s'a aşezat pe scaun, supărat.

— Hei, Fiodor! *gospodin* Fiodor Dimov, strigă din nou Canareica; acesta însă nu mai răspunse, lăsă capul în jos, clătină vinul în pahar şi bău să-i fie gura plină să nu-l înjure.

Canareica se lăsă greoi pe scaun, înciudat peste măsură, vorbind singur, strângând şi deschizând pumnii mari pe cari se umflau vinele noduroase.

— *Sobàcica!...*

Scrâşni din dinţi, turnă şi bău pahar după pahar, până ce îşi aduse aminte de Alexei, îi turnă şi lui îmbiându-l:

— Bea!... bea... am destul şi pentru mine şi pentru tine... Canareica golea paharele dintr'o înghiţitură de parcă ar fi căutat cu orice chip să se îmbete mai de grabă.

— Haide, umple candelele... toarnă... sau crezi că te voi pune să plăteşti tu?... sau ţi-e frică? hai... ţi-e frică?...

— De ce să-mi fie frică?...

— Ca să nu te pui să faci ceeace poate că nu vrei... dar tu ai să vrei.. ai să vrei... şi Carsiov bău din nou lacom, lăsând să-i curgă pe colţul gurei vinul şiroaie.

Era beat... Ochii i se rotunjiră şi sclipeau ca două stele depărtate.

— Vreau să te întreb ceva Serghiei Carsiov Canareica. Adineaori, ai făcut socoteli şi eu m'am uitat. M'ai întrebat dacă am înţeles şi ţi-am răspuns că am înţeles... Spune-mi şi mie acum, ce socoteli ai făcut?...

— Atunci n'ai înţeles.

— Nu.

— Nici nu trebue să înţelegi, *ia znaiu*... Bea... vom vorbi pe urmă, altădată, sau poate chiar şi în seara aceasta dacă vrei tu. Zici că ai venit din Jurilofca aci?...

— Din Jurilofca.

— Şi acolo, de unde ai picat?...

— Dela Odesa şi la Odesa dela Chiev şi la Chiev dela... Nici eu nu mai ştiu... din lumea toată depe pământ şi depe apă, iar mai înainte am fost în Urali.

— Şi vrei să pleci iar în lume? Bine faci, numai peştele stă în cârmace şi cum îi merge o ştim noi. Bine faci. Ai venit astăprimăvară şi vrei să pleci nu ştiu când. Eu cred că ar fi bine să te apuce iarna în altă parte. Aci, dacă îngheaţă Dunărea, toată lumea se împiedecă de tine... Cu Semen Se-

menovici Nicolaevici *nacealnic*-ul, — a fost nacealnic, judecător, e mult de atunci, eu nu ştiu, dar aşa mi-au spus alţii... Acum e poliţai... cu el aşi putea să vorbesc, să te scap, dar... tot e mai bine să pleci... e mai bine, ascultă-mă pe mine... Da, eu în locul tău n'aşi aştepta să treacă nici toamna, ce vorbesc, două, trei zile, la noapte chiar, la noapte. Şi ochii lui Serghiei Carsiov se aprindeau tot mai mult şi clipeau neastâmpăraţi de vin şi de gânduri poate, căci se vâra tot mai mult, tot mai adânc în sufletul lui Alexei căutând cu fiecare cuvânt să-i statornicească hotărîrea pe care numai el o ştia şi pe care voia să i-o imprime.

Alexei îl privea în faţa fără să-l audă, fără să-l vadă. Ii era scârbă de omul beat.

—Eu sunt Diavolul, ha, ha, ha... Nu, nu... nu sunt diavol, sunt om. Dacă n'ai bani îţi dau eu, ai tăi să fie, nici nu trebue să te gândeşti să mi-i dai vre-o dată înapoi, nu... Iţi dau... îţi dau pentru că aşa trebuie. Iisus a spus „fă binele şi-l aruncă în mare”. Nu ştiu dacă a spus el sau unul din ucenicii săi sau poate că nici n'a spus asta cineva, dar să zicem că e adevărat. Iisus a vorbit aşa pentru că nu ştia, că mai sunt pescari şi pe Dunăre, nu numai lângă el şi pe urmă Iisus n'a ştiut că ai să vii şi tu prin Vâlcov — nici eu nu ştiam. — Dacă ai fi venit a-

cum trei ani ,ar fi fost poate mai bine, ai fi venit cum ai venit acum şi ai fi plecat cum vrei să pleci acum, dar n'ai venit... şi eu nu pot pleca nicăiri... Unde să plec?... Unde? Spune! Pe mine mă ţine în cârmace. Am aprins lumânări la biserică, am făcut... ei, dar am bani, am...

Canareica sufla greu, vorba i se împleticia odată cu limba în gură, capul îi atârna plumb, obrajii i se aprinseseră şi trupul greoi se îngreuiase şi mai mult... Vorbea, vorbea, vorbea.

— Bea, vreau să te văd că mă înjuri, nu mă supăr. Chiar dacă m'ai bate şi tot nu mă supăr, dar astăseară, trebue! Astăseară, înţelegi?... Uită-te la mine... trebue să îneci un câine. De trei ani ochii lui mă găuresc, mă muşcă şi eu... eu am mai... eu sunt milos, înţelegi?... sunt milos, dar tu, care poţi pleca când vrei, ai să-l uiţi şi apoi, un câine nu preţueşte cât un om. Bea... de ce nu bei? şi-i întinse paharul.

— Am băut destul.

— Beau eu şi pentru tine... Aşa, tu poţi pleca când vrei. La trei noaptea, „Vasile Lupu" se duce spre Galaţi şi Brăila, iar de acolo, trenul tae lumea în toate chipurile ca o pânză de paiajen. De ce taci? Vorbeşte!, spune ceva... poţi pleca şi la Odesa... Odesa! Ce frumos trebue să fie acolo... bea,

bea Alexei... Eu n'am fost la Odesa niciodată.

Canareica turna mereu în paharul pe care-l golea în vreme ce al lui Alexei rămânea mereu plin. Se ridică din nou în picioare, cu greu, se uită pe la mesele vecine... Pe lângă ei, nimeni... mai departe câţi-va pescari beţi, unii răstigniţi pe scaune, ştergându-şi mustăţile şi bărbile, alţii cu gurile căscate râdeau fără să ştie de ce, sau vorbeau tot fără să ştie de ce, numai aşa să nu tacă. Când se uită la Alexei, alături de el sta în picioare un lipovan tânăr cu barba sbârlită, ochii de calmuc şi nasul suflecat de i se vedeau nările păroase.

— Ce vrei? se răsti la el Carsiov.

— Vreau şi eu un pahar cu vin.

— Pleacă!...

— Dă-mi un pol.

— *Poşol.*

— Vreau să beau, am muncit mult azi şi...

— Na!... şi punând mâna pe un pahar plin, Carsiov i-l svârli în faţă.

Omul se şterse la ochi cu mâneca hainei şi se dete înapoi să plece, fără să fi spus un cuvânt.

— Ascultă!!... Ignat!! îl strigă Canareica, dacă vrei bani, îţi dau, dar pentru ei trebue să munceşti, să-i ajuţi lui Alexei...

— Ii ajut.

— Să înecaţi un câine... ceva mai târziu.. poate la noapte... Stăi!... stăi jos, bea un pahar cu vin. Nu sunt eu aşa de rău cum zice lumea şi pe urmă tu eşti om de treabă. Şi eu sunt de treabă, de aceia glumesc... aşa sunt eu... Stai, stai Ignat...

— Bine, dar...

Şi omul rămase cu vorba neisprăvită, scărpinându-se cu toată mâna în creştet, întâi, iar mai apoi în barbă. Gândea şi privea în duşumeaua murdară fără să o vadă, avea o îndoială.

Canareica ceru negustorului să-i aducă un pahar gol, cum însă cârciumarul întârzie timp, îi întinse sticla cu ce vin mai era într'însa:

— Na, Ignatie, bea...

Dar omul, în chiar clipa aceia puse capăt gândului şi luă o hotărîre, se învârti pe călcâe şi plecă îndepărtându-se.

— Hei!... ai plecat? Te-ai supărat? Nu vrei să bei?

— Nu!... clătină calmucul din cap, înţeleg eu ce fel de câine vrei să îneci... *spasibo!*... şi plecă îndreptându-se spre masa lui Fiodor la care a rămas să bea şi să vorbească puţin timp, ca apoi să iasă împreună.

Canareica clătină capul de câte-va ori

surâzând batjocoritor şi cu teamă în acelaşi timp, ca în cele din urmă să spună încet, ca pentru el:

— Spion... E spionul lui... l'a trimis să vadă ce vorbim... Hm! deştept calmucul... credea că banii se aruncă cum se samănă grăunţele... „un pahar cu vin...” cred şi eu că i-ar fi plăcut, cu-i nu-i place să bea, dar, vezi... dacă în fiecare zi aşi da la toţi pescarii câte un pahar, atunci.. Nu-i aşa Alexei? Dar el de ce nu vine în fiecare zi să facă câte ceva. Când e vorba să plec la cârmace, de pildă, de ce nu vine... Spion! L'am chemat în nenumărate rânduri. Nu vrea pentru că a fost de câte-va ori şi nu i-am dat nimic, spune el. Aşa e!! nu i-am dat, dar cum era să-i dau când de câte ori am fost cu el, am înedit sforile, am schimbat banele mâncate de rugină, am făcut câte ceva, e adevărat, dar n'am prins moruni. Or, dacă eu n'am câştigat, cum era să-i plătesc lui?... să fi fost sluga mea, da, dar aşa...

Clătină capul şi după o clipă continuă să vorbească mai departe.

— Ehei!!.. frate, nu merge aşa. Eu dau bani, dau... nu însă degeaba. Uite, am spus că-ţi dau ţie şi Canareica întinse capul înainte uitându-se în ochii lui Alexei care fără de gânduri, uitase de tovarăşul de

masă, cum uitase şi de el, sau poate că visa atunci la lumea şi locurile noi şi neumblate care îl aşteptau într'un colţ de pământ.

— Ţie îţi dau, continuă Canareica, cu tine e altceva... tu eşti un om deştept, nici nu trebue să vorbească cu tine cineva prea mult, înţelegi mai bine chiar decât mine... La treburi mari nu se vorbeşte, se tace. Ehei!... de când am pus eu ochii pe tine şi cum se face că tocmai acum... Alexei; ascultă-mă pe mine, de altfel o ştii şi tu, dacă nu moare omul acasă, sau dacă nu se îneacă, tot în puşcărie trebue să moară... Şi tu ai să mori aşa şi toţi neodihniţii pământului cari nu vă găsiţi locul nicăiri ca şi cum toată lumea este făcută să o cutreeraţi voi... Na banii... na, ţie îţi dau pentru că... pentrucă aşa vreau eu.

Canareica îşi duse mâna la frunte, suflând greu.. Ochii i se făcuseră mici şi o oboseală caldă îl moleşise că abia mai putea vorbi.

— Tare vin!...

— Tare, răspunse Alexei ca şi cum s'ar fi deşteptat din somn.

— „Cetatea Albă..." Nici ţarul tuturor ruşilor n'a băut vre-odată vin mai bun şi mai ieftin ca acesta... Spirt... Da, da... Ţie îţi dau bani... tu pleci... te duci în lume, eu nu spun nimic.

Şi scoţând din buzunarul dinăuntru al hainei o mână de bani în hârtii mototolite, i le dete.

— Na... tu ştii, sunt destui pescari în Vâlcov... S'a mai întâmplat. Acum trei ani s'a înecat Vladimir Mitrici... s'a înecat, s'a dus... nici nu se mai ştie de el. Numai eu îmi aduc aminte... numai eu... nici nevasta lui nu mai ştie,... s'a măritat... Mă doare capul... Bun vin... Incă o sticlă, numai una şi pe urmă am plecat la cârmace... El a prins doi moruni mari şi eu nici unul... s'a înecat... alţii au găsit barca răsturnată. Am cumpărat... am cumpărat atunci... atunci. Deodată Carsiov se scutură ca de friguri, făcu ochii mari, speriat, şi se înălţă în capul oaselor de parcă ar fi voit să-şi adune puterile pierdute, o clipă însă, şi se mototoli ca mai înainte, grămadă de carne.

— Am spus ceva?

— Ai vorbit de un câine.

— Câine... Ha, ha, ha... Adevărat... Era un câine, stăpân...

— *Poidiom!...*

Se ridică cu greu dela masă clătinându-se când într'o parte, când în alta.

— 'Lexei... stai!... stai... ha, ha, ha...

Nu-l mai ţineau picioarele. Se aşeză din nou pe scaun, puse braţele cruce pe masă

şi peste ele îşi lăsă capul greu ca un pietroi, să doarmă.

In cârciumă nu mai era nimeni afară de negustor şi un copil care picotea lângă tejghea... Era târziu. Alexei puse banii pe masă şi eşi în noapte lăsând în urma lui cârciuma cu uşa deschisă, ferestrele luminate şi departe, în piaţa primăriei, singurul felinar care îşi clătina globul aprins pe cer.

Se ducea spre malurile Dunărei, în sălcii, să se culce pe iarbă, cu faţa în sus, să privească stelele până târziu, când, obosit le va aduna strângându-le sub pleoapele grele.

Dunărea lipăia în malurile şi rădăcinile sălciilor în sunetul de argint al unor monezi vânturate de mâni de zaraf.

Când a venit Ivan acasă, dela cârciumă, era treaz. Dusea a aprins samovarul şi amândoi au stat de au băut ceaiul fără să vorbească mai nimic afară de cele obişnuite în toate zilele.

— Iar miroase apa a mangal... într'o zi ai să mă otrăveşti.

— Ţi se pare.

— Nu mi se pare, aşa este!... dacă n'ai tu nas şi gust, am eu şi pe urmă desigur, paharul l-ai şters iar cu vre-o cârpă de vase.

— E gura ta stricată, n'ai băut atât cât trebuia.

— Ai spus ca să nu mă îmbăt.

— Asta-i altceva... bea ceaiul şi taci din gură... Nu ştiu ce ai astăzi de găseşti numai cusururi şi eşti pornit pe ceartă. De dimineaţă, de cum te-ai sculat, ai început cu Grişa şi...

— Parcă eşti o moară de vânt.

— „Moară de vânt..." dar...

— Nici o vorbă!... şi Ivan lovi cu pumnul în masă uitându-se în ochii femeii fără să clipească.

A tăcut Dusea, a tăcut şi Ivan. Amândoi, faţă în faţă, sorbeau sgomotos ceaiul ce le năduşea nasul.

— Covrigi nu avem? întrebă Ivan.

— De unde?...

— De la Moise...

— A plecat la Galaţi să aducă şi n'a venit încă.

— Nici piroşti?...

— ?...

— Aştepţi să le aducă tot Moişe de la Galaţi, tu n'ai avut nici făină, nici vreme...

Dusea nu mai răspunse nimic.

Pe masă samovarul mârâia ca un câine închis, dogorind feţele aprinse de căldură şi umezind aerul cu vaporii pe cari îi arunca în sus pe o canea mică deschisă deasupra capacului.

In faţa icoanei lui Sfântul Niculai, a Maicei Domnului, şi a Cuvioasei Paraschiva, ardea candela aşezată între nişte cutii de carton goale, înflorate, sticluţe cu dopuri de sticlă şi câteva fire de beteală şi bucăţele de poleială, puse înadins să înfrumuseţeze colţul de rugăciune.

Afară şi în odae începuse să se lase umbra înserării.

— Ar trebui să ne îngrijim de stuf, spuse deodată Dusea...

— Mâine să nu te mai duci la cârmace; două zile una după alta nu se prind morunii... să pleci mai bine la baltă, pe ostrov.

— Eşti nebună? tu crezi că sunt zile anume când vin morunii.

— Dar nici zile în şir de noroc nu sunt.

— Ba sunt...

— Ba nu sunt...

— Căţea.

— O să rămânem fără stuf...

— Pentru că vrei tu.

— Nu pentrucă vreau eu, dar aşa ai făcut şi anul trecut, în ultimul timp te-ai îngrijit, când puteai să faci treaba asta încă de pe vară.

— Isprăveşte!...

— O să rămânem fără stuf.

— Ba, ba, ba, ba... se strâmbă Ivan clempănindu-şi gura ca un plisc.

— O să-l ia Dunărea şi nu o să mai rămână fir de trestie...

— Nu-l ia, dar dacă o să îngheţe?... —

— O să îngheţe!... Ha, ha, ha... la sfârşitul lui Septembre să îngheţe Dunărea... ei bine, ca să nu se întâmple aşa, ai să te duci tu mâine, să tai şi să încarci barca pentru o lună, şi ai să te mai duci poimâine să o încarci încă pentru o lună şi ai să te mai

duci iar şi ai să faci la fel... pe urmă am să mă duc şi eu cu Grişa, într'o zi, să luăm cât ne va trebui pentru toată iarna. Până atunci, vei începe tu de mâine... asta ca să nu îngheţe... De altfel puteai să te duci şi azi, tot n'ai făcut mai nimic de cât să te plimbi ca o cucoană mare, ca să nu-mi dai la ceai o piroşcă. Unde ai fost înaintea prânzului?...

— La cherhanea să văd morunii...

— ?...

— Dar parcă tot nu sunt ca cei pe cari i-am visat.

— Iar ai început să vorbeşti prostii?... Nici nu sunt moruni mai mari ca ai mei.

Ba sunt.

— Nu sunt!...

— I-ai ales tu?... i-ai pus cu mâna în cârmace?...

— Dusea!...

— ...trebue să fie şi mai mari, altfel nu mi se arătau mie în somn, de două ori erau mai mari.

— Bine, bine... toarnă-mi un *stacan* de ceai, culcă-te şi visează, că voi femeile nu sunteţi bune de cât la culcat.

— Când ai plecat azi noapte...

— „Când ai plecat azi noapte..." imită Ivan strâmbându-se şi batjocorind: ba, ba, ba, ba, ba,... şi scoase limba.

Dusea se uită lung la bărbatu-său, se sculă dela masă şi întorcându-i spatele se duse să cotrobăiască ceva într'un dulap, numai aşa să-şi facă de lucru să nu se mai uite la el.

Toată ziua Ivan a fost pus pe ceartă, nu i se mai putea nimeni împotrivi, nici el singur nu ştia ce avea. Ce spunea, aşa voia să fie şi nu alt cum, i se părea că e mare, că e puternic, că e ca nimeni pe lume, că nu-l mai încape nici cerul, nici pământul şi mai cu seamă pantalonii de sărbătoare cari îl strângeau peste stomac.

— Ai cusut nasturi prea departe de nu mă mai pot ajunge, parcă n'ai fi avut ochii să vezi ce faci, mă tae peste mijloc de parcă sunt încins cu o sârmă.

— Te-ai îngrăşat.

— Nu-i adevărat, ai cusut nasturele prost acolo unde nu-i era locul... dar tu trebuie să-mi găseşti tot mie vină şi asta mereu... Acum spui că m'am îngrăşat, iar dacă ai fi cusut nasturele mai în faţă ai fi spus că am slăbit.

— Nu ştiu ce ai azi, în loc să fii bucuros că ai avut noroc, că Dumnezeu a fost darnic cu tine, eşti mai pornit pe ceartă ca cel mai netrebnic dintre slugi.

— Aşa sunt, aşa sunt... Cum vrei să fiu

bucuros când pe trei sute de metri de gâinic se puteau prinde cel puţin douăzeci nu doi... dar ţie ce-ţi pasă, tu ai fi fost mulţumită să nu prind nici unul căci tot eu trebue să-ţi dau de mâncare, să te ţin, să te îngraşi de parcă ai fi...

Ivan se sculă grăbit dela masă, îşi puse şapca pe cap dar mai înainte de a trânti uşa să iasă. Dusea îl întrebă:

— Unde te duci iar?...

— Treaba mea...

— Nu te-ai îmbătat încă, te-ai înrăit numai... bine... du-te, dar să ştii dacă vii beat şi iar începi cu scandal, am să-ţi sparg capul...

Ivan nu mai auzea... era departe, avea un neastâmpăr ce nu şi-l mai putea stăpâni.

S'a dus la cherhanea, şi-a văzut morunii, la lumina lămpii, i-a lovit cu palma, i-a mişcat din loc, în lăzile în cari erau acoperiţi de ghiaţă... închise ochii şi rămase o clipă aşa privind în gândurile lui... Ar fi vrut să plece în larg, să se ducă la gâinice, deşi nu era timp pentru aşa ceva.

Plecă la cârciumă, acolo a văzut din nou oameni beţi, şi a gustat iar vinul prost, acru, ce-i strepezea dinţii, s'a dus la alta, la fel... a eşit pe stradă şi pe stradă aceiaşi oameni, prieteni şi duşmani, se uitau la el,

unii de parcă îl nesocoteau, iar alţi slugarnici, aplecându-se de şale. Şi Ivan se supără grozav de felul acesta de a fi al oamenilor; nici unul nu era aşa cum fusese altădată, nici unul nu s'a oprit să-i întindă mâna, să-l întrebe ceva, să-i vorbească şi pentrucă toţi erau la fel, lăsă capul în jos, privind în pământ, înaintea pasului pe care îl făcea, gândind şi socotind la toate câte le-ar putea face dacă...

In clipa aceia se vedea mic, lipit cu pământul, ca să simtă apoi cum se înalţă, cum creşte şi se ridică deasupra tuturor, până mai sus de înălţimea caselor, mai sus de turla bisericei, sus, sus de tot, abia ridicându-şi picioarele îngreuiate de lungi ce erau.

Un uriaş care vedea departe, departe: Dunărea, marea, şi canalurile ce ocoleau ostroavele ca nişte braţe convulsionate... Totul se desena la picioarele lui de parcă el le însemnase cu vârful unei nuele în praful drumului, se vedea pe el, Grişa şi morunii...

Se întunecase.

De la debarcader se auzea flueratul vaporului care sosise, luă drumul într'acolo, aşteptă să iasă lumea, şi intră el, să bea vin bun, vin înfundat...

In fiecare zi, pescarii plecau cu noaptea în cap, să cerceteze gâinicele şi fiecare zi trecea cu soarele în barcă pe canaluri să lase loc aceleiaşi înserări ce se ridica din ostroave şi aceluiaşi pustiu pe care Dunărea îl purta peste tot locul, în leagăn de cântece, să-l înece în mare.

Vântul, trestia şi clopotele dela biserică povesteau despre viaţă şi moarte.

Departe, pe malul Dunărei, acolo unde rotea liniştea şi svonul târgului odată cu ulii, îşi făcuse Alexei locuinţa, închipuită sub un stog de trestii adunate în creştet şi revărsate în poale ca o pâlnie întoarsă cu gura în jos. Acolo îşi petrecea el vremea, nesătul de întinsul nesfârşit al singurătăţii ce-şi lărgise hotarul ca un rege nesăţios, dornic să cuprindă pământul întreg.

Plecase din Urali pentrucă în Urali munţii, pădurile şi orizontul închis îi nimiceau fiinţa. Singurătatea era alta, singurătatea îi ridicase în faţă zid de piatră să nu

poată vedea dincolo de el, iar de sus apăsau nourii să-l îndoae de mijloc, să privească vecinic pământul de sub picioare. Din stepă îl gonise depărtarea, soarele şi luna ce i-au chinuit trupul şi sufletul cu o moarte a cărei agonie începea în fiecare zi, ca să nu se închee niciodată. Pretutindeni era el şi nimic... O vară întreagă s'a ridicat soarele de-asupra capului lui rupând mereu pământ dintr'un hotar al zărei, dimineaţa, ca să-l lase în celalt hotar seara, aşa ca întotdeauna să rămână la mijloc.

Alta era singurătatea din stepă de cât aceea din Urali şi alta era singurătatea pe care o căuta.

Aci, pe malul apei, sub pâlnia de trestie, cu sunetul îndepărtat al clopotelor şi crucea turlei ce se zărea printre sălcii, aci unde rotea liniştea pustiului şi svonul târgului, în vecinătatea ostroavelor cuprinse de braţele Dunărei, ca sânii de femee în preajma vieţii şi a visurilor pe cari le da fluerul îndepărtat al sirenelor depe *„D-nul Tudor”* sau *„Vasile Lupu”*, la ceasuri hotărâte, odată pe zi şi odată pe noapte, Alexei se rupea în mii de gânduri risipindu-se peste întreaga fire.

Când singurătatea îl dobora înfierbântându-i capul, ca soarele în luna lui cuptor,

deslega barca şi se lăsa în josul apei, legănat de valuri, până aproape de viaţa ce-i deschidea porţile în grădinile Vâlcovului, unde se înfrăţeşte aroma florilor cu mirosul de peşte şi liniştea cu sgomotul.

Grădinile, canalurile, drumurile şi viaţa de cârciumă, îi da iluzia întregului complex de lume de care se depărtase fără să fi fost gonit.

„Oamenii..."

Oamenii, semenii lui, cu barbă sau fără de barbă, cu gânduri sau fără de gânduri, alcătuiau frământarea din afară cu acelaşi lut, în aceleaşi tipare repetite la infinit într'un singur ins.

Patima şi răutatea, elementele componente ale mulţimii, creau viaţa şi-i aduceau aminte că este om. Işi simţea picioarele înfipte în noroiul din care nu se putea desprinde.

Cerul, apa, pământul şi depărtarea dintre cer şi pământ, îl chemau şi îl chinuiau ca pânza de păiajen cu ţesutul de mătase în care musculiţele îşi omoară fiinţa, pe care cu o clipă mai înainte o adunase de pretutindeni.

Şi-a adus aminte de Canareica ca de o poveste citită de mult, ca de un dud în

care, copil fiind, s'a urcat, a mâncat şi a căzut.

Şi inima i-a tresăltat.

Canareica era tot ceeace cunoscuse de când s'a născut.

„Toţi oamenii sunt la fel".

Şi inima i s'a întristat când, aburind, ca pământul reavăn în zilele de primăvară, se ridica în el gândul unei povestiri inedite cu vin, cu câine şi oameni cari se îneacă.

Stelele sclipeau în beznă şi Alexei apropiându-se de cer, s'a rupt în mii şi mii de fărămituri, să se risipească de sus, peste întreaga fire, să se adune în chiar clipa aceia, sau a doua zi, sau cine ştie când, într'o umbră asemuitoare lui şi tuturor.

Născut într'o margine de oraş, privind cerul, ca vulturii înlănţuiţi, cerul i-a împrumutat ochilor culoarea şi ceva din taina adâncului nepătruns.

Mamă-sa a fost prea frumoasă ca să poată fi a unui singur bărbat. Toţi au iubit-o şi toţi au clădit alături de ea temelii şubrede de viaţă nouă, temelii ce se năruiau să-i îngroape în ele. Ultima zidire, a câtea să fi fost?, a îngropat-o şi pe ea. Uşa coliviei în care trăise Alexei, s'a dat de perete şi asemeni vulturului ce scruta zările,

s'a pierdut dincolo de oraş, mereu cu ochii pierduţi în slavă.

De atunci îşi caută odihna şi neodihna îl mână mereu mai departe, tot mai departe.

Unde?... de ce?... cine ar putea să o spună.

Se apropie de oameni, îi ascultă şi nu-i înţelege, în fiecare se caută pe el şi nu se află.

In Urali, în stepă, aproape de lume sau în mijlocul ostroavelor, închis sub clopotul albastru al tăriei, îl cheamă depărtarea odată cu liniştea, cu vântul, cu foşnetul trestiei, cu apa care curge, cu nourii cari se destramă şi soarele călător.

Se caută pretutindeni şi nu se găseşte nicăiri, pentru el ţările n'au hotare şi aurul nu preţueşte nimic. Se apropie de lume, ca să poată fugi mai departe de ea.

Canareica îi ştie povestea.

Canareica i-a cetit în albastrul ochilor setea de nemărginire ce-i îndrumă paşii mereu spre alte orizonturi şi Canareica a tras barca la mal şi au stat amândoi de vorbă:

— La noapte vei veni cu mine!... de data asta n'am să beau. Vei veni cu mine!... trebue!... înţelegi?... trebue să înecăm pe câinele acela. N'am odihnă, nu pot dormi

noaptea, nu pot munci ziua... s'a lipit de lumina ochilor mei şi nu mai văd nimic alt de cât pe el... înţelegi?...

Şi ochii mari ai lui Alexei priveau pe de-asupra omului, sborul rotit al unui uliu ce se ridicase din trestii, din preajma lui, să se piardă încet, încet, micşorându-se până ce nu l-a mai văzut...

Canareica vorbea mereu:

— La noapte...

— La noapte, la noapte...

Două săptămâni, în fiecare noapte, la eşirea din canal în drumul spre gâinice, Fiodor Dimov bănuia în acelaşi loc, la adăpostul unor sălcii pe lângă cari ocolea să iasă în larg, o barcă şi un om.

Dimineaţa când se înapoia spre casă, se apropia de sălcii şi căutând să înţeleagă aşezarea umbrelor se controla dacă văzuse ceeace văzuse sau numai i se păruse şi totdeauna pleca tot mai convins că într'adevăr în locul acela a stat cineva azi noapte şi în nopţile trecute.

Se hotărî chiar să spună pescarilor să ia seama, în drumul pe lângă sălcii, dacă nu cumva vre-un hoţ de moruni aşteaptă să fure norocul altuia, totuşi, niciodată n'a spus nimic.

Nu e tocmai uşor să vorbeşti oamenilor fără ca să poţi face dovada. Bănuiala este de la Dumnezeu lăsată, să învinueşti însă pe om, trebue să-l prinzi.

Două săptămâni au trecut aşa.

Intr'o noapte, Fiodor a cârmit barca pe locul acela în spre sălcii, a aprins o ţigară şi a încercat să tae cu lumina chibritului întunericul, şi n'a văzut nimic. A vâslit înapoi în dreptul drumului obişnuit de unde în nopţile trecute i se păruse că pândeşte viaţa. N'a văzut nimic.

S'a uitat atent scormonind întunericul să afle pata de cărbune pe care o făcea omul şi barca şi n'a văzut nimic de cât aceiaşi umbră ce nu-i spunea nimic, legănată în poala sălciilor.

— Şi totuşi, a fost... a fost cineva, nu este, dar a fost...

Fiodor simţi cum i se răceşte cămaşa în spinare, nu se mai gândea la moruni şi se gândea la propria lui viaţă. Frica morţii îl cuprinse pe el, omul care niciodată nu se gândise la asta.

Ar fi vrut să se întoarcă înapoi, era singur pe apă... El şi noaptea şi mai era sbuciumul şi vaerul nestăpânit al valurilor.

Se aplecă înainte şi începu să tragă grăbit din lopeţi, să fugă cât mai departe de cotitura aceia, să se găsească în larg clătinat de valurile a căror ocrotire o cerea.

Ajuns pe linia gâinicelor, dete drumul lopeţilor şi respiră adânc... Fruntea îi era broboane de sudoare, părea că scăpase dintr'o furtună ce fusese gata să-l înece.

Inima îi bătea cu putere, nu se mai gândea nici la gâinice nici la moruni, nu se mai gândea la nimic, trăia clipe de spaimă conştientă, premergătoare sfârşitului. Totuşi, se simţea mai bine, se simţea la el acasă ştiindu-se în singurătatea cu care se dorise înfrăţit.

De-acum, nimeni nu va mai putea să-l atace.

De pretutindeni, bărcile pescarilor începură să se arate, una câte una, încrucişându-şi calea mai aproape sau mai departe, fiecare îndreptându-se spre locul ştiut de mai înainte.

Lumina zilei se arăta albastră ca fierul coasei.

Inima îşi potolise bătăile, aerul proaspăt al dimineţei îi umfla plămânii, marea îşi potolise vaerul, liniştea cobora în suflet şi linişte era pe ape. Uită spaima prin care trecuse şi începu să tragă la lopeţi cu ochii ţintă pe linia banelor urmărind să afle norocul pe care îl căuta şi pentru care pleca în fiecare noapte.

Când s'a întors, tristeţea amăgirii pe care o încearcă întotdeauna pescarii cari aşteaptă şi nu află nimic, îl cuprinse. De o lună nu se mai prinsese nimic în cârmace

şi atunci, ultima dată, morunul a fost sterp de icre.

A trecut pe lângă sălcii fără să le ia seama, uitase de ele, soarele se ridicase sus şi apa se mişca plină de viaţă, smulsă din legăturile nopţii.

Când a oprit la cherhanea să vadă ce ispravă făcuse alţii înaintea lui, pe alte locuri de apă, cel întâi cu care a dat ochii a fost Canareica.

S'a uitat la el, a clătinat capul ca pentru a-i da bună ziua şi a trecut înainte în magazie.

Canareica a lăsat ochii în pământ şi deşi până atunci stătuse nemişcat ca şi cum ar fi aşteptat pe cineva, sau ar fi avut vre-o treabă de făcut şi chibzueşte la ea, se întoarse pe călcâe, sări în barcă şi plecă.

Fiodor se gândea la el şi în clipa aceia îşi aduse aminte de umbra de sub sălcii deşi până atunci, până în clipa aceia, alta îi fusese preocuparea.

— Ciudat!...

Se întoarse imediat pe pontonul cherhanalei să-i vorbească, să-i întindă mâna, să-l întrebe de sănătate, să şteargă trecutul de vrăşmăşie pe care nu el i-l purta ci Canareica, şi să vadă dacă nu cumva, în faţa lui fiind, sufletul îi va spune că el este umbra, sau nu.

— Sufletul vede mai bine ca ochii...

Canareica nu mai era, plecase...

— El este... el... şi într'o clipă şi-l trecu pe din faţa minţei, aşa cum îl văzuse cu un minut mai înainte, tresărind, cu faţa schimbată, ca de boală şi ochii plecaţi spre pământ ascunşi după pleoape.

A sărit în barcă, a luat-o la dreapta şi la stânga, pe canal, urmând drumul care îl va duce la casa vrăjmaşului, şi n'a văzut nici o barcă înaintea lui de parcă o înghiţise apa.

Acasă, în poartă, Leo Nicolaevici, un vecin al lui.

— Canareica e acasă?

— N'a venit încă.

L'a căutat Fiodor pretutindeni, la cârciumă, la ceainărie, în port, s'a întors din nou la cherhanea şi până seara târziu a alergat fără să-l afle nicăeri, când din nou l'a căutat acasă ca să întrebe pe Nicolaevici.

— Lev, nu cumva l'ai văzut pe Canareica să fi venit acasă?...

— Nu încă... poate s'a dus la Sulina...

— L'am văzut de dimineaţă pe Biulgarovski.

— Nu ştiu, răspunse Lev ridicând din umeri uitându-se nepăsător peste capul lui Fiodor ca apoi să bage mânile în buzunare,

să scoată un pumn de floarea soarelui şi să înceapă a le trosni în dinţi.

Fiodor s'a dus acasă, după ce mai înainte s'a oprit la cârciumă şi a băut atât de i s'au risipit gândurile.

In noaptea aceia n'a mai plecat pe ape.

A doua zi s'a îmbătat din nou şi iar a rămas acasă.

A treia zi la fel.

Ameţeala vinului îi dădea liniştea. Incepuse să-i fie frică să rămână singur, chiar atunci când era în casă.

Incuiă uşile, îşi făcu cruce în faţa colţarului cu icoane, aprinse candela, suspină lung şi se culcă ca să se scoale în zori cu aceiaşi teamă de viaţă şi frică de moarte.

Două săptămâni de când se chinuia fără să ştie de ce.

Insfârşit, într'o dimineaţă, l'a întâlnit pe Canareica în cherhanea. venise cu un morun mare şi pentru că Fiodor nu avea ce face, iar în piept începu să-i bată inima ca ciocanele pe nicovala lui Placicof, fierarul din marginea târgului, stăpânindu-şi tremurăturile trupului, fricos ca un câine gonit, trecu pe lângă cel pe care îl căutase şi de care se feria acum, sări în barcă şi plecă acasă, ca după o jumătate de ceas să iasă pe drum, spre port, să se plimbe ca în zi de sărbătoare.

La jumătatea drumului se întâlni cu Osep Fitiuşa.

— Ce faci?...

— Bine... şi amândoi au rămas pe loc să se uite unul în ochii celuilalt aşteptând fiecare ca celălalt să vorbească.

Erau doi oameni cari îşi trăiau gândurile deosebite. numai cu ochii se vedeau în vreme ce fiecare se găsea pe alt loc.

— Am auzit că-ţi măriţi fata cu băiatul lui Misnicov, spuse Fiodor.

— Adevărat.

— Bine faci, e un băiat bun...

Şi oamenii au tăcut iar, privindu-se fără să se vadă.

— E un om cumsecade... mare lucru... hei dar cine mai poate şti azi cine este om şi cine este fiară. vorbi Fiodor privind pe lângă Miusov. vârful unor trestii ce se legănau într'un colţ de canal ce tăia strada pe sub pod.

— El o iubeşte, dar mă tem de tată-său, nu e rău, dar nu vrea să se despartă de băiat şi dacă vor sta mult împreună, îmi este frică că are să le strice casa... se supără repede, e morocănos, bajocoritor şi vezi tu, el nici azi nu vrea să creadă că fiesău e om mare... îl crede tot copil şi-l înjură şi-l bate chiar, şi dacă face el aşa cu feciorul lui, ce va face cu fata care e

străină... Iată că de aceia mă gândesc, mă gândesc şi nu ştiu ce să fac...

— Mută-te şi tu la el, cu fată cu tot...

— Să ne batem împreună.

— Ori cum ar fi, tot mai bine e să stai cu cineva de cât să fii singur aşa cum sunt eu... Măcar de te-ai băga slugă şi tot mai bine îţi va fi, numai singur să nu rămâi. Eu mi-am măritat fata la Jurilofca, ea este acolo, străină şi eu sunt aci... Pe ea însă o ocroteşte bărbatu-său, pe mine nici Dumnezeu...

— Ai destulă avere ca să...

— Da, da... am avere destulă, şi scoţând din buzunarul dinăuntru al hainei un portofel plin cu hârtii de câte o mie, îl bătu dispreţuitor în palmă, dar la ce-mi foloseşte dacă n'am linişte... uite, nu ştiu ce s'a petrecut cu mine, dar nu mai am chef de nimic... nu-mi mai găsesc nici un rost, mi-a intrat teama în suflet şi asta numai din singurătate... Mi-e frică că am să mor, mi-e frică că am să fiu omorât... mi-e frică — şi cel puţin de s'ar isprăvi odată mai repede, tot aşteptând să se întâmple ce trebue să se întâmple, mor în fiecare zi de o sută, de o mie de ori... Am să vând casa şi am să mă duc la Jurilofca...

— De ce?...

— Aşa, să-mi capăt liniştea...

— Bagă banii în buzunar!...

Fiodor nu mai auzea şi vorbi înainte:

— Uite, vezi, nici odată nu m'am gândit la asta, acum vorbind cu tine mi-a venit în gând... am să o vând şi am să plec, cât mai curând, săptămâna asta chiar, nu săptămâna asta, ci mâine, mâine, am să bag şi casa aci, şi bătu portofelul în palmă, mai înainte de a-l băga în buzunar.

— Hm!... vorbe.... cum ai să vinzi o pereche de case până mâine că doar nu-s o pereche de cisme.

— Aşa e!... şi Fiodor rămase o clipă pe gânduri, apoi, deodată cu hotărârea luată, spuse, întâi ca pentru el mai apoi lui Miusov:

— Da... da... Am să o încui şi plec... Nu mai stau pentru nimic în lume.

— Eşti bolnav...

— Da...

Amândoi, unul în faţa celuilalt, nu-şi mai vorbeau nimic... Miusov, gândea la măritişul fetei şi în gândurile acestea începu să amestece cuvintele lui Fiodor, singurătatea, cine îl va îngriji şi cui îi va spune el să fie înţeles de bucuriile sau necazurile, sau de ce va face în viitor, când nu va mai avea pe fiică-sa lângă el şi când aceasta va fi preocupată mai mult de viaţa ei şi a familiei bărbatului...

Se uită în ochii lui Fiodor, o clipă numai şi fără să-i întindă mâna, spuse:

— Cu bine...

Fiodor rămase pe loc.

După douăzeci de paşi, Miusov se uită înapoi, Fiodor era tot acolo...

„Nu e beat, îşi zicea Miusov... îi e frică de moarte, îi e frică să nu fie omorât... vrea să plece din oraş... poate că este bolnav..." şi clătinând din cap porni să gândească la ale lui şi ale altora...

— Ascultă, Osep!... auzi Miusov strigând în urma lui; să nu rămâi singur dacă îţi măriţi fata... Du-te la casa lor, sau cheamă-i la tine, iar de nu vrea, bagă-te slugă la tată-său ca astfel să fii aproape de ce e al tău cu sufletul şi are să-ţi fie bine.

Şi plecă Fiodor spre Dunăre lăsând în loc pe Osep Miusov să gândească...

Pe Dunăre, apa era liniştită, trestiile din ostroave păreau trase cu creionul pe albastrul cerului ca pe o hârtie. Fiodor se uita şi vedea dincolo de ele, bălţile întinse cu vânat, cu lintiţă şi nuferi... Vedea primăvara, vara, toamna şi vedea iarna care se apropia. Toată viaţa părea că de-acolo din ostrov se ridică odată cu anotimpurile şi hlamida de nouri, albi argintii, sau tiviţi

cu aur, sau învolburaţi de neguri aşa după cum îi era sufletul...

Sub picioarele lui, la trei lungimi de lopată, departe de mal, a trecut o barcă fără să o simtă, eşise pe după nişte sălcii ca să se piardă după altele.

Când o văzu, abia avu vreme să recunoască în ea pe Canareica, se ducea în jos, spre mânăstire poate, sau cine ştie unde, dacă nu chiar la Sulina.

In clipa aceia îi roteau în minte toate gândurile de mai înainte şi pe toate le judeca şi le cumpănea aşa ca şi cum nu ale lui ar fi fost şi ale altuia pe care trebuia să-l facă să înţeleagă, că nimic nu-i adevărat din ceeace crede, că nu are nici un motiv să se înspăimânte, că niciodată nu a avut vre-o ceartă cu el, afară de aceia când s'au despărţit, dar de atunci s'a împlinit anul... E drept, n'au vorbit împreună, s'au şi bătut, s'au înjurat aşa cum s'au înjurat cu alţii la un pahar cu vin, dar s'a uitat, a trecut vreme de-atunci.

Şi, Fiodor, la început de unde îşi judeca gândurile să le ştie numai el, începu să vorbească tare aşa ca şi cum un altul îl asculta, altul care era în barcă pe apă mereu nerăbdător să tragă din lopeţi, să se piardă.

— Nu trebue să te înspăimânţi... aşa e omul, îşi face gânduri rele pentru că el în-

suşi este rău. Umbra pe care ai văzut-o sau pe care numai ţi s'a părut că ai văzut-o, n'a fost nimic de cât trunchiul sălciilor... ai trecut tu singur pe acolo ca să te convingi, te-ai oprit, ai aprins chibritul şi n'ai văzut nimic. De ce atunci să te gândeşti la el?... Mai mult, ai văzut bine că nici nu s'a uitat la tine atunci când l-ai întâlnit la cherhanea... Acum a trecut pe lângă tine şi nu ţi-a spus nimic, poate că nici nu te-a văzut... Ehei!... omul care gândeşte la ce gândeşti tu, se opreşte în loc, îţi caută pricină de ceartă sau poate chiar numai să-ţi vorbească frumos, să te înşele, să te facă să nu crezi în adevăr şi să te mintă, ca apoi să-ţi sară în spinare ca orice lighioană sălbatecă să te atace, ori ,el, nimic din toate acestea n'a făcut şi-apoi, dacă într'adevăr el ar fi fost în umbra sălciilor, cum era noapte, putea să te lovească cu ciomagul în cap, aşa ca pe moruni, să te ameţească şi apoi cu cuţitul să te tae, să-ţi găurească trupul şi să te arunce în apă... mai înainte chiar de a fi murit. Cine ar mai fi putut şti ceva?... şi se mai poate că pentru asemenea ispravă şi-ar fi putut găsi şi tovarăş plătit să facă ceeace ar fi putut face şi el... Aşa că vezi tu, mintea îţi este înfierbântată, ai băut mult zilele acestea. Nu trebue să te gândeşti la nimic, la nimic... du-te mai bine

şi te culcă, iar la noapte să te scoli şi să te duci la cârmace, acolo unde te aşteaptă norocul. De trei zile de când n'ai mai fost s'or fi adunat morunii la sfat... Ehei, cine ştie ce noroc bun te mai aşteaptă... Dumnezeu totdeauna îi dă omului, dar omul e porc, îl supără pe Dumnezeu şi îl înjură pentru că el vrea tot mai mult şi tot altceva decât îi dă... Du-te, du-te...

Fiodor tăcu, clătină capul cu neîncredere şi după o clipă, ca şi cum ar fi răspuns celui ce-i vorbise, mormăi cu glasul înăbuşit de lacrămi...

— Şi totuşi... simt, simt că voi fi ucis...

Işi trecu mâna peste ochi, îşi şterse lacrămile ca un copil nevinovat şi plecă vorbind :

— Am să mă duc... la noapte poate că morunii... poate că... şi totuşi...

Canareica sări pe mal, se aplecă de mijloc şi prinse barca de vârf, scoase cureaua dela pantaloni, o legă de ţăruş şi repede, trecu pe urma făcută de picior, până ce a ajuns la douăzeci de paşi de mal, dincolo de nişte sălcii, la grămada de trestii puse în picioare şi legate în vârf închipuind o pâlnie cu gura întoarsă care ţinea loc de odae lui Alexei.

Nimeni...

Işi băgă două degete în gură şi flueră lung de se auzi până departe, peste sălcii şi Dunăre.

Pustiu...

Cât cuprindea cu ochii ostrovul, ţipenie... nici o vietate, nici o pasăre, nimic...

Balta din mijloc era secată şi fundul negru de mâl, se vedea roată, din mal în mal, ca o rană deschisă ce supura în smârcuri...

Smocuri de trestii şi de papură era tot decorul cuprins între cele două braţe ale Du-

nărei desfăcute o clipă, să ocolească această pecingine, ca mai departe să se unească într'o singură curgere şi iar să se desfacă şi iar să se împreune mereu ocolind ostroavele.

Pe lângă maluri, iarba grasă şi mare aşternea covor de mătase.

Canareica se urcă într'o salcie trăsnită, să privească din vârf, în dreapta şi în stânga, de nu se zăreşte în depărtări vre-o barcă...

Nimic, nimic...

Se întinse pe iarbă să doarmă, gândindu-se la Alexei, la Fiodor şi la ceeace trebuia să se întâmple. In clipa aceia îşi duse mâna la tureatca cismei şi scoase din carâmb un cuţitaş dintr'o teacă de lemn, apăsă cu vârful încet, pe dosul mânei, apoi cu degetul cel mare trecu peste tăiş ca şi cum ar fi voit să se convingă dacă este ascuţit. Era cuţitul cu care se servea de câteori mânca şi se folosea de el la spintecatul morunilor; îl şterse din obişnuinţă, pe pantaloni, deşi nu era murdar, îl băgă la loc în teaca de lemn şi îl vârî cu totul în carâmb.

Adormi.

Când s'a deşteptat, în picioare lângă el, sta Alexei, cu faţa înseninată de un zâmbet de iluminat.

— Ai venit?... întrebă Canareica şi sări în sus ştergându-se la ochii de somn.

— Nu-i aşa că e frumos aci la mine?... Dar ce te întreb, poate că tu nici n'ai avut timpul să vezi ceva şi te-ai culcat; încaltea ai dormit bine?...

— Da, am dormit, dar nu venisem pentru asta şi nu venisem nici să privesc fundul bălţii secate... venisem... dar spune: unde ai fost?...

— Pe apă.

— Unde pe apă? Te-a văzut cineva?... Ai văzut tu?...

— Numai Dumnezeu... Am fost pe mare... Mi-e dor de nesfârşit. M'am dus să văd cum pleacă vapoarele spre alte ţări, spre alte lumi... Mi s'a făcut dor de ducă, nu mă mai ţine pământul acesta şi Alexei lovi cu călcâiul cismei de câteva ori în pământ.

— Nu mă mai vrea nici el şi nu-l mai vreau nici eu, totul îmi este cunoscut, până şi firele acestea de trestii, şi Alexei despărţi cu mâna un val de trestii de altele...

In fiecare zi plec aşa cum am plecat şi azi, asta de vre-o două săptămâni, mă duc în spre larg cât mai departe, ca să mă întorc cât mai anevoe, până ce într'o zi nu voi mai putea să mă înapoiez şi atunci, atunci să plec înainte pe ape...

— Unde să pleci?...

— Nu ştiu... Ce frumos e acolo unde nu ştii... Azi m'am lăsat în voia valurilor să mă poarte acolo, în zările albastre, departe, unde nu se vede nimic, unde se topeşte şi apa şi pământul cu cerul... şi valurile m'au adus înapoi spre mal... Intr'o zi am să plec şi n'am să mă mai întorc. Tu nu ştii, tu nu poţi înţelege câtă frumuseţe este acolo unde eşti numai tu şi nimeni, sau mai bine zis, unde eşti tu şi Dumnezeu... Deoparte El, de alta tu... Abia atunci începi să-l înţelegi mai bine şi eu vreau să-l înţeleg... Ei, dar ce-ţi vorbesc eu, tu n'ai urechi să asculţi, te-ai afundat în pământ de nu te mai poţi deosebi de el... ochii ţi-au rămas şi aceia orbi şi pământul te va acoperi aşa ca să nu te mai vadă nimeni...

— Ascultă, Alexei, tu poate să ai dreptate... în Vâlcov a mai fost unul ca tine, a murit acum vre-o zece, doisprezece ani, el credea că este chiar Dumnezeu... stătea ziua întreagă în faţa bisericei... a murit, l-au găsit copiii uliţei, mort într'o magazie sub clopotniţă; îi mâncaseră şoarecii nasul... Un Dumnezeu cu nasul mâncat de şoareci... A trebuit să vin la tine să-mi aduc aminte de el, dar cu tine se poate înţelege omul, treaba ta despre ce gândeşti sau dacă îţi place să trăeşti cu Dumnezeu

şi nu cu oamenii. Dumnezeul nostru, al tuturor, este vopsit pe scândură... Tu fugi de oameni, eu m'am învăţat cu ei şi cu apa şi cu pământul şi cu morunii, cu cherhaneaua, cu cârciuma şi cu toate bucuriile pentru că eu am, am bani şi îmi este bine: dar nu pentru asta venisem eu la tine, ci pentru a-ţi aduce aminte de o înţelegere pe care o avem amândoi.

— O înţelegere?... întrebă Alexei.

— Pe care am făcut-o în seara aceia la cârciumă, atunci când ţi-am dat banii...

— Pe cari i-am lăsat lângă tine, când am plecat.

— Bine, asta este altceva, atunci eram şi eu beat şi erai şi tu.

— Eu n'am fost...

— Atunci mai bine, chiar, ştii despre ce e vorba.

— Dar cine este acela care să ia în seamă vorbele unui om beat şi tu erai... aşa că îţi pot spune adevărul : nu ştiu nimic... nici nu ştiu cel puţin dacă toată vremea cât am stat lângă tine am înţeles sau am auzit vre-un cuvânt... Mi-aduc aminte de un catastif în care făceai socoteli, atât şi pe urmă omul gândeşte de o mie de ori numai la rele şi odată la cele bune; chiar dacă vei fi vorbit, n'ai păcătuit mai rău de cât toţi ceilalţi...

— Te dai înapoi?

— Nu înţeleg ce vrei să spui...

— Era vorba să-mi ajuţi să înecăm un câine...

— A, da... mi-aduc aminte, un câine, un câine care nu era tocmai câine sau dacă era, era aşa cum suntem noi.

— Te-am aşteptat în fiecare seară sub sălcii, la cotul mării şi n'ai venit.

— Nici nu m'am gândit... Iacă, sunt trei zile de când sunt nemâncat şi nici nu-mi este foame... Am prins ultima dată nişte peşti şi pentru că îmi era milă de ei cum se sbat pe iarbă, am luat o tinichea, am umplut-o cu apă şi i-am adunat acolo în măsură ce îi prindeam cu un petec de plasă întinsă pe o cracă de pom. Când am crezut că sunt destui să-mi pot face o ciorbă, am aprins focul între cărămizile acelea şi când apa din oală a început a clocoti, nu ştiu cum am făcut, fără să bag de seamă, m'am opărit pe mână, uite aci unde este încă locul roşu şi pielea încreţită. Ei bine, abia atunci mi-am dat seama de ticăloşia mea, ticăloşenie pe care am făcut-o de când m'am născut, fără să mă fi gândit vreodată.

Mă durea aşa de grozav arsura încât am început să alerg jur împrejurul ostrovului, ca un cal gonit, până ce am căzut

de oboseală şi pentrucă tot simţeam încă durerea, mi-am muşcat mâna astălaltă aci, uite, se vede cercul închis al dinţilor. Durerea arsurei a început puţin câte puţin să pălească faţă de oboseala goanei şi a înţepăturilor pe cari mi le da muşcătura ca şi cum dinţii mei ar fi fost cue. Lângă mine era tinicheaua cu peşti, erau speriaţi, strânşi grămadă, unii peste alţii între pereţii de fier ce-i închidea aşa că abia de mai puteau să se mişte.

O cutie plină de viaţă.

Era Dunărea pe care o ţineam într'o mână... I-am privit un ceas, poate şi mai mult, îmi trecuse arsura, o amorţeală îmi cuprinsese mâna ca şi cum mă legasem mai sus, peste braţ, cu sfoară, cum se leagă cei muşcaţi de şarpe când vor să împiedice veninul să-i otrăvească trupul.

Am luat tinicheaua cu peşti şi am răsturnat-o în Dunăre...

N'am mai văzut nici unul.

— Bine dar eu n'am venit să prindem peşti, nu despre aceasta este vorba. Trebuie să înneci un om sau, să mă ajuţi pe mine... Trebuie!...

— Pentru asta ai venit?...

— Da...

— De ce nu faci singur ceiace îmi ceri mie?

— Pentrucă... pentrucă ţie ţi-am spus, tu ştii şi poate că mâine m'ai denunţa, dar aşa suntem legaţi şi pe urmă asta ar dovedi o adevărată prietenie peste care nu s'ar putea trece cu uşurinţă... Ai veni la mine, am lucra împreună şi n'ai mai avea grijă de nimic...

— Nu pot.

Alexei privea cerul şi pe cer nişte nouri cari luau înfăţişări anume parcă aşa cum îi erau gândurile... Când ape întinse, linistite, când învolburate, când un tren ce aleargă învăluit în fumul maşinei, când munţi şi când o învălmăşeală de neînţeles în care căuta ceva asemuitor şi nu găsea.

— Uite, acum apare un câine, spuse Alexei arătând cerul cu mâna.

— Ce câine?... întrebă ursuz Canareica, care nu ştia ce să înţeleagă din cuvintele încâlcite ale omului în care nădăjduise.

— Nourul acela... uită-te mai repede... Eeee... acum s'a schimbat în om... Urmăreşte... Acum e lup... nu mai e nimic, nimic... s'au risipit nourii, s'au topit în albastru...

— Tu nu te uiţi nici odată pe cer?

Canareica era plictisit şi nervos afară din cale, voia să se sfârşească odată discuţia aceasta fără de nici o însemnătate pentru el.

Se uită în ochii lui Alexei şi nu ştia ce să creadă, uneori i se păreau acoperiţi de neguri, ca ai celor eşiţi din minţi, alte ori i se limpezeau, şireţi, însă nici odată nu erau ochii cari să exprime cuvântul; gândurile îi erau altele.

In clipa aceasta ochii erau ai unui halucinat, albastrul cu nouri coborîse în ei.

— Ascultă, strigă Canareica, dacă nu vrei să vii la noapte cu mine trebuie să pleci chiar acum din ostrov... Să pleci să nu ţi se ştie de urmă, sau de nu, vei veni cu mine, adică nu cu mine, nu vreau să fim văzuţi împreună. Vei veni singur şi vei opri barca dincolo de cherhanea la podul cel mare... Alege!...

Alexei se uita la el fără să înţeleagă prea mult. Canareica la fel îl privea, în timp ce în capul lui gândurile se învârteau mereu în jurul nopţii şi al lui Fiodor... Se mustra în cuget de prostia pe care o făcuse să-şi mărturisească intenţiile şi să ceară chiar ajutorul unui nebun. Şi pentrucă deacum trebuia să scape cu orice chip de el, băgă mâna în buzunar şi scoţând un pumn de hârtii de bancă mototolite, i le întinse:

— Na, am glumit, nu-mi trebuie ajutorul tău,... uite, ai bani să te duci în lumea întreagă, dar acum; neapărat acum... spre Sulina, spre Reni, — deacolo poţi lua tre-

nul — în sfârşit, unde vrei, lumea este a ta...

Nu vei mai prinde nici odată peşti şi totdeauna vei mânca, alţii îi vor arunca în apa clocotită... Ce te uiţi la mine aşa ?... Strânge banii... Na... şi Canareica îi vârî în buzunarul lui Alexei.

— Ce să fac cu atâţia bani?

— Să pleci... să pleci în lume...

— Sunt ai mei?...

— Nu-ţi vine să crezi?... aşa sunt eu, binefacerile mele întrec pe cele ale lui Dumnezeu.

— Poate că ai băut.

— N'am băut nimic, şi Canareica îşi duhni mirosul cald, stricat al gurei, în faţa lui Alexei.

— Mi-ai dat bani să plec, şi ochii lui Alexei luminaţi de vise depărtate ce urmau să se împlinească, lăcrimau.

— Să pleci!... vreau să te văd fericit, du-te, umblă... Tu eşti neodihnit ca apa mării, dealtfel să ştii dela mine, tot aşa ai să sfârşeşti cum ţi-am spus în seara aceia, la cârciumă, până atunci însă mai ai zile de trăit... Arată-mi banii să-i mai văd odată... banii...

— Sunt prea mulţi...

— Ştiu — sunt mulţi... dar ce pot face?

Limba care nu tace trebue să o tai, iar de nu, îi plăteşti cleveteala...

Alexei strângea grămada de bani în vreme ce prin faţa minţii i se desfăşura lumea aşternută înainte ca o trâmbă de mătase aruncată peste ape şi câmpii întinse, ca să urce apoi piscuri, să coboare şi să se piardă iar în zările albastre, acolo unde este numai cer, şi pe drumul acesta de lumină se vedea pe el...

Canareica aprinse un chibrit, se aplecă jos, la poalele trestiilor ridicate în picioare ce fusese locuinţa lui Alexei şi într'o clipă focul crescu mare cuprinzând grămada, ridicând limbi de câine ce se gudură să lingă cerul...

— Pleacă, strigă Canareica, de nu să ştii că te ucid imediat şi aplecându-se scoase din carâmbul cismei, cuţitul din teaca de lemn.

— Pleacă!...

Alexei sări în barcă şi într'o clipă se depărtă apărat de sălcii.

Seara se lăsase vânătă peste ostroave şi Dunăre.

Pe cer stelele se căutau una câte una.

De peste Vâlcov se ridica luna, jumătate de pâine.

Când a plecat Canareica, cenuşa albă a

trestiilor aprinse fulgurea în bătaia uşoară a curenţilor, ca neaua.

Trăgea la lopeţi, pe lângă mal, în susul apei să ajungă până la canalul Biulgarovscki şi de acolo mai departe, sub sălciile dela cotul mării.

Din port se auzea fluerul vaporului care sosise...

Canareica Carsiov aştepta pe o bancă, în curtea poliţiei, pe domnul nacealnic Semen Semenovici Nicolaevski desemnând, cu o nuia în ţărână, linii şi curbe, unele peste altele încâlcite ca firele într'un ghem. ca să le şteargă cu talpa cismei şi să le deseneze din nou, sau să scrie cifre, fără de nici o socoteală, unele lângă altele, ca să le şteargă şi pe acestea ca în cele din urmă să tragă în semn de cruce linii peste linii, adâncind în pământ scobitură de şanţ.

Canareica era neliniştit, Canareica gândea şi n'avea cui să-şi spună gândul de cât pământului cu vârful nuelii.

La o depărtare de vre-o două zeci de paşi, întins la rădăcina unui gutui, (toată curtea poliţiei era o grădină de gutui), cu capul pe o mână de iarbă uscată, închipuind o pernă, acoperit cu un cearşaf alb, murdar şi mototolit, era întins cadavrul umflat al lui Fiodor Dimov.

De sub cearşeaf, i se vedeau cismele,

până sub genunchi; la cap, între două cărămizi, ardea o lumânare.

De sub cearşeaf lăcărea o scursoare de apă murdară, umezind pământul ca o butie stricată pusă la sgheab să prindă apa de ploaie.

Din stradă, copiii priviau prin gard, se ciorovăiau şi se împingeau unul pe altul să vadă şi ei atunci când oamenii curioşi ridicau colţul pânzei, să se uite la faţa umflată a mortului.

— L-ai văzut mă?... i-a crescut capul de parcă e dovleac...

— Şi e vânăt...

— Ce vânăt, mă... e galben...

— Şi ochii umflaţi...

— Fugi, mă... ce te miri?... aşa era el...

— Poate că nici nu e Fiodor.

Şi copiii tăceau atâta vreme cât cearşaful acoperea faţa buhavă a înecatului ca să înceapă din nou să spună cum este când venea un altul să ridice colţul pânzei, aşa ca să poată vedea şi ei printre scânduri:

— Poate că e văpsit...

— Săracul!...

— Ce spui, mă?...

— *Batiusca* Fiodor...

Pescarii veneau unul după altul, să privească, să clatine capul, să facă cruci sau, înfioraţi de moarte şi de scârbă, să întoarcă

capul şi să scuipe, ţinându-şi respiraţia să nu simtă mirosul puturos al descompunerii.

Deşi era spre sfârşitul lui Octomvrie, soarele ardea ca în toiul verei şi musca bătea stropind cearşaful ca picături de nori.

— Mult îl mai ţineţi?... întrebă cineva pe *gorodovoi* care se înpăuna în uniforma-i de sergent de stradă plimbându-se prin faţa băncii pe care sta Carsiov, ca şi cum al lui era isprava că lumea putea să privească ceva nou în târgul liniştit al pescarilor. Dacă ar fi fost director de circ, menagerie, sau panopticum, n'ar fi fost mai mândru de spectacolul pe care îl înfăţişa mulţimii curioşilor.

— Trebue să vină domnul nacealnic cu Doctorul... s'a dus cu şalupa grănicerilor, la Chilia... trebue să-i facă autopsia... întâi l'a omorît şi pe urmă l'a înecat.

— Nu se poate, nu vezi că e umflat...

— Ce ştii tu, spuse gorodovoi-ul, este umflat pentru că a înghiţit apă, dar pe el l'a omorât de mai înainte, e găurit de cuţite, până şi mâna îi este tăiată...

— Păi, n'am văzut nimic...

— Atunci la ce vorbeşti... dacă nu ştii; nu te amesteca... asta e meseria noastră... tu n'ai cetit prin gazete că poliţia a descoperit atâtea şi atâtea crime?...

— Aşa o fi, dar mă mir dacă e mort cum de a mai înghiţit apă?

— Vorbeşti prostii...

— Şi nu se ştie nimic, cine l-a omorât?... n'aţi aflat?...

— Hm!... dacă aşi fi fost pe apă şi aşi fi văzut, dar aşa...

— Doamne fereşte...

Plecau pescarii cu capul în pământ gândindu-se la nenorocirile ce li s'ar putea întâmpla şi lor.

Canareica cu capul sprijinit într'o mână, cu cotul pe genunchi desemna mereu cu nuiaua în praful curţii ca un nou Arhimede. Au trecut oamenii pe lângă el ,i-au dat bună ziua, i-au vorbit şi pe nimeni nu i-a auzit, părea că se găseşte singur pe întinsul apei cu el, cu mortul de sub cearşaf, şi încolo nimeni, nimeni.. valurile mării şi atât. Când a ajuns gorodovoi-ul în dreptul lui şi pentru că nu mai era nimeni care să-l întrebe sau să-i vorbească de înecat, aşa ca să poată spune mereu, că mai înainte de a fi fost înecat a fost omorât, se adresă lui Canareica:

— L-ai văzut?...

Canareica însă nu auzea, mereu sprijinit într'o mână cu cotul pe genunchi sgâria pământul...

— L-ai văzut?... mai întrebă gardistul

aşezându-se în faţă, aşa că nuiaua i se opri în bocanci.

Carsiov, se ridică în picioare şi se uită în ochii paznicului fără să clipească, temător ca şi cum ar fi fost surprins în gânduri sau în faptă.

— ?...

— Te-am întrebat dacă l-ai văzut.

— Pe cine?...

— Pe el, şi arătă cu mâna sub gutui.

— Nu... nu... nu l-am văzut de trei zile... nici nu ştiu...

— Dar ce ai cu domnul nacealnic?

—Ce am?... nimic... venisem... a, da... vream să-i spun.. vream să-l întreb dacă bănueşte pe cineva... Dar dacă nu e aci... Il cunoşti tu pe Alexei?...

— Cismarul?... cum de nu, de două săptămâni de când trebue să-mi facă o pereche de cisme şi nici acum nu sunt gata...

— Nuuu!... Alexei, Alexei care... Vreau să-i spun lui Semen Semenovici Nicolaevski, dar dacă nu e aci...

— Trebue să vină... acum e ceasul cinci şi jumătate... a plecat de la două... poate nu l-a găsit pe doctor, ştii, trebue să-i facă autopsia să vadă cum l-a omorât...

— Cum l-a omorât?... repetă Canareica şi în clipa aceia îşi trecu prin faţa minţii tot ce se petrecuse... ştia bine că nu-l vă-

zuse nimeni, nimeni... totuşi, îşi spunea el, dacă într'adevăr se va vedea... Oare, se poate să ştie cum a fost... Nu, nu se poate, dar dacă... şi în îndoiala în care se găsea întrebă pe gorodovoi:

— Şi are să se vadă, dacă îi face autopsia....

— Cum!... dar se vede şi fără să o spună doctorul, are vre-o zece lovituri de cuţit... cuţit, mic, pescăresc, dar doctorul poate să afle ceva mai mult, de aceia e om învăţat...

— Adică cum?... ca să-l învieze să spună el, asta nu se poate.

— Ca să-l învieze sigur că nu se poate, dar ca să vadă cum a fost ucis şi poate chiar de cine, asta...

— Prostii...

— Am auzit că odată un doctor a ştiut tot aşa, după ce a făcut autopsia unuia, a ştiut cum a murit şi chiar cine l-a omorât.

Canareica cu ochii în pământ gândea şi nu-şi putea închipui cum are să ştie cineva ce s'a petrecut pe ape... Totuşi cuvintele pasnicului cădeau grele ca plumbul sdrobindu-i toată fiinţa...

Afară, copiii, tot îmbrâncindu-se au început să se ia la bătae. Gardianul luă nuiaua din mâna lui Carsiov şi-i ameninţă.

— Vă ia mama dracului numai de cât, şi se făcu că aleargă spre ulucă; copiii se ri-

sipiră ca imediat să se întoarcă la fel de sgomotoşi să privească prin crăpăturile ulucilor cearşaful alb murdar de sub gutui.

Pe drum, dinspre debarcader, venea poliţaiul cu doctorul, un ovrei schiop, cu ochelari de miop, sprijinindu-se într'un baston. In urma lor, o ceată de oameni...

— Vine domnul nacealnic!... vine!... vine domnul *vraci*... vine... Şi toţi se adunau ciucure pe lângă uluci...

Canareica se trezi ca din vis şi se îndreptă spre poartă grăbit de parcă întârziase din treburi.

— Vine domnul nacealnic, de ce pleci?...

— Am să vorbesc eu altădată, abea avu vreme să răspundă Canareica, zorind să iasă din curte cât mai în grabă.

— De ce nu stăteai să vezi cum îl tae...

— Nu, nu... şi Canareica se depărtă eşind pe stradă, mergând grăbit până ce ajunse la colţul străzii, temător să nu-l strige cineva din urmă. Când a cotit la dreapta, a început să fugă, fără să ştie de ce... sufla greu şi inima îi bătea în gâtlej gata, gata să-l înece... In urechi îi hăuia larma copiilor şi vorba mulţimiii, iar în faţă îi sta aevea cârpa ce acoperea trupul fără de viaţă al înecatului şi o pereche de cisme ce-şi arătau tălpile găurite...

— Il văd şi mă mir cum... abia de mi-am

aruncat o privire cu coada ochiului, mai puţin de cât ai strivi o muscă... şi uite, îmi stă în faţă de parcă l-aşi fi păzit eu în locul gorodovoi-ului...

Işi duse mâna la nas...

— Şi miroase...

In jurul doctorului şi al lui Semen Semenovici Nicolaevschi se adunase întreg târgul de pescari să se uite la stârvul umflat al lui Fiodor, pe care avea să-l ciopârţească mâna *vraciului*.

Unii îşi făceau cruce, alţii îşi scuturau capul cu silă, în faţa morţii, scuipând şi dându-se înapoi, pe când cei mai depărtaţi îşi făceau loc, împingând în dreapta şi în stânga, să înainteze, înălţându-se pe vârful picioarelor, să vadă peste capetele celorlalţi.

Gardianul, se învârtea prin mulţime, cu toată gravitatea pe care i-o da funcţia de păzitor al ordinei publice, lovindu-şi pantalonii cu nuiaua pe care mai înainte o luase din mâna lui Canareica să fugărească copiii de pe lângă gard. Impingea în oameni, îmbrâncindu-i şi certându-i să deschidă cercul cât mai larg, în jurul lui Fiodor, pe care şease oameni îl ridicase pe trei lopeţi de barcă, să-l aşeze pe două lăzi a-

propiate una de alta, ce aveau să ţină loc mesei, pe care se va face autopsia.

— Să mai vie unul; aci la picioare... E prea greu, spuse Nicolai Pavlovici.

Şi cum oamenii, cei de la picioare, se forţară să ridice de lopeţi, cumpănind greutatea, îl săltară mai sus de cât trebuia.

In clipa aceia, pe gura căscată a mortului cu buzele umflate şi învineţite, se vărsă un val de apă puturoasă, ca pe o vrană de butoi, făcând pe mulţi, dintre cei ce priveau, să plece şi să scuipe, ţinându-şi respiraţia.

— Săracul Fiodor... săracul Fiodor...

— Ar trebui spânzurat ticălosul acela de câine care l'a ucis...

— Dumnezeu să-l ierte...

Pretutindeni, în grămadă, se închina lumea ca la biserică. Grupe, grupe de câte trei, patru şi mai mulţi la un loc, vorbeau şi se întrebau:

— Cine să fie?...

— Nu era certat cu nimeni...

— Era un om foarte liniştit... bun...

— Zici că nu era certat cu nimeni?...

— Cu nimeni!... Asta nu se poate, doar a fost om, nu sfânt, dar vorbea cu toată lumea.

— Da, cu toată lumea, afară de Canareica, spuse clătinând capul, Grişa Ivanov.

Tuturor li se opri respiraţia, o clipă.

— Aşa-i!... Canareica... L-a văzut cineva?... Ia uitaţi-vă...

Şi oamenii se înălţară pe vârful picioarelor, să se uite peste capetele altora şi pe de lături dacă îl găsesc de faţă.

— Nu-i...

Toţi s'au privit în ochi, fără să clipească, fără să-şi spună nimic. Le era teamă, le părea rău că-şi mărturisise deodată, acelaşi gând...

Se risipiră în mulţime.

La o masă, nu departe de cadavru, Semen Semenovici Nicolaevscki, fost nacealnic sub stăpânirea rusă, acum poliţai, om la cincizeci şi ceva de ani, cu o batistă parfumată ţinând-o la nas, aştepta cuvintele doctorului, să le scrie în „Actul Medico-Legal", în vreme ce doi pescari bătrâni, desbrăcau cadavrul de haine, să-l lase gol aşa cum nu-l văzuse nimeni până atunci. Numai cismele i-au mai rămas în picioare.

— Cum s'a schimbat, spuse unul.

— Abia de-l mai poţi recunoaşte.

— Şi obrazul îi este umflat... tot, tot... şi ce culoare a căpătat...

— Parcă e un măr putred.

— La o parte!... mai înapoi!... ce te bagi aşa?... Ei, n'auzi?

Şi gorodovoi-ul se învârtea mereu roată agitând nuiaua în aer, făcând-o să şuere.

De afară, depe stradă, femeile şi copiii se uitau prin gard fără să vadă nimic decât spatele celor ce închideau cercul; totuşi, nici unul nu şi-ar fi părăsit locul, pentru nimic în lume. Stăteau acolo, aşteptau să vadă şi mai cu seamă, să audă ce se vorbeşte în curtea poliţiei, ca imediat să se întrebe între ei:

— Ce-a zis?... ce-a zis?...

— Nu ştiu... de Fiodor...

Şi se împingeau unul în altul mereu cu nasul în despărţitura scândurilor de care se rezemaseră cu toţii.

Fiodor cu ochii bulbucaţi, albi ca de porţelan, cu carnea zdrelită pe frunte şi pete de vineţeală pe faţă, privea cerul.

Pieptul, braţele şi umerii, răni căscate de loviturile de cuţit, păreau bucăţi de carne macerată aruncate, la întâmplare, hrană câinilor.

Doctorul, cu mânile îmbrăcate în mănuşi de cauciuc, se apropie. Fiecare mişcare pe care o făcea să-şi găsească mai la îndemână locul, din cauza piciorului mai scurt pe care îl avea, îl ridica şi îl cobora înadins parcă, să nu-l poată vedea toţi deodată, aşa ca cei din faţă să poată spune celor dinapoi:

— Uite cuţitul... a băgat mâna în tăetură... are şi o liniuţă, măsoară...

Şi cuvintele mergeau din om în om, repetându-se:

— Cuţitul... tae... etc...

Doctorul strângea marginele rănilor, le măsura la suprafaţă şi le încerca adâncimea cu un fel de undrea fără vârf, vorbind tare ca să-l audă poliţaiul:

— Două plăgi superficiale în regiunea superioară a braţului drept... o plagă sub stern... trei plăgi apropiate, una lângă alta în regiunea inimei, fiecare de aceiaşi dimensiune: trei centimetri la suprafaţă şi doi până la patru în adâncime... Două plăgi în regiunea dorsală, la suprafaţă trei centimetri şi în adâncime opt... Palma mânii drepte, tăiate tendoanele... Pe antebraţul drept trei tăeturi laterale prin epidermă şi tot atâtea înţepături superficiale în obrazul drept şi una mai pronunţată deasupra arcadei stângi... Deasupra arcadelor pielea pe frontal ruptă prin lovitură cu un corp contondent...

Poliţaiul scria, iar lumea, foarte atentă, înţelegătoare parcă, asculta fiecare cuvânt al doctorului, repetându-l mereu şi dând explicaţii altora, mai puţin pricepuţi decât ei.

O clipă de linişte, parcă le făcuse cineva

semn. Lumea voia să asculte mai departe povestea morţii lui Fiodor.

Doctorul obosit, se tot înălţa şi se cobora, când să stea pe amândouă picioarele, când numai pe cel sănătos. Era cu un cuţitaş pe care îl tot învârtea căutând locul unde să-l bage.

Toată lumea era cu ochii pe mâna lui şi toţi începură să se roage aproape în acelaşi timp:

— Nu, Domnule vraci... nu...

— Nu-l mai tăiaţi de geaba...

— Doamne, Doamne, ce pedeapsă...

— De-acuma tot e mort, nu-l mai ciopârţiţi... a fost un om cumsecade...

— E păcat...

Doctorul se uită la ei şi le vorbi prieteneşte:

— Trebuie!...

— Bine, dar dacă a murit?...

— Aveţi dreptate să vă fie milă, dar ce vreţi, judecata trebue să ştie tot aşa cum s'a petrecut, cum a fost ucis omul acesta şi care lovitură a fost cauza morţii, căci după cum se vede, până acum, nici una din toate nu i-ar fi putut pricinui moartea, ci numai înecul... pe urmă, cine ştie, dacă nu s'ar putea afla şi criminalul... trebue să-mi fac datoria... Voi nu vreţi să-l cunoaşteţi?...

— Ba da...

In clipa aceia printre oameni îşi făcuse loc Canareica, care după ce a ajuns acasă ostenit de alergătura pe care a tras-o în ultimul moment, când se apropia doctorul cu nacealnicul Semen, bău un pahar cu ceai rece, aşa cum găsise apa în samovarul depe masă şi tot judecându-se de ce avea să facă şi ce va face doctorul, ce va spune lumea dacă nu-l va vedea, prin preajma lor, îşi dete cu gândul că tot mai bine ar fi să se ducă şi el, să se amestece prin mulţime, să vorbească, să căineze pe mort, să facă şi să zică şi el aşa ca cei mulţi. Tremura însă ca o vargă. Se uită într'un ciob de oglindă să vadă dacă cumva îi era faţa schimbată. Se găsi acelaşi de totdeauna. Abia acum însă îşi dădea seama că nu e tocmai frumos, dar — ce are a face — nu mă duc să mă însor, spuse Canareica cu oarecare dispreţ la adresa celor mulţi a căror figură nu semăna cu aceea de porc pe care o avea el...

Işi porunci că trebue să fie liniştit, că nu el e ucigaşul şi să nu-i fie frică de nimic... Işi încruntă ochii mici, sub tăetura a două dungi ce se arcuiră deasupra sprâncenelor şi, stăpân pe el, aprinse candela din faţa icoanelor, îşi pipăi banii la piept. Plecă fără să se mai gândească la el şi numai la Fiodor...

— Tare sunt curios să văd ce poate să spună vraciul, când nimeni afară de noi doi nu era de faţă?... Ha, ha, ha... ce şarlatani sunt doctorii aceştia şi ce proşti sunt oamenii cari cred în ei...

Canareica a trecut pe lângă acelaşi colţ de casă pe lângă care, cu câteva minute mai înainte, alergase fără să ştie de ce, după ce aşteptase de geaba pe Semen Semenovici. Canareica îşi refăcea minutele de mai înainte, căutându-se pe el să vadă dacă nu cumva se pierduse vre-o clipă, fie cu gân dul, fie cu vorba sau cu fapta, întocmai cum spune în cărţile bisericeşti...

Când a cotit colţul străzei, la poarta şi gardul poliţiei, lumea era adunată ca la nuntă...

— Al dracului om, gândea Canareica, ăsta a fost voinic, nu ca celalt, şi în clipa aceia îi trecu prin minte înecul lui Volodia-Mitrici.

— Pui de găină...

Abia intră în curtea poliţiei, apropiându-se de cei mulţi şi într'o clipă trecu din om în om, cuvântul:

— Canareica...

— A venit Canareica...

Toţi se uitau să-l vadă, ochii tuturor s'au întors de la mort în spre el...

— Dar ce-i de mă primiţi aşa ca pe un

rege, întrebă Canareica pe cei mai apropiaţi, lipseam numai eu ca să se facă lumină?...

Oamenii tăcură, se deteră la o parte făcându-i loc şi nimeni nu răspunse...

— Ei, ce spune doctorul?.. poate să-i mai dea viaţă... Hm, mortul de la groapă nu se mai întoarce...

— Eu am auzit, spuse unul, că odată pe când era să se îngroape o moartă, o femeie, a înviat...

— Prost trebue să fii tu, asta a făcut-o Iisus cu Lazăr, a făcut-o cu el pentru că nu era înecat... să se fi înecat Lazăr în apa Iordanului, şi aşi fi vrut să văd dacă ar mai fi putut face Iisus minunea.

Tot vorbind, ajunse până în rândul celor din faţă, aşa ca să-l poată vedea bine pe mort. Când se uită pe cele două lăzi, nu-i venea să creadă la început că ar fi el, prea era mare, prea era urât... Se apropie până lângă mâna doctorului şi privea foarte atent la ce făcea acesta.

Ceilalţi se uitau la el cu răutate, neînţelegând de ce se vârâse atât de mult lângă acela pe care mâna lui îl ucisese.

— Ce, nu-l mai cunoşti? întrebă cineva.

— De nerecunoscut... spuse încet Canareica, cu vorba tremurată.

Atât de mult se apropiase, încât doctorul a trebuit să-l înlăture cu cotul...

— Ei, ce zici? îl întrebă un altul.

Când se uită Canareica la cei ce îi vorbeau, văzu că toată lumea îl privea cu aceiaşi ochi, fără să clipească. Erau priviri bănuitoare pe cari le înţelegea... Işi suci capul într'o parte şi în alta, ca şi cum ar fi voit să-şi îndrepte vinele gâtului. Intr'o clipă gândi la tot ce trebuie să facă şi să spună, ca nici o bănuială să nu cadă asupra sa, sau în tot cazul nimeni să nu aibă curajul să-i vorbească deschis.

— Parcă e un bivol... aşa s'a îngrăşat într'o noapte...

— *Sobacica,* se răsti la el Ivan. Pleacă!... Ce mai cauţi aci?... De ce ai venit?... Ptiu!... slugă ajunsă.

— Asta este o reprezentaţie rară şi vreau să văd şi eu.

— Ai să vezi tu!... strigă Ivan ameninţător, arătându-i pumnul mânii ridicate...

Canareica însă se făcea a nu lua în seamă ameninţările şi mereu acelaşi, fără să-şi schimbe culoarea feţei, vorbea ca şi cum ceeace spunea un altul îl învăţase:

— Eu n'am fost prieten cu el, pentru că m'a înşelat...

— L'ai înşelat tu, porcule!... strigă Ivan. *Svinea!...*

— ... dar, tot îi dau două mii de lei să aibă cu ce să-l îngroape, şi mai dau zece mii de lei Domnului Doctor, dacă o să poată să spună cine l'a ucis...

Canareica scoase două hârtii de câte o mie şi le puse la picioarele mortului...

— Asta este pentru înmormântare... Eu fac bin...

Nu termină însă ce avea de spus şi Ivan se repezi şi luând banii îi asvârli în faţă, strigând:

— Ia-ţi banii, câine, viaţa ta este mai întunecată decât ocna şi vrei acum să faci pe îngerul?...

— Poate că sunt banii mortului, spuse cineva dintre cei mulţi.

— Linişte!... strigă nacealnicul, preocupat de a corecta „actul", de nu, vă dau pe toţi afară din curte...

Canareica râdea cu gura larg deschisă să-şi astâmpere necazul... începuse să simtă cum tremură. In clipa aceia însă, Grişa, fără să se mai poată stăpâni, sări cu pumnii în capul lui, lovind cu toată puterea şi strigând de parcă trebuia s'audă toată lumea de la o margine a oraşului până la cealaltă, în Dunăre şi ostroave:

— Tu eşti tâlharul!... tu ai ucis!...

— El este...

— El!...

Intr'o clipă toată lumea începu a lovi în capul lui Canareica, până ce îl doborîră la pământ, ca apoi să bată în el cu călcâiul cismelor...

— Tâlharul!...

— Hoţul!...

Cu multă greutate, Semen Semenovici Nicolaevscki, gorodovoi-ul şi chiar doctorul au putut să liniştească mulţimea, ducându-l pe bătut, târându-l de sub braţ, până la cancelarie, unde l'au lăsat întins pe scânduri, să-şi revină singur...

Fremăta încă lumea aprinsă de mânie. uitând aproape de Fiodor, când alergând venea Miusov, strigând de la poartă:

— Bani!... Banii s'au găsit?..

— Ce bani vorbeşti mă, răspunse Kuzmiciov, ce'ţi-e?...

— Banii pe cari îi avea Fiodor.

— Dar de unde ştii tu?

— Ştiu... m'am întâlnit cu el, aseară chiar, mi i-a arătat... Două sute de mii... îi avea în buzunarul dinăuntru al hainei, uite aci, îşi desfăcu haina arătând, aci... Să-mi sară ochii dacă nu i-am văzut... Spunea că vrea să plece, că are să vândă casa...

Şi Osep povesti tot ce a vorbit cu el despre măritişul Tatianei, cum i-a spus să se bage la stăpân, numai să nu rămână sin-

gur, că-i e frică de moarte şi nu de moarte, dar că va fi ucis.

— Ştia sărmanul, ştia.... îi spunea sufletul... cine putea să gândească la aşa ceva... Şi de tine a vorbit, Ivane... a spus că eşti om bun şi o să ne înţelegem amândoi... Mi-a arătat banii...

Toată lumea îl asculta, pe Miusov care vorbea în şir, fără să se oprească o clipă...

Nacealnicul se sculă dela masă, ridică haina mortului şi cercetând-o găsi buzunarul întors pe dos... Nici urmă de bani.

De-acum lumea avea ceva nou de vorbit în legătură cu uciderea lui Fiodor...

— Din banii lui voia să-i dea de înmormântare, ticălosul de Canareica...

— De sigur că pentru bani l'a ucis...

— Aşa s'a îmbogăţit...

— Cum de-l mai rabdă pământul!...

— Şi ce fiară!... să aibă curaj să vină să stea de faţă şi să râdă...

Toată lumea se mişca şi vorbea fel şi fel, nemai interesându-se aproape de loc de ceeace mai făcea şi spunea doctorul poliţistului, care, în faţa „actului" era preocupat să îndrepte câte un cuvânt şi să scrie, mai departe, aproape ne mai auzind nimic din larma pe care o făcea lumea...

Gardianul, la început, a tot tăiat aerul cu nuiaua, spunând celor mulţi să tacă, să

facă linişte; în cele din urmă însă, părea că şi pe el îl interesează de-opotrivă, ce crede şi spune lumea despre Canareica...

Doctorul singur vorbea ca pentru el, adresându-se direct, din timp în timp lui Semen:

— Inima bună... plămânii neatinşi... o construcţie de atlet, ar fi putut trăi încă zeci de ani. Toate organele în perfectă stare de funcţiune. Moartea se datoreşte înecului. Criminalul l'a atacat întâi cu o puternică lovitură de ciomag în cap, ceeace a făcut să-l ameţească, totuşi victima fiind foarte rezistentă, a căutat să se apere de loviturile de cuţit pe care criminalul i le dădea în faţă. Lupta între ei a trebuit să dureze timp şi în cele din urmă să fi ajuns a se prinde unul pe altul... se văd urme de strânsori pe gât iar în jurul mânei drepte ca o brăţară, pielea toată jupuită prin efortul pe care victima de sigur încerca să-l facă pentru a scăpa, pierzând însă sânge mult şi cum, apărându-şi faţa mai înainte, prinsese lama cuţitului, care i-a tăiat palma, n'a mai putut opune rezistenţă când a fost aruncat în apă, la rădăcina sălciilor unde a fost găsit.

Moartea se datoreşte înecului.

. . . .

Se înserase. Soarele şi-a închis ochiul de

lumină peste curtea şi grădina poliţiei. Gutuile de aur străluceau ca globuri de candelă aprinse.

Doi oameni îmbrăcau mortul închizând în pantaloni şi haina strâmtă, pântecul spintecat al trupului găurit.

Bocet de femei, vorbe şi paşi grăbiţi; se opriră în poartă...

Venise Nataşa, fata mortului, de la Jurilofca.

Zestrea Tatianei a fost un morun. Un morun mare, cu icre, aşa cum nu se prinsese niciodată în cei o sută şi cincizeci de metri de gâinic, pe care-i avea Miusov şi pe cari îi cerceta în fiecare zi împreună cu fiică-sa.

Intr'o seară posacă (aşa sunt serile, cu viaţa monotonă de interior, la pescarii din Vâlcov) Dusea i-a spus lui Ivan, că trebue să se sfârşească odată cu căsătoria lui Grişa. Ivan a lăsat capul în jos apropiându-l de *stacanul* cu ceai, ascunzându-se după samovarul care fierbea în mijlocul mesei şi a tăcut multă vreme ca şi cum nici nu ar fi auzit vorbele neveste-si. Se gândise şi el de atâtea ori la această împreunare, care trebuia să se facă, de care însă nu voia să fie răspunzător cu nimic, ca în toată clipa să-i poată spune Dusei, atunci când înţelegerea între fiu-său şi fată n'ar fi deplină, că nu ei a voit aceasta căsătorie ci ea, care

întotdeauna s'a amestecat în treburile vieţii lui şi acum, în urmă şi a fiului; de aceea a tăcut şi a gândit poate că n'ar fi tocmai atât de rău să spună şi el ca fiu-său şi ca nevastă-sa, dar, parcă tot mai bine este să tacă şi a tăcut sorbind ceaiul, aplecat peste faţa mesei, ferit de pântecul sgomotos al samovarului, să-i vadă faţa şi ochii femeii. Dusea băuse ceaiul şi împinsese paharul mai spre samovar şi cu amândouă braţele încrucişate pe sub piept, aştepta, aştepta să treacă vremea şi azi ca eri, ca totdeauna...

Samovarul sfârâia mereu ca un motan pe cuptor, ridicând aburi în tavan.

In casă era linişte, linişte...

Uitase Dusea o clipă că aştepta un cuvânt al lui Ivan şi cum sta cu braţele cruce pe piept, ochii i se închiseră, gata, gata să adoarmă. Se scutura, îşi frecă faţa cu mânile ca şi cum s'ar fi spălat...

— Vorbeşte!... i-a spus Dusea, e copilul tău şi pacea sufletului lui e în cumpănă... nu vreau să-l văd că umblă năuc pe drumuri, fără de nici un rost. Este om mare. Când erai tu la vârsta lui, îl aveam pe el... Ai spus atunci, când aţi prins morunii aceia mari, mi-ai spus mie, că este om şi că de-acum se poate însura... dar pe semne asta a fost numai o vorbă pe care ai uitat-o.

— Am spus eu?

— Ai spus... şi pe urmă, dacă tu nu eşti în stare să înţelegi că este bărbat, cine să înţeleagă?

— Tu ce zici?... întrebă Ivan ca şi cum atunci ar fi auzit pentru întâia oară despre ce este vorba.

— Ce ai zis tu când m'ai luat pe mine?... „Viaţa începe în fiecare zi odată cu răsăritul soarelui şi ochii cari se deschid să-i privească strălucirea".

— Bine, dar ziua poate să fie şi nouroasă.

— Poate, dar e zi şi-apoi cine are puterea să oprească nourii pe cer şi cine are puterea să aprindă soarele când nu i se vede faţa...

— Vrei tu?

— Vreau, pentru că trebue.

A doua zi era Duminecă.

A doua zi a venit Tatiana cu Miusov, a doua zi au vorbit toţi împreună de cum e vremea, de preţul morunilor şi al icrelor, de gâinice şi iar de vreme...

A doua zi a fost aşa de frumos ca niciodată.

Au stat la masă, au mâncat, au băut şi iar şi-au adus aminte că toamna este timpurie, că are să se strice vremea mai cu-

rând de cât în anul trecut, că pentru la iarnă trebue să facă două focuri. Că odaia de dincolo este destul de mare să-i încapă pe tineri, că săptămâna ce vine, într'o zi, să plece Miusov cu Ivan după trestii în baltă. La vară vrea să facă gardul dinspre canal, că a pornit să cadă tot sprijinindu-se de el trecătorii, să mai ridice curtea cu cel puţin două palme să o ferească pe viitor de înecurile ce ar putea să se întâmple din cauza creşterei apelor. Şi au mai vorbit oamenii de cum să-şi înădească gâinicele şi dacă va trebui sau nu să schimbe cârmacele.

Tatiana şi Grişa, unul lângă altul, ţinându-se de mână, se uitau ochi în ochi când şi când şoptindu-şi câte o vorbă şi mai mult să râdă, să râdă mereu fără să ştie nici unul, nici altul, de ce. A vrut să spună odată ceva Grişa, dar Ivan s'a uitat lung la el şi a fost destul ca băiatul să înţeleagă că el nu are dreptul să se amestece în discuţiile celor bătrâni.

Şi bătrânii vorbeau, vorbeau mereu şi de toate fără însă să spună un cuvânt de copii, sau de ce se găsesc laolaltă, deşi nu era nici zi de Crăciun nici de Paşte.

Şi se înţelegeau de minune; la fiecare cuvânt al Dusei sau al lui Ivan, Miusov mormăia încet:

— Aşa o să fie...

— O să mărim grădina până înspre curtea bisericii.

— Da.

Fiecare îşi aducea aminte de câte ceva, de lucruri mărunte, fără de însemnătate şi la tot ce spuneau părinţii lui Grişea, Miusov răspundea mereu:

— Da...

Au tot vorbit, până noaptea târziu când unul mai obosit decât celălalt, lăsară capul să le picoteze. Amuţiseră în jurul samovarului în care se stinseseră şi ultimii cărbuni. Ivan se sculă în picioare şi puse capăt înţelegerei făcute spunând într'un căscat prelung :

— Ne-am înţeles, repetă Ivan... tot e Duminecă, vă mutaţi la noi. Odaia de dincolo să fie a lor, aci o să stăm noi ca şi mai înainte iar în odaia cea mică din curte, vei sta tu să huzureşti ca un porumbiel bătrân.

Intinse mâna, în semn de înţelegere. La fel făcu şi Dusea iar Tatiana sărută mâna socrilor...

Grişea o ţinea mereu de braţ pe Tatiana şi se uitau unul la altul râzând fără să-şi vorbească nimic.

— Ne-am înţeles, repetă Ivan...

— Ne-am înţeles, răspunse Miusov...

— Mâine vă mutaţi... o să te ajut şi eu...

— Mâine... şi Miusov stete puţin pe gânduri mai înainte de a pune mâna pe uşa clanţei.

— Ce-i?... îl întrebă Ivan.

— Mă gândeam... mă gândeam ce facem cu casa mea?...

— E!... răspunse Dusea dând din mâni, ca şi cum nici nu s'ar fi gândit la un lucru aşa fără de seamă, vom vedea mai târziu... poate o vindem, poate o stricăm... asta nu e nimic... mai târziu vom vedea...

Grişea o prinse pe Tatiana pe după mijloc, o învârti de vre-o două ori pe loc, râzând sgomotos.

— Astâmpără-te, Grişa, spuse pe şoptite Tatiana.

— Ce?.. aţi înebunit?... se răsti Ivan.

— Tatiana!... nu ţi-e ruşine? Şi Osep întorcându-se înapoi o privi aşa, ca să fie şi el la fel cu Ivan.

— Lăsaţi copiii în pace, se amestecă Dusea, parcă voi n'aţi fi fost ca ei şi apropiându-se de Ivan, îl cuprinse pe după gât.

— Baba!... ai înebunit şi tu?

Miusov lăsă ochii în pământ ca şi cum s'ar fi ruşinat să vadă bucuria lor, numai el era stingher.

Ivan întinse din nou mâna cuscrului:

— Atunci mâine!!...

— Mâine.

— La noapte nu mai mergem la gâinice.

— O zi pierdută, spuse Ivan.

— Mă duc eu... nu mă mai culc, răspunse Osep, mă duc şi pe la gâinicele voastre.

— Mergem noi, spuseră deodată Grişa şi Tatiana... mergem noi...

— Aveţi destulă vreme, mormăi Miusov ca pentru el. Noapte bună... şi eşi înainte urmat de Tatiana...

Afară de turla bisericii şi canalurile cu apă neagră, zăpada albise drumurile, casele şi ostroavele.

Dunărea cu fața lucie, placaj de nuc, curgea leneşă şerpuind larg peste cearşaful alb al pământului.

In port, pontonul, câteva bărci şi o şalupă a grănicerilor, pătau locul ca nişte pasări sgribulite.

Canalurile pustii se strângeau în margini sub pojghița de ghiață ce începuse să se prindă. Pe străzi, pescari se strecurau, unul pe urma celuilalt printre nămeți, să ajungă la cârciumi sau ceainării. Zăpada căzuse multă şi moinea, nu dăduse încă ger, deşi oamenii se aşteptau ca fiecare noapte să aducă îngheţul apelor.

Cherhanaua a tras perete de scânduri peste deschiderea mare ce da cu pontonul până în marginea canalului şi a lăsat în loc o uşă, prin care să poată intra câte unul din rarii pescari mai norocoşi.

In geamurile caselor frigul întinse perdele opace de ceaţă.

De mai bine de două săptămâni venise iarna în Vâlcov, venise aşteptată şi totuşi, nedorită, aşa cum vine iarna totdeauna pentru muncitori.

. . . .

In două bărci, una pe urma celeilalte, Grişa şi Tatiana plecaseră de cu noapte să cerceteze gâinicele, iar la înapoiere să dea prin ostrov să încarce trestii. Nu se gândiseră o clipă că ar putea găsi ceva în cârmace, cum însă de ani de zile mereu fac acelaşi lucru, să plece să cerceteze gâinicele, au plecat şi acum. Canalurile abureau risipind ceaţa în dreapta şi în stânga peste câmpii.

Infăşuraţi în cojoace şi paltoane, îmbrobodiţi peste cap, nemai având nimic asemuitor cu omul, două grămezi de ţoale ce se mişcau cu greutate, trăgeau la lopeţi, fără să gândească la nimic, două maşini rudimentare ce acţionau în acelaşi ritm lopeţile ce atingeau apa ca să se ridice în sus şi iar să se lase în apă.

Când au plecat de acasă, fulgi mari cădeau de sus ca să se topească în apă făcându-i faţa vâscoasă. Acum a stat. Cerul era aproape de pământ şi nu ştiai de e noapte sau zi, zăpada era lumină.

Frigul se lăsa tot mai tare şi crivăţul fluera încreţind apa, fluera peste câmp şi lovea în ei din toate părţile de parcă un vârtej năprasnic îi ţinea la mijloc.

Cerul începuse să se ridice tot mai sus, până ce se însenină...

— De n'ar îngheţa până ne întoarcem, strigă Tatiana din urmă.

Grişa nu răspunse nimic, poate că nici nu auzise sau poate că în clipa aceia gândise şi el la fel...

O salcie bătrână depe mal a trosnit aplecându-se în apă... o rupsese vântul şi vântul fluera mereu fără de odihnă pe faţa apei şi a pământului, ca să se piardă în depărtări într'un iureş de săbii...

Inaintea lor, la o depărtare măsurată, mereu aceiaşi, o barcă aluneca clătinându-se, ducând cu ea o grămadă de ţoale, ca şi ale lor, ce se apleca înainte şi înapoi deschizând braţe negre, lungi, ce se ridicau şi coborau mereu în aceiaşi mişcare automată.

O jumătate de ceas de când au văzut barca dinainte şi de o jumătate de ceas vâsleau să o ajungă, să fie trei la un loc, să se ajute la nevoe, să vorbească numai... şi n'au ajuns-o... Au chiuit... au strigat... degeaba...

Grişa se desfăcu la palton şi îşi desbro-

bodi capul săltându-şi căciula de pe ochi. Se încălzise trăgând la lopeţi.

La fel a făcut Tatiana...

Au oprit bărcile. Au stat o clipă în loc şi au ascultat viforul... Barca dinainte s'a depărtat şi mai mult... Tatiana întinse mâna înmânuşată gros, şi o lăsă pe umerii lui Grişa. S'au uitat unul la altul, nu şi-au vorbit nimic şi, din nou lopeţile, braţe articulate ale bărcilor, începură să se ridice şi să cadă în aceiaşi măsură...

Se apropiase.

Sălciile dela cotitură, spre larg, de lână încâlcită, se mototoleau în bătaia vântului, străjuind porţile mării.

— Tatiana, eu dau pe la gâinicele tatei, iar tu te duci la ale noastre, să nu pierdem vreme, să ne putem întoarce mai de grabă, să n'apuce să îngheţe Biulgarovschi... S'a lăsat ger mare... Ţi-e frig?...

— Nu... mi-e cald...

Grişa o porni spre dreapta...

Tatiana singură, pe mare, sălta şi cobora alunecând pe crestele valurilor spre linia norocului, fără de nici un gând de cât acela să se înapoieze la Grişa, să poată fi iar împreună, să lege bărcile una de alta şi să pornească spre casă, să aprindă samovarul şi să stea, să se uite la el, să-i fie

cald, să fie departe de sbuciumul mării şi suflul vântului ce în toată clipa sta gata să o fure... Deodată şi-a adus aminte de barca străină pe care n'au putut-o ajunge şi pe care au pierdut-o fără să ştie când mai înainte de a se fi despărţit de Grişa. Şi-a adus aminte numai ca o fulgerare şi a dispărut gândul cu barca aproape în chiar clipa în care se născuse, să lase loc imaginei lui Grişa pe care îl vedea ridicat de valuri, asemeni ei, cum înaintează spre locul norocului...

Suspină... Vântul o biciuia mereu în faţă înţepându-i obrajii cu vârfuri de ace, fluerându-i îmbrăcămintea de parcă ar fi voit să o desbrace. Respiraţia îi era grea şi năbuşitoare ca şi cum s'ar fi găsit închisă într'un loc strâmt fără de aer... Se lupta cu valurile când suindu-le, când coborându-le într'o vecinică legănare...

Clocotea apa din adâncuri...

In toată frământarea aceasta, puterile Tatianei creşteau tot mai necunoscute şi trăgea la lopeţi de parcă atunci pornise de la odihnă...

Ii trecu prin gând, ca o teamă: „de n'ar răci Grişa..." şi gândul i-l smulse hula mării şi ascuţişul vântului ce se împiedecă în barcă şi în ea, ca să-i fluere în urechi, groaza singurătăţii. Valurile o ridicau şi o co-

borau mai năsprasnic, să o piardă. N'a mai gândit nimic şi nu vedea nimic de cât barca şi furia valurilor...

O clipă de odihnă, de oboseală a sbuciumului mării şi frământarea furtunei, îi chemă în gând din nou pe Grişa şi alături de el, se chemă pe ea...

Nici unul, nici altul, nu mai fusese nici-odată pe mare, în timp de iarnă şi nici odată pe ea, cel puţin, nu o prinsese furtuna pe ape... Simţi ca o înfiorare că-i pătrunde trupul până la oase... Mai înainte se descheiase la palton, acum, abia mai putea să şi-l strângă în jurul trupului...

Marea bufni din nou, urlând de ascunse dureri şi vântul porni să tae fluerând crestele valurilor şi fluerul se pierdea, ca al unui tren ce goneşte peste câmpii ca să vină alt tren, şi altul şi fluerul şi urletul cu răbufnirile apei ce se făramă în boabe de mărgăritar să fie unul, să ridice valuri şi să cadă ca din nou să se ridice...

— Doamne!...

Ajunsese la locul gâinicelor, ca plugarul la capătul locului, valurile o săltau mereu înadins parcă să cuprindă de la înălţime linia norocului, dintr'o singură aruncătură de ochi şi n'a văzut nimic de cât aceleaşi valuri ce veneau spre ea cu vrăşmăşie să

o răstoarne în prăpastia ce se deschidea la fiecare înălţare a ei...

Ii era destul... A fost la gâinice...

Se învinui în gând de ce nu i-a spus lui Grişa că nu vrea să plece singură, că vrea să fie cu el, că-i e frică... şi începu să vâsleze înapoi pe drumul care o va îngemăna.

I se făcuse dor de Grişa, se simţea în pragul unei nenorociri... Ii părea distanţa pe care trebuia să o facă lungă şi trudnică, începuse chiar să se îndoiască dacă va mai avea atâta putere să ajungă la el... Barca juca pe crestele valurilor clătinându-se gata, gata în toată clipa să se încarce cu apă sau să se răstoarne... Avea nevoe de braţele lui, de el, numai să-l vadă, o clipă, să se liniştească hula de pe mare şi apa să se întindă netedă ca o sosea bătută, să-l vadă de departe, să vadă gâinicele pe care le cerceta... Se simţea singură, tot mai singură şi tot mai obositoare. Vântul sufla cu putere împingând-o dela spate făcând-o să alunece ca o săgeată; totuşi i se părea că nu se mai sfârşia nici odată ziua şi nu va mai da ochii cu el... părea că stă pe loc... fără de nici o putinţă să-şi continue calea.

S'ar fi ridicat în picioare, să ţină loc de pânză bărcii, să bată vântul în ea, îi era însă teamă, cum se simţea fără de puteri, să nu o arunce afară. Şi vremea stătea pe

loc, mereu aceiaşi, fără de culoare, nici zi nici noapte. O lumină opacă rece şi un cer de uzină care începuse să coboare tot mai jos, tot mai jos aşa ca să îmbrăţişeze apa într'un sărut în chiar locul unde o ridicau şi o coborau valurile neastâmpărate o gonea apa şi totuşi nimic nu se schimbase. I se părea că stă pe loc. Lopeţile erau neputincioase, se întindeau fără să mai prindă apa legănându-se în gol...

— Grişea!... Grişea!...

Era şi el cu icoana ei în minte, ar fi vrut bucuros să lase cârmacele să se ducă să o caute, cum însă marea era numai valuri. nici nu se putea gândi că ar putea să o vadă şi-apoi, teama de a nu se rătăci unul de altul îl făcu să nici nu încerce.

Inchise o clipă ochii şi sub pleoape, imagina Tatianei cu gânduri de bine.

Ii părea rău că nu se împotrivise cu destulă dârzenie tatălui, atunci când i-a spus:

— „La noapte plecaţi la gâinice".

Marea se frământa sub el şi asemeni ei se frământa Grişa.

Urla cuprinsul tot, ca o bestie flămândă şi urletul era al miilor şi miilor de bestii strânse laolaltă...

— Tatiana!... Tatiana!... Tatiana!...

Buzele lui îi repeta numele ca în rugăciune pe cel al Domnului.

Oboseala trasului la lopeţi făcu să-i curgă de sub căciulă, pe amândoi obrajii, râuri de sudoare fierbinte. ce se schimbau într'o clipă în ţurţuri de ghiaţă.

Se apropiase de gâinice.

Purtat de valuri, văzu aproape la câte-va lungimi de lopată, barca străină şi în ea, atât cât a putut distinge într'o fărâmă de clipă, chipul lui Canareica...

— Gâinicele lui nu sunt aci... aci sunt ale noastre îşi spuse el mirat.

Hărţuit de valuri, gândul lui nu încetă de a căuta să dea înţeles faptului.

— Ce caută?...

In clipa următoare, săltat din nou în coaja de nucă, se uită pe linia norocului... Valurile se ridicau în sus şi se loveau unele de altele ca berbecii în coarne şi valurile se adunau pe moment, născând ca iluziile, să se înalţe, să se plesnească şi să topească într'o reţea de spumă îndantelată...

— Un morun!... strigă Grişa... Un morun!... şi uitând că este singur, se întoarse ca şi cum ar fi vrut să-i spună Tatianei...

— Un morun!...

Indreptă barca şi aplecându-se cu toată puterea pe cele două lopeţi, începu să vâslească.

Marea însă îi era potrivnică. Vântul îi împroşca faţa cu apă rece ca ghiaţa, ce se

prelingea pe gât în jos, udându-i trupul. Grişa nu simţea însă nimic, trăgea la lopeţi să se apropie ca imediat un val năprasnic să-l înlăture ca şi cum bunul n'ar fi fost al lui...

O jumătate de ceas i-a trebuit până să se apropie şi totuşi să nu poată face nimic. De trei ori a aruncat prăjina cu lance, să o înfigă în morun şi de trei ori a trebuit să o tragă de sfoară înapoi fără să fi atins ţinta... Se bătea marea în locul acela ca nici când până atunci... Grişa începuse să obosească de atenţia încordată, apa sărată şi rece care-l stropea mereu în ochi, valurile neastâmpărate, şi vântul ce-i plesnea faţa fluerând, îl vlăguise. Nu mai gândea la nimic, nu mai vedea nimic de cât morunul... Făcu o sforţare să se apropie mai mult şi valul îl fură înapoi învrăjbindu-l şi sleindu-i puterile...

Avea norocul sub ochii lui fără să-l poată prinde.

Incă odată, şi încă odată şi încă... şi... grăbit trecu pe sub braţ frînghia ce leagă capătul prăjinii cu cange, cercetă cârligul sforii dacă e prins de belciugul din fundul bărcei şi se ridică puţin depe scândura bărcei şi aruncă... In aceiaşi clipă în care cangea se înfipse în trupul morunului, a-

cesta începu a se sbate şi odată cu el Grişa se pomeni smuls de mâna stângă şi aruncat în valuri ca de un vrăşmaş...

Cârligul ascuţit ce se desprinsese din belciug, când Grişa a aruncat prăjina, îl prinse de braţ, înfigându-se în carne aşa că svâcnitura de durere a morunului l-a tras după el...

— Ajutor!...

In faţa ochilor la înălţimea unui val, văzu barca străină. Strigă:

— Canareica!... abia putu să strige Grişa şi începu să tragă sfoara până ce a prins prăjina de capăt... îi lipsea sprijinul... ar fi vrut să ajungă până la gâinice, să le prindă cu mânile.

Morunul se sbătea furtunos, mişcând în dreapta şi în stânga prăjina cu cange de capătul căreia atârna ca o cârpă Grişa.

Canareica se legăna cu barca pe loc fără să facă nici o mişcare să ajungă la el. Aştepta să se sfârşească lupta, să vadă de partea cui va fi victoria. Morunul era mare şi ochii lui Canareica mici, vârâţi în fundul capului, începură să sticlească de bucurie ca ai fiarei...

Două valuri şi un vânt puternic apropiară pe Tatiana chiar în clipa aceia.

Canareica îşi strepezi dinţii de ciudă, trase din vâsle şi apropiindu-se de barca ei,

aceasta din urmă le strânse cu mânile, făcându-le una.

Au ajuns la Grişa...

Abia au putut să-l scoată din apă...

Câteva ciomege în capul morunului şi totul se sfârşi...

Din braţul lui Grişa curgea sângele...

In noaptea aceia au înghețat canalurile, a înghețat Dunărea.

Vâlcovul, izolat, fără de nici o legătură cu restul țării, acoperit de zăpadă, hiberna ca un urs în vizuină.

Murise viața pe canaluri; răsturnate cu fundul în sus, pe maluri, așteptau primăvara bărcile; numai copiii sgomotoși se dădeau pe ghiață. Pescarii prin cârciumi sau ceainării vorbeau și se certau din nimica toată, ca a doua zi să găsească prilej să se împace sau să se certe din nou. Nu aveau ce face și vremea trebuia omorîtă...

In casa lui Panciușca Misnicov, în jurul samovarului, stăteau Ivan, Dusea și Osep. Ivan cu mânile sub fălci și coatele sprijinite de masă, sorbise ultima picătură de ceai din pahar.

Se uitau unul la altul; când și când scoteau câte o vorbă.

Tristețea și îngrijorarea umplea casa, ca

tea fără de viață, apasă, cu degete nevăzute, sigiliul morții.

Târziu, Ivan întrerupse tăcerea întrebând:

— Dusea, s'a deșteptat Grișa?...

— Nu...

Și liniștea de mai înainte prinse a țese păenjeniș în jurul celor trei.

Samovarul sfârâia pe masă și era cald în casă, moleșitor.

Miusov, cu capul plecat în jos, ține în brațe un motan pe care îl mângâe mereu fără întrerupere de dragul blănei mătăsoase a animalului, sau numai așa ca să facă ceva, să se miște.

Ivan a rămas cu ochii în gol, pierdut cine știe unde.

Pe masă câte-un pahar înaintea fiecăruia, aburea umplând casa de aromă.

Liniște...

Miusov ridică ochii în sus și privi la Ivan. Ar fi vrut să-i spună ceva, a deschis gura și... a tăcut.

Afară viscolește. Zăpada bate în geamuri, nămeții cresc pretutindeni ca laptele ce dă în foc.

Samovarul sfârâe mereu dând viață moartă încăperei...

Dusea întinde mâna să soarbă din paharul cu ceai și se uită la Ivan, care pare în-

cremenit cu mânile sub fălci şi ochii mari deschişi, privind fără să vadă.

— La ce gândeşti, Vanea?... Vaniuşca...

Ivan tresări ca şi cum s'ar fi trezit din somn...

— La ce te gândeşti?...

— La nimic.

— Bea ceaiul...

— ?...

— Avem piroşti şi se sculă depe scaun să scoată din dulap o farfurie încărcată.

Ivan rupse una în două şi începu a mânca greoi, bând ceaiul ce-i aburea sub nas. Miusov întinse şi el mâna spre stacan după ce mai înainte rupsese între degete o bucată de zahăr în fărămituri...

— Ce face Grişea.

— Doarme...

— Şi Tatiana?

— Şi ea... a spus doctoriţa să nu o deştept de cât atunci când e vremea să ia doctoriile.

— Nu mai înţeleg nimic!... Miusov îşi trecu mâna peste frunte ca şi cum ar fi voit să şteargă gândurile cari îl îmbătrâniseră în ultimul timp.

— Nu mai înţeleg nimic... Sunt zece zile şi nu i-au mai trecut frigurile, vorbeşte în somn... a slăbit de nu mai e de cunoscut... Zece zile... zece...

— Tot atâtea de când stă şi Grişa în pat, mormăi morocănos Ivan.

— N'au fost împreună?...

— Impreună...

Dusea înălţă ochii în sus, ca pentru rugăciune, abia rostind:

— Bine că i-a adus Dumnezeu acasă... Doamne, Doamne... să nu mai dea Dumnezeu.

A trebuit să fie Canareica... Ce rea este lumea!... Dacă într'adevăr Canareica ar fi fost aşa cum spun gurile tuturor, atunci...

— A fost Tatiana care l-a scăpat.... spuse Miusov cu nemulţumire în suflet de a nu i se recunoaşte fiicei sale mântuirea lui Grişa.

— Tatiana, Tatiana, dar numai ea singură ce ar fi făcut?... Când mă gândesc nici nu ştiu cum să mulţumesc mai bine lui Dumnezeu... şi Dusea se sculă numai decât depe scaun; de data aceasta se duse în faţa icoanelor, unde ardea candela şi începu să se închine plecându-se până jos la pământ să se atingă cu fruntea de podele:

—Doamne, Doamne, Doamne...

Liniştea de mai înainte se freca de susurul molcom al samovarului ţesând mai departe păenjenişul prin colţurile odăei şi în ochii celor trei oameni...

Sfârrr... sfârrr... tot mai încet, tot mai înăbuşit.

Nacealnicul Semen îşi pusese în gând să descopere cu orice preţ pe ucigaşul lui Fiodor. Pentru aceasta, de a doua zi chiar, după înmormântarea victimei, a început să ancheteze pe cei bănuiţi, cei cari fuseseră mai aproape de el şi chiar şi pe aceia în tovărăşia cărora băuse în ajun, prin cârciumi sau s'a întâlnit numai, au vorbit şi au plecat împreună pe drum sau pe canaluri. Ancheta nacealnicul pe stradă, la ceainării, la cherhanea, în barcă şi pretutindeni unde găsea doi sau trei oameni la un loc.

In fiecare zi chema câte unul sau doi la poliţie, (oameni pe cari îi cunoştea de ani) le vorbea la început prieteneşte, de una, de alta, de ce a făcut la Reni, dacă omul fusese pe acolo, sau la Galaţi, dacă fusese la Galaţi, cum i-au mers treburile în ultimul timp cu pescuitul, dacă a prins în cârmace, ce a mâncat eri, cât a cheltuit cu beţia pe care a făcut-o în seara din ajun sau cu o săptămână în urmă, pentru ce şi-a bătut

nevasta şi în cele din urmă, aşa ca din întâmplare, aducea vorba despre Fiodor.

— Tu erai prieten cu el, nu-i aşa, Nicolai Pavlovici?...

— Ba încă ce prieten, eram ca fraţii, dar ca fraţii cei buni; o zi mai înainte de a fi fost ucis, a stat la mine... am plecat împreună, am băut, am vorbit şi a doua zi... Of!... şi omul îşi flutură mâna prin faţa ochilor ca şi cum ar fi voit să-şi şteargă amintirea.

— Era întins pe lăzile acelea sub gutui, umflat şi vânăt să nu-l mai cunoşti... Urâtă moarte... şi lipoveanul întoarse capul, închizând ochii, fluturând din nou mâna.

— Nici odată în viaţa mea n'am văzut, până la el, un înecat.

Nu e bine... Nu, nu... Aşa ceva numai în apocalips se poate vedea.

Semen se uită tot timpul la el, făcând cine ştie ce anume socoteli, poate că nici nu auzise nimic din cele ce spunea lipoveanul; cum acesta însă, făcu o mişcare cu intenţia de a pleca, să-şi vadă de treabă măgulit în acelaşi timp de a fi stat de vorbă cu nacealnicul ,aşa ca între pescari, se vedea destul de mare, din moment ce i se acorda cinstea de a-i fi vorbit lui Semen, dar în momentul acela, se simţi apucat de mână şi sucit aşa ca să stea în faţă cu poliţaiul.

— De ce nu spui tu adevărul?... şi ochii poliţaiului se pironiră în el...

— Ce adevăr?... întrebă Nicolai fără să înţeleagă întrebarea, totuşi destul de speriat de smucitura cu care acesta îl făcu să se uite la el...

— Adică, aşa cum a fost...

— Cum a fost?!

— Da, cum a fost... Poate că el a început întâiu. Poate că el a vrut să te omoare şi tu te-ai apărat şi s'a întâmplat că l-ai ucis sau poate chiar că tu nu te gândeai să-l furi şi se gândea el... O mişcare greşită, a căzut în apă, barca s'a răsturnat, s'a înecat şi valurile l'au scos la mal, acolo unde a fost găsit...

— Cum!... eu să-l omor pe Fiodor?!...

— Tu... Nu pentru că ai vrut, dar din greşeală...

— ...eu Semen Semenovici?... Dar se poate să spui dumneata una ca asta?... Aşa glumă... Lipoveanul clătină capul desamăgit, şi privi o clipă în podele ca apoi să se uite supărat la nacealnic.

— Să zicem că s'a întâmplat aşa...

— Cum?...

— Aşa... şi mereu cu ochii în ochii pescarului se apropie într'o mişcare de fiară. Nicolai Pavlovici făcu un pas înapoi.

— Aşa!... Aşa!... şi cuvântul creştea până

ce ajunse răcnet... Aşa!... care va să zică nu vrei să mărturiseşti...

— Semen Semenovici Nicolaevici...

— Nu vrei?...

— Ce să mărturisesc?... eu am crezut la început că mă cinsteşti vorbind cu mine de nenorocirea lui Fiodor, pe urmă mi-am zis că glumeşti poate, dar aşa să mă sperii... şi să crezi că eu... eu... şi începu să se dea înapoi ridicând mânile acoperindu-şi faţa.. Era prea târziu, pumnii poliţaiului începură să lovească.

— Nu mai da nacealnic Semen Semenovici Nicolaevici, nu sunt vinovat cu nimic, nu mai da, *ia nevinovat, nevinovat...* M'ai chemat, am venit şi...

Poliţaiul se opri o clipă răsuflând greu...

— Cum era să-l omor?... De ce?... Sunt eu tâlhar... Mă cunoşti de ani.

Semen însă nu auzea nimic, respira adânc ca şi cum ar fi voit să-şi crească puterile. Din nou se năpusti asupra lui lovindu-l în cap, peste ochi... unde nemerea, până ce ostenit şi asurzit de ţipetele pescarului, şezu pe scaun să se odihnească, şi iar să înceapă până ce omul cu care vorbise la început prieteneşte, stătea rupt ca o sdreanţă la picioarele lui, pătând scândura duşumelei cu sângele ce-i curgea pe nas şi pe gură... A chemat gardianul, l'a udat cu

apă, l'a ridicat, l'a pus să şadă pe un scaun, mai mult rezemat, ca un sac cu cartofi şi târziu, când suspinele celui bătut începură să se repete şi respiraţia se mai potoli, nacealnicul continuă:

— Eraţi prieteni buni?...

— ?...

— N'auzi!... eraţi prieteni buni?...

— Eram şi ca mine mai era şi Burlacov, şi Gligor Jmuchin şi atâţia şi atâţia alţii.

— De ce n'ai spus de la început?... Zi... Gligor, Burlacov...

Nacealnicul scrise pe o hârtie numele pomenite şi aproape că nici nu se mai uita la cel bătut, lăsând să treacă vreme de linişte.

— De ce ai făcut asta Semen Semenovici? De ce m'ai bătut?... ce ţi-am făcut?... cu ce te-am supărat?... de câte ori am avut icre şi mi-ai cerut nu ţi-am dat?...

— Zi, nu tu eşti ucigaşul...

— Ferească Dumnezeu... şi Nicolai Pavlovici începu să se închine..

— Spui adevărul?...

— Să-mi moară copiii... să-mi sară ochii... m'ai bătut degeaba...

— Zici că Jmukin şi Burlacov...

— N'am zis nimic de cât că îi cunoştea şi pe aceştia ca şi pe mine...

— Imi pare rău că te-am bătut, dar în-

ţelegi tu, dragă Pavlovici, datoria mea este să aflu cine a putut fi ucigaşul... şi asta nu pentru mine, dar tot pentru voi... mâine poimâne s'ar putea să te omoare şi pe tine şi s'ar mai putea să-mi pierd şi slujba, înţelegi ce ar fi pentru voi asta, adică să vină unul străin, unul care nu vă cunoaşte, de pe la Galaţi, sau cine ştie de unde... Te-ai gândit la asta?...

—Nu m'am gândit, Semen Semenovici, dar, n'a lipsit mult să mă omori dumneata...

— Vâlcovul este un târg închis, n'a putut să fie străin acela care a omorît, iar dacă este de aci, atunci trebue să-l ştiu şi eu să-şi capete pedeapsa...

Nicolai Pavlovici se ştergea mereu pe faţă de parcă ar fi vrut să-şi ridice de pe obraji greutatea şi fierbinţeala care îl ardea... Sângele îi svâcnea în cap de parcă în el i se mutase inima.

—'M'ai bătut degeaba, fără să fiu vinovat cu nimic... M'ai bătut şi Pavlovici începu să plângă ca un copil lăsând capul în jos ruşinat.

— Nu mai plânge, dragă, spuse nacealnicul, apropiându-se de el, punând mâna prietenos pe umerii sdrobiţi ai celui ce-i sta în faţă umilit.

— Tu ştii bine că niciodată, până acum,

nu ţi-am făcut nimic, nu numai că nu te-am bătut, dar am fost, aşi putea spune, chiar prieteni şi vreau să rămânem prieteni mai departe... Aşa este slujba, gândeşte-te la Dumnezeu, nu-i păcat de Fiodor... Tu nu ştii cât m'a durut pe mine că a trebuit să te bat, dar ce m'am gândit, tot mai bine o bătae degeaba de cât să fie vinovat, să facă ocna pe viaţă...

— Aşa-i, dar vezi, mă doare... mă doare şi Nicolai abia de-şi mai putea trage sufletul, de suspine.

— Nu-i nimic şi Semen Semenovici îi întinse mâna petrecându-l până la uşă, ca pe cel mai bun prieten, aplecându-i-se în faţă când a eşit pe uşă.

A doua zi l'a chemat pe Gligor, a treia zi pe Burlacov şi, în fiecare zi poliţaiul ancheta pe câte unul...

Incepuse să-l doară palmele şi braţele de parcă el singur ar fi fost bătut de un altul.

Dintru întâi, oamenii plecau supăraţi, cu oasele frânte şi plini de sânge pe faţă, iar mai apoi, gândindu-se bine că au suferit pentru a se face lumină, îl iertau şi găseau chiar că nacealnicul este un om destul de cumsecade, căci altfel ar fi putut să ţină morţiş că el este tâlharul, acela pe care îl avea în faţă şi, ori cât ar fi spus ei că nu sunt vinovaţi, cuvântul autorităţii este cel

adevărat şi oricare dintre ei ar fi putut să intre în ocnă, fără de nici o vină, aşa că tot mai bună era o bătae de cât închisoarea pe viaţă...

Când l-a anchetat pe Gligor Jmukin, acesta a învinuit pe Canareica.

— Canareica este ucigaşul... au fost tovarăşi, s'au certat şi...

— Nu este Canareica, răspunse grăbit Semen, dacă ar fi fost el ar fi spus atunci când l'aţi bătut... mi se pare că şi tu ai dat în el...

— Eu nu...

— Canareica este om bogat şi pe urmă, tocmai pentru că îi era duşman, se ferea de el... Mai de grabă Fiodor ar fi putut să-l omoare pe el... ăsta este singur, n'are pe nimeni pe lângă el, a fost servitor, este numai de câţiva ani pripăşit pe aci şi pe urmă un servitor nu preţueşte nici odată cât un gospodar... Este bogat Canareica, este... dar sufletul lui tot de servitor a rămas... dar ce ştii tu... Canareica m'a căutat chiar în ziua aceia să-mi vorbească...

Semen Semenovici Nicolaevici spuse toate acestea grăbit aşa ca să şteargă orice bănuială... Canareica era singurul pescar la care nacealnicul încercase şi găsise la nevoie tot ce căutase, în deosebi, într'o vreme când era vorba să fie înlocuit, de mult,

la el a găsit bani ca să poată stărui, mai întâi la Chilia, iar mai apoi la Galaţi, ca să nu fie înlăturat din serviciu.

— Te-a căutat, şi?...

— Dacă ar fi fost el, ar fi venit şi mi-ar fi spus „tătucule, eu sunt ticălosul... iartă-mă... îmi pare rău”... Dar vezi tu, n'a venit, pentru că n'avea de ce să vie... Uite, au trecut de atunci trei săptămâni... M'am întâlnit cu el de atâtea ori şi niciodată nu mi-a spus o vorbă...

— Nu l-ai întrebat niciodată?...

— De ce?... dacă are el ceva pe suflet ori cât de târziu şi tot va veni...

Nacealnicul începu să se plimbe prin cameră cu paşi măsuraţi... Jmukin se uita la el şi vedea cum se frământă, gândind în acelaşi timp la cine poate fi cel pe care îl căuta Semen şi-l încerca în fiecare zi în fiinţa altuia. Semen se gândea şi el însă cu totul la altceva, se gândea dacă mai trebue sau nu să plece la Galaţi, unde îl chemase la judecătorul de instrucţie, fără să ştie de ce. Incerca să-şi aducă aminte care ar fi pricina şi nu găsea nimic alt decât tot aşa o bătae sdravănă dată unui grec ce venise pentru nişte icre... atât!... Era singur, şi pe deasupra îi căzuse pe cap necazul acesta cu moartea „păcătosului acela de Fiodor, care nu a putut scăpa aşa ca să nu moară

înecat, să poată vorbi cine a fost tâlharul..." Şi tot aşa gândind mereu, Semen Semenovici Nicolaevici îşi freca fruntea oprindu-se în faţa ferestrei să privească afară ,ca şi cum ar fi aşteptat pe cineva... In momentul acela intră pe uşa poliţiei Canareica...

Poliţaiul se uită întâi la el, apoi la Gligor, ca şi cum ar fi voit să-i aducă aminte de ce îi vorbise, şi clătinând capul îi spuse :

— Ce zici, am avut dreptate?...

Deştept om, gândi Gligor... toate le ştie... Cum de a putut el să ghicească de mai înainte că are să vină Canareica.

Şi a rămas pe gânduri până ce poliţaiul îl luă prietenos de umeri, ducându-l până la uşă...

Şi Gligor a plecat...

— Ce-i Canareica, întrebă poliţistul.

— Am venit, Semen Semenovici Nicolaevici, am venit să spun ceva... Uite vezi, nu ştiu dacă trebue să vorbesc adevărul sau să mint... am venit... Fiodor, despre el vreau să...

Gligor se întoarse de la poartă şi deschizând uşa băgă capul înăuntru, întrebând :

— Semen Semenovici, a venit pentru...

— Da... ţi-am spus: dacă ştie ceva, va veni el singur să-mi vorbească... Pentru asta a venit...

Gligor închise uşa şi plecă. Când a ajuns în stradă, stete un moment pe gânduri, întrebându-se dacă n'ar face bine să se întoarcă din nou. Işi luă însă seama şi plecă copleşit de gândul ce-l urmărea:

— Cum de a putut să ştie aşa de bine nacealnicul de ce va face Canareica... şi clătinând capul nu-şi putu opri exclamaţia:

— Deştept om Semen ăsta, şi se plesni cu palma în piept, ca şi cum despre el ar fi fost vorba.

In cancelarie, poliţaiul pofti pe scaun pe Canareica şi amândoi, faţă în faţă, vorbeau ca prieteni...

— Am auzit eu, cu urechile mele, când Alexei a spus că Fiodor are mulţi bani şi că are să-l prade...

— Să-l prade...

— Adică să-l omoare...

— Cui i-a spus?

— Cui!... Eram în sălcii amândoi... pe malul Dunărei... A vrut să mă facă tovarăş... De aceia am venit... nu ştiu de ce am întârziat până acum... Ba am venit, dar erai ocupat, ba nu, nici nu erai aci, te duseseşi după doctor la Chilia, şi pe urmă, când m'au bătut ticăloşii aceia de Ivan, fiu-său, şi toţi netrebnicii de luntraşi, şi acum mă dor oasele din încheeturi... Credeam că au să mă omoare... Bine că a dat

Dumnezeu să scap... N'ar fi rău să-l chemi şi pe Panciuşca la anchetă...

— Ai spus că este Alexei.

— Alexei, Alexei, dar... prea tare m'au bătut... Am venit... dar dacă nu se poate, atunci tot Alexei este... M'am gândit întâi că nu o să-mi ierte Dumnezeu niciodată că pârâsc un om nevinovat, dar acum, nu mai pot să ţin... am venit să spun că Alexei este ucigaşul lui Fiodor... Tu, tătucule, trebue să ştii totul...

— Adevărat vorbeşti, Canareica?...

— Să-mi... să-mi... sară... uite, pe ochii mei mă jur...

Poliţaiului i se lumină faţa, stete o clipă pe gânduri, muşcându-şi unghia degetului cel mare, apoi clătinând capul ca şi cum hotărîrea ar fi fost luată, spuse:

— Bine!... bine Carsiov... îţi mulţumesc pentru ce mi-ai spus... mă gândisem şi la el şi nu ştiu cum de mi-a scăpat din minte până acum... Ai făcut o faptă frumoasă... Trebue să-şi ia pedeapsa ticălosul acela... du-te acasă, închide-te în odae şi nu sufla o vorbă...

— De ce?... întrebă mirat Canareica, eu credeam că tocmai acum pot spune tuturor şi porcului acela de Panciuşca, să ştie că nu eu sunt ucigaşul... De când cu bătaia,

de câte ori mă întâlnesc cu el îmi este frică să mă uit în ochii lui, mi-e frică să nu...

— De-acum n'ai nici o grijă... n'are să ţi se întâmple nimic... am să vorbesc eu şi pe urmă... fă aşa cum ţi-am spus, înţelegi?

Nacealnicul se apropie de el, vorbindu-i aproape în şoaptă:

— Să taci şi să te ascunzi în casă...

— Am înţeles...

— Nici o grijă...

— Nişte icre, Semen Semenovici Nicolaevici?... Am şi câteva sticle cu coniac grecesc... Trimite pe gorodovoi, dacă vrei... Eu cred că tot ar fi bine dacă l-ai cerceta şi pe Ivan, nu de alta, dar mi-a rupt oasele şi eu n'am putut nici una măcar să-i dau...

— Bine, voi vedea... Iţi mulţumesc Serghiei... Vasilie... strigă poliţaiul, hardavoiului, du-te cu Canareica şi când te întorci spune-i lui Alexei să vină numai decât încoa...

Canareica era departe, aşa că Vasilie a trebuit să alerge să-l ajungă, să meargă alături de el...

Pe drum, cu câţi pescari se întâlneau, toţi se uitau la ei şi-şi dădeau brânci unul altuia, fiecare făcând ochii mari în chip de înţelegere, ca imediat ce se depărtau să-şi spună :

— El este!... l-a prins...

Tot Vâlcovul a ştiut din clipa aceia că nacealnicul a pus mâna pe Carsiov. Cei ce mâncaseră bătaie se bucurau şi găseau calităţi poliţaiului ,care, într'adevăr, este „un om şi jumătate”, mai cu seamă după ce se auzi şi cele spuse de Semen lui Gligor. Nici unuia nu-i mai părea rău că fusese bătut şi se gândeau, cu satisfacţie, la ce are să pată Canareica...

— Dacă ne-a bătut pe noi, fără nici o vină, dar pe el?... pufniră oamenii în râs...

. . . .

Când s'a întors hardavoiul, cu sticlele şi cutia de icre, l-a întrebat Semen:

— Ai chemat pe cismar?

L-am chemat, dar parcă se codea.

— Cum?!... strigă poliţaiul, nu vrea să vină?...

— Ba da, a spus în cele din urmă, că o să vadă...

— Du-te şi stăi pe-acolo... Urmăreşte-l şi caută, dacă se poate, să tragi cu urechea aşa ca să afli tot ce vorbeşte cu nevastă-sa, şi vezi ce face, fără însă ca el să ştie... Mi-e teamă să nu fugă... Ai auzit?... să-l urmăreşti...

— Nu fuge, Semen Semenovici, unde să se ducă?... Era tare supărat, se gândea chiar cum de are să-ţi mai poată face ghe-

tele... Pentru patru, cinci sute de lei, unde dracu să fugă... e om în toată firea, are copii...

— Du-te...

Acasă la el, Alexei își frângea mânile. Mai bine de o săptămână de când se tot ferea să dea ochii cu polițaiul, trimițându-i vorbă ba că e plecat la Chilia, ba la Galați, ba nici el nu știa ce minciuni să spună... Umbla pretutindeni după bani și nu găsea; la început se gândea să cumpere material nou să-i facă ghetele fără să știe niciodată Semen, că alta este pielea și nu aceia pe care a adus-o el, dar degeaba, n'a găsit banii nicăiri, iar din puținele cârpeli ale cismelor nu putea aduna atât cât îi trebuia și Alexei cismarul, își frângea mânile, neștiind dela cine să ceară, nici unde să încerce. In fața lui, cu mânile sub braț, sta nevastă-sa legănând și ea din cap ca și el, fără să vrea, făcând aproape aceleași mișcări deodată, clătinându-se pe picioare, uitându-se în slavă, sau mușcându-și buzele.

Sufereau amândoi ca unul...

Femeea începu să blesteme ceasul când a venit Semen cu pielea, să-și comande ghete și îl blestemă pe Alexei pentru prostia capului lui, și târgul de pescari, care nu vrea să le creadă sărăcia.

— Ce mă fac?... ce mă fac?... ce mă fac?... se văicărea Alexei.

Şi după el femeea:

— Ce mă fac?... ce mă fac?... ce mă fac...

In cele din urmă, după ce se clătinară amândoi ca două clopote trase de o sfoară, tăcură, lăsând capul în jos, vinovaţi...

— Are să te bată...

— Are să mă bată...

— Şi poate că are să te şi închidă...

— Inchidă...

— Stăi!... spuse femeea hotărîtă. Alexei ridică capul să se uite la nevastă-sa.

Aceasta eşise pe uşă... S'a dus la băcăneasă să se împrumute cu cinci sute de lei, i-a spus povestea ghetelor nacealnicului Semen, a plâns, s'a rugat aşa cum nu se rugase niciodată în viaţă şi n'a găsit. S'a dus la prăvălia de mărunţişuri, a spus şi acolo povestea nenorocirei ei şi a lui Alexei, a plâns, s'a rugat şi tot n'a găsit. S'a dus la preot, a împreunat mânile, a îngenunchiat şi s'a închinat ca la icoană... nimic însă n'a folosit nici aci, ca nicăiri. O binecuvântare grăbită şi atât... Când a venit acasă a deschis braţele amândouă, ca Răstignitul.

— Mă duc la Canareica, mormăi Alexei, am să-i fac o pereche de cisme, am să-i fiu

de folos la vre-o treabă, voi face ceva, numai să-mi împrumute banii să scap de biciul lui Semen...

Şi omul spunea cum are să ceară, cum are să-i vorbească, dar tot întârzia, parcă îi era frică să nu se înşele în gânduri.

— Nu e puţin lucru... cinci sute de lei şi pe urmă să fi fost asta altădată, dar nu acum... cum este el de necăjit, cum a bătut până acum aproape jumătate oraş fără să afle pe tâlharul lui Fiodor ,are să mă bată, Doamne, Doamne... am să mă duc... am să-i cer... e om bogat şi pe urmă poate că nici nu este el ucigaşul, cum crede lumea. . Dacă ar fi fost, ehei de mult l-ar fi închis. Mă duc la el... Ce zici?...

Femeia răspunse repetând ultimele două cuvinte:

— Ce zici?...

Alexei eşi din prăvălie, aşa cum era, cu şorţul în faţă, cu părul vâlvoi şi mânecile cămeşii suflecate... Alerga să nu piardă vreme...

Cel dintâi cu care se întâlni fu gorodovoiul, care îl întâmpină:

— Unde alergi?...

— Lasă-mă în pace, sunt supărat...

— Ascultă, Alexei... şi cismarul care pornise să fugă, se opri pe loc, lungind drumul, îi trecu prin minte că tot de geaba se

va duce, şi ar fi vrut să stea cât mai mult până să dea cu ochii de el, sau chiar să nu-l găsească, numai să ştie că n'a isprăvit prin a fi refuzat... Vroia să ştie că mai are o nădejde, chiar dacă aceasta se depărtează tot mai mult de el, nu vrea să gândească însă că ar putea să-i spună deodată, aşa fără nici un înconjor şi fără nici o crezare: „N'am”... sau „Nu-ţi dau”...

Alexei se opri la chemarea hardavoiului...

— Unde te duci?... eu am ordin să te păzesc, să nu fugi... De ce alergi?... Aşa mi-a spus nacealnicul Semen Semenovici... i-am răspuns eu că n'ai să pleci din Vâlcov pentru o pereche de cisme, dar cine să te înţeleagă? nu vrea să creadă şi pace... Mi-a spus să vin şi să te urmăresc ce faci... dar ştii, să nu-i spui nimic... tu ia-o înainte şi eu am să vin după tine, la distanţă, aşa am ordin, ca tu să nu ştii că te urmăresc... Unde te duci?...

— La Canareica.

— Bine, treaba ta, eu am să vin după tine şi tu să nu te uiţi înapoi... Aşa este porunca, să te urmăresc.

Alexei se uită pe cer, apoi lăsă capul în pământ şi trase o înjurătură cu dinţii strânşi, ca apoi imediat să ofteze lung de parcă şi-ar fi dat sufletul.

— Dar ce, am omorît pe Fiodor ca să pună oamenii pe urma mea?...

— Haide, taci şi pleacă înainte!...

Gardianul se opri în loc atât cât îi trebui să se depărteze Alexei de el, la cincizeci de paşi.

Când a ajuns cismarul la Canareica, a găsit uşa încuiată. A bătut întâiu încet, apoi mai tare, mai tare şi în cele din urmă, crezând că nu-l va găsi, începu să bată tot mai cu putere, strigând:

— Canareica, deschide!... Şi uşa a rămas mereu închisă...

Incepuse să se liniştească — ştiind că nu este refuzat, că nu este acasă, aşa că îi mai rămânea nădejdea cu care se înşela şi pe care voia să o întârzie tot mai mult, numai să ştie că poate şi are un loc de unde să ceară... Era gata să plece, mai înainte însă lovi odată cu piciorul în uşă:

— Hei!... Canareica!...

— Ce vrei... se auzi dincolo de uşă.

Alexei păli!...

— Eşti acasă?... Deschide, vreau să-ţi vorbesc... Lasă-mă să intru...

Uşa se crăpă şi apăru capu lui Serghiei.

— Ce vrei?...

— Lasă-mă să intru... trebue să-ţi vorbesc...

— Nu se poate... mi-a spus Semen Se-

menovici că trebue să stau închis în casă, să nu mă vadă nimeni şi să nu vorbesc cu nimeni...

— Atunci ştii şi tu...

— Tocmai de aceia, că ştiu...

— Numai cinci minute, Canareica... şi Alexei împinse în uşă, intrând cu de-a-sila. Carsiov strâmbă din nas, aruncă o privire fugară pe stradă să vadă dacă este cineva; Nu era nimeni... Inchise.

Gardianul se oprise în dreptul tutungeriei din colţul străzei, ascuns după un dulap pe care negustorul îl avea scos din prăvălie. Când a intrat Alexei la Canareica, începu să se plimbe, ca mai înainte, numărându-şi paşii, lovind cu nuiaua în pantalonii groşi, prăfuiţi, ca un ofiţer de călăraşi.

— Ce vrei? îl întrebă Serghiei.

— Ce să vreau... sunt nenorocit. Semen Semenovici Nicolaevschi mi-a adus o bucată de piele să-i fac nişte ghete. Am prăpădit materialul stricându-l, au eşit mai mici, şi acum n'am parale să cumpăr alt material să i le fac... A trimis după mine şi mă chiamă la poliţie... De aceia am venit, Canareica... De când cu moartea lui Fiodor parcă a înebunit... bate, bate, bate şi iar bate... ai crede că nu mai e bun de altceva... Ei bine, în supărarea, sau nebunia lui de

acum, cad eu... Sunt om în toată firea, Serghiei, mai mare ruşinea şi pe urmă mă gândesc, mai pot eu să rabd o bătae?... Când eram soldat, era cu totul altceva, atunci eram tânăr, atunci da, dar acum?... Iată de ce m'am gândit la tine şi de ce am venit şi mă rog ca de un frate: împrumută-mi, să pot plăti paguba pe care am făcut-o şi îţi făgăduesc Serghiei Carsiov Canareica, că-ţi voi lucra o pereche de cisme cum n'ai mai avut niciodată... Am venit, Canareica... am ve... Tu eşti om bogat, tu eşti bun şi n'ai uitat vremea pe când erai numai o slugă păcătoasă, hei, aşa e vremea... atunci eu tot cismar eram, pe când tu nu erai nimic, dar de faptele tale, în faţa lui Dumnezeu, la judecata de apoi, tu vei răspunde, nu eu... Tu poţi să fii bun Serghiei, asta are să te ajute mult, nu ştii cum poate să vină vremea... ia gândeşte-te la mine şi te uită în ochii mei, ca să te întrebi: „merit eu bătae?..."

— ?...

— Inainte de a veni la tine am plâns şi am lăsat acasă să plângă *babuşca,* ucenicul şi copiii. Vai de capul meu ce are să fie.Mai bine muream când eram mic sau mai bine murea el de cât să pat aşa ruşine. Are să ştie târgul, are să se ducă vestea până în toată lumea... şi pe urmă drept să spun,

asta încă n'ar fi cine ştie ce mare lucru, dar cum am să rabd eu... cum?... cum?...

Alexei isbucni în lacrămi...

— In numele lui Dumnezeu... hâ, hâ, hâ... şi căzând în genunchi prinse mânile lui Canareica pe cari i le sărută udându-le cu lacrămi...

— Serghiei, Serghiei Carsiov...

— Nu am, Alexei, n'am nici un ban... de ce ai venit aci şi vorbeşti aşa tare şi te tângui de poate foarte bine să auză toată lumea. Du-te, şi Canareica îşi trăgea mânile din ale lui Alexei, să se scape.

— Porumbielule... tată... *batiuşca,* nu mă lăsa, tu eşti sfântul Niculai... tu eşti, tu eşti... Dacă vre-odată te-am vorbit de rău, iartă-mă, am făcut-o pentru-că... uite zău nici eu nu mă gândeam că vre-odată o să vin să te rog să mă ajuţi...

— Erai şi tu, atunci când m'au bătut porcii aceia de Ivan şi fiu său.

— Eram...

— Şi tu ai fost la fel cu toţi...

— La fel, porumbielule, la fel... Toţi pescarii vorbeau că tu l'ai ucis pe Fiodor.

— Bine, bine, spuse Canareica, căutând să se scape de cismar, ţi-aşi da cu mare plăcere, ţi-aş da, dar n'am...

Plictisit peste măsură de rugăminţile şi lacrămile lui Alexei, îşi frecă mânile uitân-

du-se pe fereastră, afară, pe lângă colţul perdelei pe care o dăduse la oparte...

— Ascultă-mă, tătucă, şi Dumnezeu îţi va ierta tot ce ai făcut tu rău... E adevărat şi eu am crezut aşa ca toţi, că tu ai omorît pe Fiodor şi poate că ai auzit şi tu... am crezut şi am vorbit chiar, dar n'am spus nimic nici gorodovoiului nici lui Semen. Poate că ai auzit şi eşti supărat pe mine... spune drept Serghiei, spune!... Şi dacă este aşa, iartă-mă, porumbielule...

Ajută-mă căci Cel din slavă are să vadă şi are să te ocrotească pentru nelegiuirile tale pe cari le-ai făcut de pe când erai încă slugă. Toată lumea ştie cum ai ajuns om bogat... Of Doamne, nici nu mai ştiu cum să te rog... Nu te mai uita pe fereastră şi uită-te mai bine la mine... Hai Canareica... dă-mi... dă-mi... Ai milă tătucă şi dacă nu vei mai face ticăloşenii, Dumnezeu are să te ierte şi are să-ţi dea zile bune.

— Pleacă!... Ţi-am spus că n'am... pleacă!... Am să vorbesc cu cu nacealnicul, dar acum nu pot, pentru că trebue să mă închid în casă... Pleacă!... Are să te ierte...

— Mă chiamă acum...

— Fă ce ştii... n'am timp să mai ascult văicărelile tale.

Il·luă de umeri să-l ducă spre uşă, împingându-l:

— Lasă-mă, n'am acum... Inţelege! N'am, sunt prieten cu el... are să te ierte.
— Nu mă iartă...
— Pleacă... şi Canareica începu să-l împingă de spate, nu te mai pot ţine în casă... Trebuie să fiu singur, să nu ştie nimeni că sunt aci. Alexei se trânti la pământ, din nou în genunchi, cu mânile împreunate ca în faţa icoanelor, rugându-se:
— Canareica... Serghiei.
Canareica supărat peste măsură, neştiind cum să scape mai de grabă de cismar, începu să-l tragă târâş pe scânduri, deschise uşa şi-l aruncă afară, punând zăvorul.
Alexei se ridică de jos, ştergându-şi ochii de lacrămi şi mereu rugându-se, ciocănia în uşă:
— Serghiei!... Serghiei...
— Pleacă, se auzi strigătul celui din casă supărat că de acum cismarul are să atragă atenţia oamenilor şi au să-l ştie toţi că este acasă...
— Pleacă!
Amândoi vorbeau prin uşă până ce Canareica nu i-a mai răspuns nimic.
A mai bătut, a mai cerut şi când nimic nu se mai auzi din casă, cismarul începu să înjure lovind cu piciorul în uşă să o spargă strigând:
— Ticălosule! ucigaşule! *sobaca!...*

Scuipă uşa de o făcu pete de spumă, înainte de a pleca.

— Ascultă, Canareica, să ştii că nu-i adevărat ce ţi-am spus adineaori, totdeauna am crezut că tu ai ucis pe Fiodor şi tot tu ai ucis şi pe Vladimir Mitrici... tu eşti cel mai păcătos dintre oameni... Nu-i adevărat că n'am spus lui Semen că tu eşti un tâlhar, i-am spus dar n'a vrut să mă creadă şi să mai ştii Canareica, să ştii, nu în faţa ta am căzut în genunchi ci în faţa propriei mele nenorociri, aşa să ştii... slugă puturoasă... în faţa propriei mele nenorociri.

Pe drum nu era nimeni decât el şi paznicul care cu paşi măsuraţi trecuse colţul de la tutungerie şi se apropia să-i iasă în cale scuturându-şi pantalonii de praf cu nuiaua, ca apoi să tae aerul cu ea ca şi cum ar fi mânuit o sabie. Când a trecut lângă cismar, l-a întrebat:

— Ţi-a dat?

— Nu mi-a dat, ticălosul, orbi-l-ar Dumnezeu să-l orbească, iar pe lumea cealaltă să-i scoată dracii sufletul cu cleşti înroşite şi muiate în smoală că nu mi-a dat... am căzut în genunchi, i-am pupat mâna şi tot degeaba... Spune în cărţile sfinte: „bate şi ţi se va deschide, cere şi ţi se va da”... aşa am făcut, dar diavolul n'a vrut...

— Rău ai făcut de i-ai sărutat mâna, spuse cu silă Vasilie...

— Ei, nu i-am pupat-o chiar, dar aşa... m'am făcut... numai odată mi se pare că...

— Sobacica... el are noroc, pe el nu-l cheamă nacealnicul să-l ancheteze ba... şi Vasilie gândindu-se la sticlele de coniac şi la cutia cu icre, clătină capul fără să mai spună nimic şi trecu mai departe.

Alexei, cu capul plecat, cu ochii roşi de plâns se întorcea acasă mai amărât. Când plecase se ducea cu o nădejde, acum se întorcea şi fără de acest bun, cu care i-ar fi plăcut să se mintă câteva zile, chiar de nu i-ar fi dat, dar numai să nu-i spună... să-l fi minţit, să-l poarte cu vorbă, să vină mai târziu ,a doua zi, dar nu să-i ia şi ultima nădejde.

Când a intrat pe uşa cismăriei, l'a întrebat nevastă-sa:

— Ce ai făcut?...

— N'a vrut să-mi dea...

— N'a vrut?.... Pedepsi-l'ar Dumnezeu... A ucis pe Fiodor, i-a luat banii, a ucis pe Mitrici şi tot nu are? n'ar mai avea lumânare la căpătâi...

— Să-l mănânce râia... să-l întindă câinii... să-l...

Şi femeia îngenunche în mijlocul odăei, ca în faţa icoanelor, mereu blestemând şi

mereu chemând numele Domnului întru pedepsirea ticălosului.

Gorodovoi-ul se plimba prin faţa cismăriei pe uşa căreia eşiau blestemele femeii şi tânguirile alor casei, de parcă cine ştie ce nenorocire mare se abătuse asupra capului lor şi asta, pentru o pereche de ghete. Vasilie se opri o clipă în faţa prăvăliei şi se uită înăuntru.

— Uite-l... spuse Alexei arătându-l nevestei pe gardian... mă păzeşte, e frică lui Semen să nu fug din Vâlcov.

— Să-l ia dracu şi pe el, răspunse femeia fără să se gândească la ce zice; imediat însă, se lovi cu mâna peste gură...

In momentul acesta se auzi de două ori unul după altul, fluerul prelung al poliţaiului care chema pe păzitor. Vasilie începu să alerge.

— Să ştii că a auzit şi se duce tâlharul să mă spună.

— Ce face Alexei? întrebă poliţaiul întâmpinând în curte pe Vasilie. E acasă? A fost pe undeva? Ce-ai observat? Nu te-a simţit?

— Nu... nici nu m'a văzut măcar... Acum plânge şi el, şi nevastă-sa şi ucenicul şi copiii — toată casa se vaită de parcă ar avea mortul pe masă.

— N'a plecat nicăiri...

— Ba da, a plecat... M'am luat după el, credeam că vrea să fugă, mi-am pipăit revolverul şi călcând pe urma lui, vream să văd unde se duce; mă gândeam chiar să trag...

— Şi...

— Incet, pe nesimţite, ferindu-mă după pomi, mai intram şi pe străzi lăturalnice, ştii acolo, lângă tutungerie, ca să nu mă vadă şi.. şi îl văd că se opreşte în faţa casei lui Canareica.

— Ei?

Ochii nacealnicului se făcură mari de nerăbdare.

...a ciocănit, a aşteptat, l'a strigat pe nume şi uşa s'a deschis, a scos capul Canareica... Ce vor fi vorbit, nu ştiu, a intrat în casă, a stat o jumătate de ceas, poate şi mai mult, poate mai puţin... ăsta e păcatul meu, eu niciodată nu pot să socotesc timpul....

— Lasă timpul.

— Când aştepţi pe cineva... vremea...

— Spune mai repede ce ai de spus...

— Când a eşit, l'am văzut cu ochii plânşi şi abătut.

S'a întors acasă, eu tot aşa, pe nesimţite, m'am luat pe urma lui până la uşă. Nevastă-sa îl aştepta; ce să-ţi mai spun, şi acum plâng.

— Hm!... E vinovat!...

Ochii poliţaiului se luminară de o bucurie ascunsă ca imediat să vorbească ca pentru el:

— El este... el!...

— D'apoi cine să fie, răspunse gorodovoiul, doar lui i-ai dat să-ţi lucreze...

Nacealnicul clătină capul, se uită lung şi repetă sigur:

— El este!...

— D'apoi cine...

— Ce să-i fac? Nu pot să-l mai scap... Spânzurătoarea îl mănâncă... Spânzurătoarea... Cine l-a pus să facă?

— Să nu facă...

— Ştii despre ce este vorba?

— Cum!... atunci cum de aşi mai putea spune că sunt gardian la poliţie, dar eu mă gândeam...

— Are să-l condamne la moarte...

— La moarte!...

— La moarte nu, că nu este pedeapsa asta aci, dar ar trebui să fie... să-l spânzure în piaţă, sau în faţa cherhanalei... să-l sufle vântul şi să-l mănânce ciorile... Dute!... leagă-l şi adu-l încoace... Ai înţeles?...

— Am înţeles.

— Să-l legi.. să-l legi şi să mi-l aduci, chiar dacă va spune că vine şi nelegat, să

nu-l laşi... trebue să fie un exemplu pentru ceilalţi...

— Păi nu mai avem nici un cismar de cât pe cel din capătul oraşului.

— Taci, că eşti prost... caută o sfoară şi pleacă.

Gorodovoi-ul scotoci prin curtea poliţiei şi găsi un capăt de frânghie cu care plecă. Era nedumerit cum, pentru o pereche de ghete stricate să bătjocorească cineva aşa pe un om şi încă să spună că-l bagă la ocnă şi că ar trebui chiar spânzurat.

Când a intrat în prăvălia cismarului, Alexei sta cu capul între mâini.

— Am venit Alexei, am venit... m'a trimis el... a spus să te aduc legat... întinde mânile...

— Dar ce, eu am omorît pe Fiodor? am furat? cum o să mă duci legat? vin şi altfel, dacă aşa mi-a fost mie scris, ce să fac...

— Nu se poate, Alexei... tu ştii că eu am vorbit cu tine adineaori, ce vrei să fac? aşa mi-a spus, mă mir şi eu, pentru o pereche de ghete să-ţi facă ruşinea asta... dar, porunca este poruncă... întinde mâinile.

— Nu se poate.

— Trebuie Alexei, trebuie!... Intinde mânile, n'am să te strâng aşa tare, numai să vadă el că vii cu ştreangul de mână.

— Mai stai niţel... s'a dus nevasta la doamna învăţătoare să încerce dacă poate

găsi cinci sute de lei, poate că-i dă şi atunci...

— Nu se poate, Alexei, mi-a spus că acum să te duc, mi se pare chiar că am zăbovit cam mult... întinde mânile... şi pe urmă eu cred că tot mai bine e să nu te vadă femeea legat ca pe tâlhari, ar plânge, ar ţipa şi poate s'ar lua chiar după tine... ţi-ar face mai mare rău... iar cât despre bani, dacă nu ţi-a dat Canareica care are, dar învăţătoarea... Cinci sute de lei e o avere, mă gândesc chiar de unde vei putea tu să-i dai vre-odată înapoi dacă te-ar împrumuta cineva... Hai, tătucule, hai... doar n'ai răstignit tu pe Iisus, adu mânile şi Vasilie i le legă învârtind de câte-va ori capătul de frânghie înodându-l...

Pe drum, toată lumea se minuna de ce îl va fi ducând pe cismar legat.

— Poate a furat....

— Nu cred...

— E un om sărac...

— E de treabă...

— Atunci dece?...

— Poate pentru anchetă, spuse Burlacov trecând pe lângă lumea ce se ţinea de el, auzind ultima întrebare.

— Anchetă...

Şi oamenii lăsară capul în jos înspăimântaţi de ce va păţi bietul om.

Nacealnicul se aşezase la biurou, puse câteva coale de hârtie în faţă, apoi aprinse o ţigară şi se apleacă cu pieptul pe muchea mesei, ca şi cum ar fi cercetat nişte acte. Aştepta.

Când a intrat Alexei, poliţaiul ridică capul, se uită la el de parcă întâia oară îl vedea în viaţă, asta numai o clipă şi imediat se sculă în picioare, trântind tocul pe masă. Neştiind cum să înceapă, porni să se plimbe prin cameră, cu mânile la spate.

Alexei se uită la el fără să spună un cuvânt, gândindu-se la ce-l aşteaptă şi dacă este mai bine să înceapă el să vorbească, sau să-l lase pe Semen să-l întrebe întâi.

Vasilie eşi afară, pe vârful picioarelor ca şi cum i-ar fi fost frică să strice liniştea şi gândurile şefului.

Alexei se socoti ce se socoti, însă văzând că nacealnicul se plimbă mereu şi nici nu vrea să se uite la el, începu să vorbească tremurat ca o coardă de contrabas...

— Mare ruşine, Semen Semenovici Nicolevici... mare ruşine pentru mine să mă aduceţi legat... doar nu' era să fug nicăiri, sunt om aproape bătrân şi pe urmă de ce să fug?... Mare ruşine... Să râdă lumea de mine, să mă arate cu degetul... şi pentru ce?... pentru ce?...

— Mai cutezi să vorbeşti?.. Dacă aveam

lanţuri, cu lanţuri te legam tocmai ca să vadă lumea cine eşti...

— Pentru o pereche de ghete... dar îţi spun pe Dumnezeu că am să-ţi fac altele sau am să-ţi dau banii înapoi, chiar acum nevasta s'a dus la învăţătoare să-i ceară, ea nici nu ştie, nici nu m'a văzut legat, ar fi murit... dar are să-i spună oamenii, are să-i spună cei de acasă şi are să vină aci... Pentru ce toată ruşinea asta, pentru ce?... se putea întâmpla şi altor cismari mai buni de cât mine...

— La Canareica de ce ai fost?

— Tot pentru asta... am fost să mă împrumut cu cinci sute de lei să ţi-i aduc.

— Numai atât?

— Cum numai atât, dar ce, făcea mai mult? şi pe urmă atâta e puţin pentru un om ca mine?

— Şi altceva n'ai vorbit?

— Nu... m'am rugat de el, am plâns, i-am sărutat mânile, dar e un câine, el nu ştie de cât să muşte şi n'a vrut să-mi dea, n'a vrut să scap de batjocura lumii şi a dumitale... să ia dracul toate ghetele câte sunt în lume şi pe toţi cismarii.

— Dar de Fiodor ce ştii?... n'ai vorbit nimic? nu i-ai sărutat mâna pentru...

— De Fiodor!.. să-i sărut mâna... Fiodor a fost omorît... Fiodor... şi îşi aduse aminte

fulgerător de anchetele pe cari poliţaiul le făcea pentru aflarea ucigaşului; gândindu-se la ce-l aşteaptă începu să tremure şi să-l treacă năduşeala broboane cât bobul de mazăre.

— Care va să zică ştii că a fost omorît...

— Toată lumea ştie... l-am şi văzut... se făcuse urât săracul, avea şi ochii învineţiţi.

— De ce l-ai omorît?

— Eu?!.. Doamne... şi începu să râdă Alexei cu tot necazul ca imediat abia să mai poată îngâima cuvinte înecate de plâns.

— Ferească Dumnezeu.

— Ce ai vorbit cu Canareica?.. de ce te-ai dus la el?... de ce ai plâns?... ce l-ai rugat?...

— Ţi-am spus...

- Nu! Ai minţit!... Uite de ce ai fost : te-ai dus să-l rogi să nu spună că tu eşti acela care l-a omorît... de aceia te-ai dus.

— Domnule poliţai, poate că Dumnezeu mi-a luat minţile cu supărarea mea, dar eu nu ştiu să fi vorbit aşa ceva... nu mai înţeleg nimic.

Poliţaiul începu să-şi muşte buzele şi se apropie fără să clipească, ca o fiară de pradă, şi până să aibe vreme să lase capul în jos Alexei, îl plesni de câteva ori peste faţă...

— Porc bătrân.. nu ştii ce ai vorbit cu Canareica? Nu acum, dar atunci... Atunci, pe malul Dunărei, între sălcii.

— Nici nu l'am văzut pe Canareica pe malul Dunărei, şi mai puţin să stau cu el de vorbă în sălcii; el este om bogat şi nu mă bagă în seamă, ori cât de slugă a fost. Dar a învăţat să facă pe boerul...

— 'Minţi, se răsti poliţaiul şi începu să-l lovească în cap şi peste ochi.

— Tâlharule!... l'ai ucis în noaptea aceia pe Fiodor. L'ai furat de bani şi acuma spui minciuni. Ocna pe viaţă are să te mănânce şi asta numai dacă vei scăpa de furia mulţimii şi a mea.

Şi iar începu să lovească cu toată puterea până ce-l doborî la pământ, ca apoi să dea cu picioarele în el...

Nevastă-sa, cu ochii roşii de plâns, ţinând în mâni banii strânşi alergă să ajungă mai de grabă să-şi scoată bărbatul...

Când o văzu gorodovoi-ul, îi făcu semn să se ducă mai iute şi femeea alergă.

Când a intrat şi-a găsit bărbatul jos, întins pe duşumele, sdrobit în bătae... Avu vreme să-i arunce banii în ochii nacealnicului şi se prăbuşi peste trupul cismarului plângând şi ţipând ca o ieşită din minţi...

— L'ai omorît!... l'ai omorît, tâlharule!... hoţule... ce mi-ai făcut bărbatul, ce mi l-ai

făcut, ce?... şi plângea femeea scuturând trupul omului, care părea că îşi dăduse sufletul.

— Voi aţi omorît pe Fiodor, strigă nacealnicul încruntându-se la femee.

— Nu-i adevărat...

Abia rostind cuvintele îşi prinse fruntea în mâini, îşi aduse aminte de anchetele lui Semen Semenovici şi strigă:

— Tâlharule, ai omorît, tu, tu Semen Semenovici.

Poliţaiul chemă pe Vasilie şi cu ajutorul acestuia cu mare greutate au putut scoate femeea afară unde ţipa cât o lua gura, aşa de se adunase tot Vâlcovul în faţa porţilor.

- Mi-a omorît bărbatul... nacealnicul mi-a omorît bărbatul, nacealnicul...

Lumea se aduna tot mai multă, împlinind strada aşa ca să nu mai poată trece nimeni.

A trebuit să iasă Semen să strige:

— Alexei a omorît...

Credea poliţistul că astfel o să plece pescarii, dar nici unul nu se mişcă din loc şi răspunseră:

— Nu-i adevărat!...

— Nu-i adevărat!...

— Canareica...

— Toată lumea ştie că este Canareica, numai nacealnicul nu ştie...

— Cine a cutezat? strigă poliţaiul...

N'a răspuns nimeni...

— El a omorît pe Fiodor, spuse din nou Semen, furios că îi sta lumea împotrivă.

— Nu-i adevărat!...

— Tu omori oamenii.

— Cine a vorbit, repetă nacealnicul coborând cele câteva trepte ale casei şi se repezi să prindă de piept pe unul dintre cei mulţi ce stăteau în faţă răspunzând la strigătele omului legii, că nu Alexei este criminalul.

— Tu ai spus?... se răsti Semen.

— Eu, n'am spus nimic.

Omul începu să se tragă îndărăt să-şi scape haina din mânile cari o ţineau...

— Toată lumea să iasă... Vă arestez pe toţi... Vasilie, cheamă-l şi pe Dimitrie din port...

Ţignalul lui Vasilie sună de trei ori prelung, unul după altul. Dinspre port alerga gorodovoi-ul Dimitrie să ajungă mai de grabă, văzând oamenii adunaţi în faţa poliţiei...

— Toată lumea să părăsească locul...

Amândoi gardieni îmbrânceau mulţimea golind drumul... Nimeni nu mai spunea o vorbă.

— Du-te şi cheamă pe Canareica să vină imediat, să vină cu tine, dacă nu-ţi deschide, sparge uşa şi intră... ai auzit... şi nacealnicul intră înăuntru suflând ca o maşină, în vreme ce Vasilie alerga într'un suflet.

Când a venit Canareica lumea se risipise, tot era însă destulă ca să strige în cor:

— Tâlharule!...

Canareica se strânsese lângă Vasilie şi alergă să scape de mulţimea care striga mereu:

— Hoţule!...

— Ucigaşule...

— Pentru tine, Semen Semenovici omoară lumea...

Când a sosit Canareica în cancelaria poliţiei, Alexei deschidea ochii. Părea că se deşteptase din somn. Incerca să se ridice şi nu putea, se simţea ud de apă peste tot trupul... A vrut să se şteargă pe faţă şi mânile i s'au umplut de sânge... şi-a adus aminte ce este cu el... Işi deschise ochii mai mari să vadă în jurul lui. Intr'o parte era o căldare golită de apă şi în partea cealaltă, la picioare, sta Canareica cu pălăria în mână.

— Ei, Canareica, adu-i tu aminte tâlharului ce aţi vorbit în sălcii; ticălosul nu vrea să vorbească...

Canareica îşi lungi faţa, din rotundă cum era şi se uită la poliţai fără să răspundă...

— Vorbeşte!...

Alexei se ridică cu greu într'o rână, întinzând mâna cealaltă spre Canareica, cu degetele crispate, într'un efort de om care se îneacă şi caută scăparea.

— Vorbeşte!... strigă din nou poliţaiul!...

— Vorbeşte!... Serghiei, abea bolborosi Alexei, agăţându-se de pantalonii lui.

— Spune... Dumnezeu este sus şi vede Serghiei... spune!...

— Nu tu... nu el Semen Semenovici... Alexei...

— E!... strigă nerăbdător poliţaiul...

— Celalt Alexei, nu ăsta...

— Care celalt că nu mai este nici unul...

— Acela care stă pe Dunăre, care umblă pretutindeni, care... acela care e pripăşit de câteva luni numai... cel din Urali...

— Eşti un dobitoc, spuse poliţaiul cu faţa mototolită ca o cârpă şi căzu pe scaun obosit, abia mai putând să răsufle... Işi ţinuse respiraţia, aşteptând să mărturisească Canareica, ce ştia şi...

— Nu ştii nimic... Eşti un porc!... eşti un... pleacă... pleacă să nu te văd...

Canareica eşi... îi fierbea sângele în obraji... l'a făcut nacealnicul „porc"... dacă l'ar fi bătut poate că nu-l durea atâta...

— „Porc!...”

Se vedea pierdut...

După câteva clipe, Semen se apropie de Alexei, îi dete cei cinci sute de lei pe cari îi adusese nevastă-sa, mângâindu-i capul :

— Na... nu-mi trebuie... Ai greşit, ai greşit... Trebue să ne iertăm unul pe altul, ai greşit tu, am greşit şi eu... Du-te Alexei şi nu fii supărat pe mine... tu nu ştii cât de greu e să afli pe un om rău... pe cel bun îl găseşti numai de cât, dar pe cel rău nici odată când îl cauţi şi totdeauna când n'ai nevoe de el...

A doua zi Canareica, nacealnicul şi un gorodovoi, în barcă, s'au dus acolo unde stătuse Alexei, ştia Canareica că n'are să-i găsească de cât urma, dar tocmai de aceia se ducea.

Când a oprit barca a coborât întâi el iar în urma lui Semen cu gardianul, ca să ajungă la grămada de cenuşe şi pământ înegrit de fum, peste care bruma groasă sticlea ca o ţesătură de mărgele.

— Aci a fost... A plecat... A fugit...

— A fugit, suspină lung Semen... a fugit, şi uitându-se pe jos, a găsit tinichelele în care dispărutul fiersese altădată peşte, două cărămizi afumate ce ţineau loc de pirostrii şi o buturugă de lemn.

Când s'a făcut bine Grișa, de rana pe care i-o făcuse cârligul la braț și de răceala pe care o căpătase, s'a dus la ceainărie, întâi, iar mai apoi la cârciumă și biserică; toți pescarii, și cei tineri și cei bătrâni îl înconjurară cu dragoste.

Aproape fiecăruia în parte a trebuit să povestească și răspovestească cum a fost cu morunul, așa că în curând Grișa a ajuns un fel de minune al târgului, împlinind în cele din urmă povestea adevărată cu floricele, adăogând de fiecare dată câte ceva nou, ceva la ce gândea acum și nu gândise atunci din pricina spaimei.

Când a intrat în ceainărie, câți erau acolo, se uitară la el ca la o arătare din alte lumi. Unii vedeau în el pe eroul tip, care reprezenta în ochii tuturor pescarul de curaj a cărui viață oscilează asemeni bărcii pe apele învolburate, iar alții îl priveau în ochi, (aceștia erau bătrâni) zâmbeau cu bu-

nătate, făceau cruce şi îi vorbeau părinteşte, mai toţi repetând acelaşi lucru:

— Ai scăpat... bine că a dat Dumnezeu...

— Ai avut noroc... bravo Grişa, bravo!...

A plecat de la ceainărie la cârciumă; pe drum s'a întâlnit cu Dimitrie cel înţelept, şi l'a întrebat acesta:

— Adevărat Grişa?... Adevărat?...

— Adevărat.

— Canareica?

— Da.

— Uite, vezi, asta n'aş fi crezut-o nicidată. Imi spui şi nu pot să cred, nu pot pentru că nu pot să uit pe Fiodor... şi Dimitrie lăsă ochii în pământ să tacă o clipă. mergând alături de Grişa, ca să-l întrebe din nou:

Şi cum a fost?

Cum să fie... m'am trezit cu el aproape, de parcă amândoi am fi plecat pentru aceiaşi treabă, în acelaşi loc, mă gândeam chiar: ce va fi căutând el la gâinicele noastre?

— Să fure.

— Pe urmă, ce să-ţi mai spun?... e aşa cum ai auzit şi de la alţii... am povestit asta de nu ştiu câte ori până acum...

— Aşa e, ai povestit, dar nu mie şi eu vreau să ştiu adevărul aşa cum a fost, vreau să ştiu din gura ta, pentru că eu nu cred

ceeace vrea Canareica să ştie lumea despre el...

— Am aruncat de trei ori prăjina... eram tare obosit, de trei ori şi n'am nemerit...

— Canareica ce făcea în timpul acesta?..

— Ce să facă... se uita, ce gânduri va fi avut, nu ştiu... morunul părea obosit, nu se mai sbătea, îl bătea marea... M'am ridicat numai puţin în sus, îmi era frică, mă jucau valurile ca pe o coaje de ou şi am aruncat din nou, dar odată cu prăjina, m'am aruncat şi pe mine, nici nu mi-am putut da seama bine ce se întâmplase.

— Şi atunci a venit Tatiana...

— Tatiana... Dumnezeu o adusese sau gândul meu, nu ştiu...

— Am înţeles...

Dimitrie se opri din mers, se uită în ochii lui Grişa fără să-i spună nimic la început, îşi netezi barba cu mâna înmănuşată, privi în pământ şi privi din nou la el, de data asta cu hotărârea pe buze, gata de a i-o spune.

— Ce-i? îl întrebă Grişa...

— Cum?... tu n'ai înţeles?... Venise să te fure... Te-a găsit însă acolo. Pe urmă când a văzut că eşti obosit, că ai căzut în apă, că te sbaţi, a crezut şi cu bună dreptate, că te îneci şi tot al lui o să fie morunul... Nenorocirea a fost însă că Tatiana sosise,

atunci n'a mai avut ce face, poate chiar s'a gândit că scăpându-te pe tine va scăpa şi el de gura lumii, de umbra lui Fiodor... aşa te-a ajutat Grişa, aşa!... Da... aşa a fost... Şi Dimitrie îşi ascuţise ochii ca două ace să-l pătrundă... Era tot numai nervi, se lovea cu palmele peste pulpe, le ridica în faţa ochilor şi dădea din mâni fără să mai poată spune un cuvânt, ca abia târziu să se liniştească, să facă câţiva paşi mai departe, să se oprească iar şi să spună:

— Ei, porumbielule, şi-l mângâe peste obraz, dacă n'ar fi venit Tatiana, te umflai şi tu ca Fiodor, asta este... asta... asta... Ehei!... de mult ai fi odihnit în curtea bisericii sub o cruce, după ce te-ar fi tăiat şi pe tine schiopul, dacă n'ai fi îngrăşat cu stârvul tău peştii din apă.

Au ajuns amândoi în uşa cârciumei, şi-au scuturat zăpada depe cisme, şi-au bătut căciulile în pălmi şi au intrat.

De a doua zi chiar, după întâmplarea cu morunul, Canareica a avut grijă să spună tuturor că a salvat dela înnec pe Grişa.

Oamenii l'au întrebat pe Ivan şi acesta a spus la fel:

— Da, adevărat este... El şi cu Tatiana...

— Grişa, îl întâmpină un călugăr bătrân, te cunosc de când erai mic şi încă de atunci am spus lui Ivan că tu eşti născut ca să fii

închinat bisericii, nu m'a ascultat, dar Dumnezeu arată oamenilor totdeauna ce trebue să facă chiar atunci când ei nu-şi dau seama... de aceia, zic: dacă îţi va muri nevasta...

— Ba să ferească Dumnezeu, spuse Grişa..

— Bine, bine, dar dacă va fi aşa, când va fi bătrână, şi tu vei fi sărac sau copiii te vor bate...

— Dar bine îmi urezi dumneata, părinte.

— Eu nu urez nimănui nimic, — numai spun ce se poate întâmpla tuturor — şi nu vei avea ce să faci şi îţi va fi ruşine de lume...

— Atunci?

— Atunci să te călugăreşti...

Un altul i-a spus:

— De-acum să fii sigur că nu vei boli niciodată de friguri.

Iar altul:

— Dacă n'ai murit acum, n'ai să mai mori până la ceasul din urmă...

Şi fiecare avea un cuvânt şi o atenţiune deosebită pentru el... Din pricina asta greu a putut să-şi învingă Grişa propria-i pornire de a se mândri, ca şi cum cine ştie ce mare ispravă făcuse el, din capul lui...

Cel care însă vorbea mai mult, era Canareica. In toate împrejurările ce au ur-

mat acestei salvări de la înnec, făcea pe impresariul, ca şi cum ar fi fost un director de circ, care abea aşteaptă să-l întrebe cineva, sau numai să se găsească în apropierea lui, să spună şi să-l arate:

— Uite, îl vezi, ia aşa l-am apucat şi am tras de el... şi Canareica îi punea mâna în gulerul lui Grişa şi trăgea de el, mai, mai să-i scoată haina, să-l desbrace...

— Aşa l'am apucat...

Se uitau oamenii, îl ascultau şi tot nu le venea să creadă, mai de grabă ar fi bănuit minunea că Grişa singur s'a ridicat în picioare pe faţa apei, ca altădată Iisus, şi s'a urcat în barcă...

Ucigaşul lui Fiodor însă, să facă şi mai întemeiată dovadă de adevăr, spunea că jumătate din morunul acela i s'ar fi cuvenit lui, dar nici Grişa nu i-a dat şi nici el n'a cerut, deşi i s'ar fi cuvenit, întărea cuvântul, dar ca să nu zică lumea că a fost plătit pentru treaba care o făcuse, el singur a mărturisit-o şi o repeta acum, că nu-i trebue nimic.

— Am scăpat un om de la moarte şi omul acesta este el...

Tot Vâlcovul ştia isprava lui Canareica tot aşa cum ştiuse mai înainte tot despre el că este un ucigaş şi poate ştia şi acum, însă nu mai vorbea nimeni nimic, lăsând

să treacă vremea peste cel mort aşa ca să uite odată cu el şi pe Canareica cel de atunci în locul căruia se fudulea azi, mântuitorul şi dătătorul de viaţă.

Dar povestea, povestea adevărată, mărturisită lui Dimitrie şi înţelegerea pe care acesta o dăduse faptei, a spus-o unuia, a spus-o altuia şi altuia aşa că în curând toată lumea da interpretarea pe care o dăduse Dimitrie faptei lui Serghiei Canareica şi toţi au privit cu aceiaşi ochi chipul omului care întrupa pentru ei, pe diavol.

Pentru el mâncase mulţi pescari, foarte mulţi, bătae de la nacealnic fără să fi fost vinovaţi cu ceva, pentru el era gata, gata, să-l omoare Semen pe nenorocitul de cismar care nu avea nici o altă vină de cât aceia de a fi fost arătat de Canareica că poartă acelaşi nume cu un altul în a cărui vinovăţie nu credea nimeni... Şi astfel, pe deoparte lucra Canareica la propria lui înălţare, în ochii pescarilor, iar pe de altă parte, la credinţa nestrămutată a mai tuturor, se adăogau părerile întemeiate ale lui Dimitrie cel înţelept... şi oamenii priveau pe diavol cu aceiaşi neîncredere ca mai înainte, neîncredere la care, în timpul din urmă, se adăogase şi teama. De aceia, nimeni nu spunea nimic ci numai asculta. Clătinau capul oamenii şi plecau cât mai de

grabă din tovărăşia fostei slugi pe mânile căruia vedeau sânge, iar deasupra capului lui, le părea tuturor că văd umbra celui înecat, umbră care nu se despărţea de fiinţa lui Canareica de parcă ar fi fost a lui...

Numai poliţaiul credea altfel pentrucă singurul om cu banii căruia se ajuta la nevoie era Serghiei.

— Nu, Semen Semenovici, nu Alexei... Acela, era mai de grabă un lunatec de cât om întreg, nu făcea nimănui nici un rău, era mereu cu ochii pe cer, era un suflet care se desprinsese de pământ şi aştepta să-şi ia sborul...

— Aşa cred şi eu, spuse călugărul... eu nu l'am văzut niciodată, dar în cartea „vieţile sfinţilor”, se găseşte aproape în fiecare pagină câte unul care...

— Vei fi vrând acum să-l faci şi sfânt...

— Sfânt nu, răspunse călugărul, dar prooroc, poate...

— Ha, ha, ha... râse naceţalnicul. Şi ce a proorocit Alexei?...

— Alexei, a fost omul lui Dumnezeu, n'a fost prooroc...

Călugărul amesteca în vorbele lui când pe Alexei cel sfânt, când pe Alexei cel plecat, când pe cismar... Vorbea, vorbea mereu, deşi nimeni nu-l mai asculta...

Polițaiul prinse de haină pe Dimitrie și scuturându-l prietenește ca pentru a-i deschide mai bine luarea aminte, îi spuse acestuia:

— De ce a plecat atunci?... de ce a fugit dacă era nevinovat?... Spune...

— ?...

— Am fost eu acolo unde a stat... a dat foc trestiilor în care se adăpostea și a fugit.

— Și pentru asta trebuia să dea foc trestiilor?...

— A dat foc... a dat foc să șteargă orice urmă...

— Dar...

— Taci că ești prost și polițaiul scuipă într'o parte ca după câte-va clipe, în cari Dimitrie stătea sfios, fără să mai creadă nimic în fața autorității omului, să continue:

— Și voi ați crezut și ați spus chiar arătând pe Canareica de ucigaș...

— Așa-i... aveți dreptate.

— Ori tot voi știți acum că omul acesta a scăpat viața lui Grișa... un tâlhar n'ar fi făcut niciodată aceasta... Și nacealnicul mândru de superioritatea pe care o avea față de pescari, plecă lăsându-i pe ascultători, muți.

Canareica auzise de întâmplarea aceasta cu Semen și începu să se amestece tot mai

mult în rândurile oamenilor, aşa cum nu făcuse altădată.

Intr'o zi găsindu-l pe Grişa, puţin a lipsit să nu-l ia la bătae, numai şi numai să vadă cât de recunoscător îi este pentru ceea ce a făcut el.

— Imi pare rău că te-am scăpat... tot câine eşti şi tu ca şi... ca toţi.

— Nu-i nimic... interveni Ivan, să ştii un lucru că de acum nici eu, nici el nu o să mai spunem ce gândim şi o să rămână totul aşa cum vrei tu... E adevărat, tu l-ai scăpat pe Grişa tot aşa de adevărat cum am crezut toţi că tu l-ai ucis pe Fiodor, şi acuma încă poate că mai crede omul ce crede, dar eu n'am să mai spun nimic... lumea e greu să o scoţi din ale ei şi-apoi de-acum eşti un om cu care pot să stau de vorbă... Dacă vreau însă să mă gândesc mai bine... dar asta nu te priveşte pe tine... dacă nu ştie nevasta mea ce cuget eu despre ea şi nu ştiu eu ce cugetă ea, mai cu seamă când vin câte odată beat şi supărat, de o mai învăţ să nu uite ce este bătaia, dar cum vrei tu să ştii ce cred eu despre tine?... Să-ţi fie destul ce auzi acum şi gata... Nu gândul omului preţueşte, ci graiul. Pe urmă mai este încă ceva, ori cât te-aşi crede eu pe tine, tot am să te încerc... Eu am auzit că apa singură spune ce s'a întâmplat...

— Apa?... Ha, ha, ha... şi Canareica a început să râdă ca să-l întrebe pe urmă:

— Tu eşti sănătos?...

— Nu râde... Am auzit când eram copil... A spus un călugăr dela mânăstire.

— Toţi călugării sunt nebuni...

— Nu, nu era aşa de bătrân şi fără de minte ca ăsta de se învârteşte prin târg... ăla era duhovnic, era aproape un sfânt, poate chiar că era dar nu ştiam noi...

— Şi ce a spus?...

— A spus că noaptea, sau ziua, la ceasul în care s'a înecat un om sau a fost înecat de un altul, sufletul celui mort, nouă luni în şir, strigă numele ucigaşului sau al lui Dumnezeu, dacă omul s'a înecat singur... Uite abia acum ce am început să vorbesc cu tine mi-am adus aminte de aceasta, altfel să ştii că mă duceam de mult să stau la pândă, şi să ascult. Nu m'am dus, dar am să mă duc... Am să trec pe la sălcii, poate am să văd, poate am să aud, ei, abia atunci să ştii că... dar eu tot te voi apăra.

— Asta nu se poate...

— Cum nu se poate?!... Numai cine n'are credinţă nu poate să audă, ori eu slavă lui Dumnezeu...

— Zici că vine sufletul lui?... întrebă cu zâmbetul pe buze Canareica însă cu teama în suflet (îşi oprise o clipă respiraţia, se

gândise într'o fulgerare la toate şi faţa i se îngălbeni de teama adevărului, pe care ar putea să-l spună apa). Altădată, în copilărie, auzise şi el că pe un tâlhar îl dovedise o rază de soare, iar un altul a mărturisit el singur tot ce făcuse, noaptea în vis... In acelaş timp, fără însă să-i fi dispărut zâmbetul îndoelii de pe buze, faţa i se îngălbeni şi ochii i se ascuţiră privind în ai lui Ivan aşteptând să vadă ce va mai spune...

— Da, sufletul lui, alb şi luminos ca soarele...

— Alb şi luminos, repetă Canareica.

— Da, dacă a fost un om bun, dacă nu, atunci e fumuriu, e aşa ca o ceaţă deasă care te ciupeşte la ochii... atunci trebue să te păzeşti ca să nu ţi se întâmple ceva rău...

— Şi-l vezi?...

— Da, aşa cum te văd pe tine.

— Şi vrei să treci pe acolo, pe la sălcii?...

— Da, călugărul acela era un sfânt, tu nici nu ştii, nu ştii pentru că nu ţi-am spus şi nu ştii că pe vremea aceia nu erai pe aci, dar îl ştie tot Vâlcovul... a lecuit oameni, a ajutat, a făcut dreptăţi între cei împricinaţi, a sfătuit pe unul care a furat şi a minţit, să spună adevărul şi să-şi primească pedeapsa... şi acela a făcut aşa după cum

l'a sfătuit. Pe un altul l'a dus la biserică, l-a închinat în faţa icoanelor şi când s'a întors călugărul cu faţa spre el, omul amuţise, era un hoţ, furase unei femei văduve toţi banii pe cari aceasta îi agonisise greu. Mai târziu când a înapoiat banii, a cerut să fie pedepsit. După ce şi-a ispăşit pedeapsa, tot călugărul l-a pornit pe la aceleaşi icoane şi omul a început să vorbească.

Canareica asculta şi gândul lui repovestea mereu, fără de sfârşit întâmplările cu sufletul alb, cu morţii cari îşi strigă ucigaşii, şi în toate acestea, se amesteca călugărul şi hoţul care a furat şi a amuţit... Işi învârti limba în gură mai mult ca să încerce, să vadă dacă nu cumva a amuţit şi el... ca să întrebe, în cele din urmă, sfios şi pătruns de teamă:

— Adevărat?...

— Adevărat.

— Şi de ce să te duci la sălcii şi nu în altă parte sau ori şi unde pe apă?...

— Pentru că acolo a fost găsit... Dacă vrei mergem împreună... şi mai chemăm şi alţi patru, cinci, ca să fim mai mulţi...

— Eu nu merg...

— Ţi-e frică...

— Nu mi-e frică, dar nu merg şi ar trebui nici tu să nu te duci... poate să fie adevărat şi ai să te sperii, ai să rămâi cu o

mână moartă sau cu un picior țeapăn... duhurile rele când se apropie de cei vii... Am auzit, am auzit și eu...

— Duhurile rele, dar Fiodor era un om cumsecade, duhul lui e alb și luminat ca soarele... Ai să vezi...

— Nu, nu mă duc și pe urmă, cine dintre noi mai poate cunoaște pe omul bun de cel rău. Tu crezi, bine faci, numai că asta nu-ți folosește la nimic, să știi de la mine. Toți oamenii sunt la fel, ca mine și ca tine.

Canareica îngăima cuvintele în vreme ce îi sta aevea parcă sufletele albe și fumurii de cari vorbise Ivan.

Ivan cumpănea și el spusele lui Canareica, de a fi văzut, atâția cu piciorul țeapăn și cu mâna moartă, fără ca nici unul să știe cum a rămas așa.

Clătinând din cap șopti la rândul lui, cu aceiași sfială...

— Poate că ai dreptate...

Nici unul nu mai avea nimic nou de spus. Serghei se depărtă lăsând în urma lui pe Ivan, însă povestea călugărului făcător de minuni o luă cu el să o poarte pretutindeni în gânduri...

A spus că nu crede, a spus numai așa să mintă, să-l înșele pe Ivan... a spus că nu se duce și totuși ar fi vrut să se ducă, să as-

culte el cuvintele lui Fiodor... să-i audă glasul, să-l vadă cum se apără, cum se roagă, dar, teama de necunoscut creştea şi era tot mai grozavă, întrecând adevărul chiar dacă pentru a doua oară l'ar fi avut în faţă.

Gândurile îl copleşeau, se învârteau într'un vârtej şi vârtejul îl prinsese la mijloc să-l ameţească, să-i slăbească puterile, să-l îndoae. Ii tremurau picioarele, se simţea obosit. La fiecare călcătură, părea că piciorul se adânceşte în mâlul de pe ostrovul unde a adormit aşteptându-l pe Alexei.

Se ducea spre casă, cu capul plecat, fără să vadă nimic înaintea ochilor decât pe Ivan.

— L'am lăsat în drum şi el vine cu mine. *K ciortu*... ptiu!...

Il stăpânia frica, era în el şi era împrejurul lui, ca un zid ce se ridica să-l strângă. In obraji îl biciuia viscolul ce se deslănţuise într'o clipă de parcă o mână nevăzută îl adusese de prin ostroave sau depe mare. Ii ardeau obrajii şi-l înfierbânta sângele întocmai ca şi atunci, în noaptea aceia.

— Fiodor...

A spus cuvântul aşa fără să-şi dea seama de ce?.,.

— In chiar clipa aceia simţi cum i se răceşte spinarea, îi îngheaţă mâinile, picioa-

rele îi păreau buşteni pe cari îi mişcă cu greutate şi cineva i-a înfipt mâinile în păr şi-l ridică şi-l coboară şi-l joacă aşa, ca pe o nimica toată de parcă s'ar fi găsit în barcă. De data asta a strigat cu toată puterea în bătaia viscolului ce-l înfăşurase ca într'o pânză:

— Fiodor!...

Un ceas întreg a trebuit să se odihnească atunci la rădăcina sălciilor.

Se opri în loc, zăpada cădea în fulgi mari viscolind aşa că nu putea vedea înaintea ochilor de cât prin perdeaua fulgilor neastâmpăraţi. Picioarele îi erau tot mai grele, de plumb, le târa după el, se uita în jos să şi le vadă; erau cismele de totdeauna cari se afundau în zăpadă, în pământ, trăgându-l aşa ca să nu se mai vadă nimic din el. Pe frunte îi curgeau şiroae năduşeala... se şterse cu mâna...

— Tot aşa a fost şi atunci... tot aşa... cald şi rece...

A trecut prin faţa poliţiei, vântul şi pulberea de zăpadă îi loveau obrajii în sfârc de bici. S'a oprit, a întors spatele viscolului şi viscolul l'a ocolit căutându-i faţa să-i plesnească ochii şi pleoapele îngreuiate de oboseală... Se uită în curtea poliţiei... Zăpada era în nămeţi mari prin marginea pârtiilor umblate, şi albă neatinsă, oscila

ca valurile în tot cuprinsul... Pomii din grădină erau numai crăci negre, uscate, încărcate pe jumătate de zăpadă ca un înveliş şi se clătinau crăcile în bătaia viforului, trosnind ca nucile sub călcâie...

— Atunci aveau încă frunze, crăcile erau verzi şi bruma catifelată a gutuilor se ştersese pe-alocuri lăsându-le galbene, frumoase, aromate... O mână de iarbă uscată, cearşaful alb, murdar... Acum este alb peste tot, alb... nu se mai văd cismele... două cărămizi... o lumânare...

Viscolul învârtea zăpada în vârtej şi în mijlocul vârtejului era el... a închis ochii şi n'a mai văzut nimic...

Când a ajuns acasă a încuiat uşa de două ori şi s'a lungit pe pat să privească tavanul de scânduri...

Era cald... tavanul de scânduri cobora şi se ridica...

— De ce?... Il ridică vântul?...

Şi tavanul se tot înegrea întâi într'o ceaţă, apoi în fum şi mai apoi ca noaptea.

Ferestrele erau negre... şi pereţii... şi el şi...

. . . .

A doua zi s'a sculat, îl durea capul, era frig... In faţa icoanelor candela era stinsă, lângă ea cutia cu chibrituri, iasca şi trei

gutui ce parfumau încăperea. Visase că fusese pe ape cu Ivan şi cu un bătrân cu barba albă până în brâu, un călugăr care era orb şi mut...

Era noapte... toţi trei erau într'o singură barcă şi barca nu putea să se mişte din locul unde se găsea... erau sălcii... se prinsese în rădăcini şi rădăcinile făcuseră împletitură de plasă ca să nu mai poată pleca... Şi au stat acolo şi au aşteptat să vină alţi pescari să plece împreună, să cerceteze gâinicele şi pescarii nu mai veneau. Până atunci fusese aşa de întunerec în cât nu se vedeau unul pe altul şi a spus călugărul:

— Aşa este când se desparte sufletul de trup...

Şi odată, din fundul zărilor se ridică o lumină asemeni soarelui şi nu era soare, era numai asemeni lui... Canareica începu să râdă, lumina venea ca o curgere de apă pe un sghiab şi a văzut sălciile şi nici o rădăcină nu împiedeca barca să plece din loc; totuşi nu se puteau mişca. Fâşia de lumină s'a făcut ghem de foc şi a venit până la ei, să-i ardă. Canareica s'a speriat, a sărit în lături şi a început să strige:

— Foc!... foc!... foc...

Călugărul a deschis ochii orbi cu un sgomot de parcă ar fi tras două obloane de

fier şi a privit la el cu milă, a zâmbit, a clătinat capul, apoi s'a uitat la Ivan, l'a apucat de mână, s'a dat un pas înapoi şi l-a arătat pe el, într'o altă închipuire, aşa cum văzuse de mult, copil fiind, într'o icoană de sutaşii; şi fariseii, arătând pe Iisus când acesta se afla în faţa judecăţii.

Ghemul de foc s'a subţiat, s'a făcut străveziu tot aşa cum văzuse în alte icoane sufletele nevinovaţilor ce se ridică la cer.

— E duhul lui, abea cuteză să spună Canareica...

Lumina străvezie s'a ridicat de la pământ cât un stat de om, şi i-a vorbit:

— Canareica, Canareica, de ce m'ai ucis? şi cu degetul arătător al mânei drepte l'a ameninţat, în timp ce pe buze îi flutura un zâmbet de nevinovată bunătate şi iubire...

— De ce m'ai ucis, Canareica?... de ce?...

Il orbise lumina. A căzut în genunchi, i-a cerut iertare, a plâns, s'a frământat fără să mai cuteze să privească în sus, soarele care îi gonea umbra ghemuită la rădăcinile sălciilor...

A simţit atunci căldura de foc a duhului care pentru a treia oară rostea întrebarea:

— Canareica, Canareica, de ce m'ai ucis?...

Mereu cu ochii închişi şi capul plecat, îi

vedea degetul care ameninţă şi zâmbetul iertărei pe buze...

— Ce ai făcut, ucigaşule?... strigă deodată călugărul sgâlţâindu-l de umeri cu toată puterea, ce ai făcut?...

Canareica, care ştiuse pe călugăr orb şi mut, se înspăimântă... ar fi vrut să spună ceva, să mintă sau să ceară ertare... limba i se împletecea în gură şi n'a putut rosti nici un cuvânt de cât o bâlbâială neînţeleasă...

Mâna călugărului se înfigea în el, ca un cuţit tăios, deschizând răni în trupul lui. fără însă să curgă picătură de sânge şi fără să-l doară. Călugărul tăia cu mâna lui de cuţit în trup şi el, Canareica, ştia de mai înainte unde are să se înfigă mâna şi număra pe rând rănile... erau tocmai atâtea câte avea şi Fiodor şi erau toate rănile deschise în acelaşi loc. S'a trântit cu faţa la pământ fără să-şi mai dea seama de nimic...

Cât timp să fi stat aşa, n'a ştiut, până ce a simţit aproape de el pe Ivan, a auzit cuvântul acestuia de frate, i-a mângâiat rănile şi a clătinat capul cu milă. Lângă el era călugărul, orb şi mut, cu mânile împreunate pe piept ca pentru rugăciune, atârnând de ele un şir de mătănii cu boabe de chihlibar galbene, ca gutuile de la căpă-

tâiul lui Fiodor şi ca cele trei din faţa icoanei.

Fiecare boabă de chihlibar se mărea din ce în ce, până ce toate au ajuns gutui iar călugărul se făcuse trunchiu de pom cu ramuri negre uscate... Sălciile erau tot acolo şi sălciile erau negre... Ivan nu se mai vedea... era singur, singur pe ape alunecând pe crestele valurilor... Era singur, nici Ivan, nici călugăr, nimeni.

Valurile mării se ridicau şi cădeau într'un sgomot asurzitor împroşcându-i faţa şi el trăgea la lopeţi.

Singur...

Deodată în faţa lui o barcă, în barcă călugărul... şi când a deschis mai bine ochii să privească, în locul călugărului era Alexei, cel care se ducea departe, în afară de lume!

A vrut să-l strige, Alexei i-a ştiut gândul de mai înainte şi a pierit ca o nălucă.

Când s'a sculat, Canareica şi-a prins capul cu amândouă mânile ; îi svâcneau tâmplele într'o măsură de locomotivă grăbită să plece. Ii era frig, îi era cald, se bătea cu mânile peste braţe, peste tot corpul şi nu şi-l mai simţea de parcă n'ar mai fi fost.

Pe fereastră o sticlă de coniac, puse mâna pe ea, o duse la gură şi o goli...

După câteva clipe nu-şi mai simţea capul, era uşor... sângele gonea în el umflându-i vinele să le spargă. Se sufoca, îi era cald.

A eşit afară cu capul gol şi a început să alerge fără să ştie unde.

Sufletul şi trupul îi erau numai jăratec!

In fiecare zi, de dimineaţă până seara târziu, lipovenii se duceau la Dunăre, în port sau la sălcii, să vadă ghiaţa, să facă ochiuri, să-i măsoare grosimea, să se uite unul la altul şi să constate că ghiaţa s'a mai îngroşat cu trei centimetri, cu doi, sau cu cinci...

Atâta treabă aveau vâlcovenii de făcut, pe urmă se uitau din nou unul la altul, clătinau din cap şi se întorceau înapoi acasă, la cârciumă sau la ceainărie.

Nici unul nu-şi găsea rost, se simţeau bolnavi de atâta odihnă.. Braţele se muiau şi atârnau grele pe lângă trup, iar palmele mânei îşi subţiaseră pielea pierzându-şi bătăturile făcute de lopeţi.

De două săptămâni nu mai căzuse nici zăpadă să aibă cel puţin ce face, să rănească, să deschidă pârtii, dar nici atâta... Stătuse zăpada, numai vântul sufla. Călcau pescarii ca pe sticlă.

— Dacă va mai ţine aşa o să îngheţe şi

cerul şi o să îngheţăm şi noi să ne facem sloiuri, nu numai Dunărea... spuse Tatiana socrului care se oprise în faţa calendarului prins în pārete.

— Ce-ai spus?...

— E frig... e ger... şi Tatiana trecu în camera ei unde o aştepta Grişa să-i lege mâna.

Ivan a rupt foaia calendarului... „25 Ianuarie...” Apucă între degete vre-o douăzeci de foi şi le dete drumul una câte una de parcă ar fi voit ca zilele să treacă într'una. Lungă iarnă, gândi el şi până la desgheţ mai este încă.

— Vania!... strigă Dusea din odaia Tatianei, cu cât a crescut ziua mai mult acum de cât înainte de Crăciun?...

— *K ciortu!...* alte gânduri nu mai ai?..

— Vreau să ştiu dacă mai este mult până...

Ivan nu i-a mai răspuns, a deschis uşa, a luat un topor şi o nuia. Se ducea să măsoare ghiaţa Dunărei...

Dusea eşi în curte, să aducă dintre magazii, un snop de trestii să le bage în soba din mijlocul peretelui ce despărţea odăile între ele.

Tatiana abia se făcuse bine de spaima şi răceala de care se îmbolnăvise ultima dată când a fost cu Grişa la cârmace şi a pier-

dut copilul pe care ar fi trebuit să-l nască în primăvară ,aşa că în casa lui Panciuşca necazurile şi supărările se ţineau lanţ, ba ceeace era să fie şi mai grozav a fost că Potoscaia, doctoriţa, abia a putut să-i scape zilele Tatianei, care era să moară odată cu lepădătura.

Necazul acesta însă a avut darul să înmoaie inima lui Ivan, care s'a făcut mai bun, mai iertător.

Miusov însă se simţea străin în casa care se găsea, de prisos şi sărac ca ultimul vagabond care îşi poartă mizeria pe la uşile tuturor, el, care fusese stăpân, numai cu câteva luni mai înainte, până la măritişul Tatianei şi poate că aşa ar fi rămas mai departe la el acasă, dar moartea lui Fiodor l-a făcut să-şi aducă aminte de sfatul acestuia şi astfel a venit să trăiască în umbra fie-sei într'o casă care nu era nici a lui şi nu era nici a ei.

I se părea că este un mosafir venit aşa, să stea de vorbă, şi în toată clipa îi venea să pună mâna pe pălărie să plece. Cu greu îşi aducea aminte că nu mai are casă şi adăpostul lui era aci, pe lângă oamenii străini pe cari trebuia să-i plictisească cu o vizită ce nu mai lua sfârşit.

Nici Dusea şi nici Ivan nu-l supărau cu nimic, se supăra însă singur pentrucă se

găsea nesocotit, credea. Ar fi vrut ca toată lumea să se ocupe de el şi chiar să-l mângâe ca pe un copil, el nemai având pe nimeni decât pe Tatiana care şi ea de la măritiş nu mai era a lui ci a lor.

Şi supărarea lui Miusov creştea înroşindu-i obrajii şi făcându-l să tremure ca scuturat de friguri când îi spunea Ivan, aşa ca unui prieten sau ca unui frate mai mic: (Ivan era prea Ivan ca să creadă că ar putea fi altfel).

— Osep, să cureţi tu zăpada de pe lângă casă. Sau:

— Osep, aprinde samovarul.

Iar Dusea, îi spunea şi ea:

— Fă-ţi patul...

Şi Miusov asculta şi făcea tot ce i se spunea, îl durea însă în suflet gândind că a ajuns zilele grele de a trăi la uşa altora, când ar fi avut încă destul cu ce să trăiască.

Nici Ivan, nici Dusea nu gândeau că tatăl Tatianei ar putea să aibă vre-o nemulţumire şi nu odată, seara, când erau numai ei doi, vorbeau de norocul pe care l'a avut Miusov...

— Adevărat, este un om foarte cum se cade...

— Niciodată n'am avut nicio neînţelegere cu el, spunea Ivan... şi văd că a avut

Dumnezeu grije şi de Grişa să-i facă parte de o nevastă ca Tatiana, care este o femee şi jumătate... şi care, să ştii Dusea că ce a spus Dimitri aşa este, ea l'a scăpat de la moarte şi nu Canareica...

— Cum?...

— Aşa cum îţi spun, ea l'a scăpat... dacă nu venea în clipa aceia, Canareica...

Şi astfel bătrânii ştiau în sufletul lor că nu-i păstrează nici o răutate, iar dacă îi vorbeau aşa deschis, era că îl socoteau al lor.

Miusov însă n'avea de unde să ştie ce gândesc cuscrii despre el şi din momentul în care a intrat în casa lor, i s'a aşternut pe faţă o tristeţe ce nu şi-o putea ascunde. Se schimbase cu totul de nu se mai cunoştea nici el şi asta nu numai în casă, dar şi afară, cu lumea străină, cu cei cu cari vorbea şi se întâlnea. Rare ori îi străluceau ochii de bucurii ascunse şi asta numai când se găsea singur cu Tatiana pe care o mângâia pe frunte sau pe păr.

Seara — în fiecare seară — cu plapuma trasă peste cap, ca întunericul să-l despartă mai mult de lumea din afară şi să-l apropie de el, revedea trecutul cu ani în urmă, vedea viaţa şi bucuriile avute cu răposata Marusia şi gândul grăbea ca un călăreţ să ajungă la zilele pe cari le trăia acum... Sim-

ţea că se înăbuşe, scotea capul de sub plapumă, înăduşit, sufla lung, se întindea sau se sgârcea aşa cum îi venea mai bine şi privea fereastra oarbă de întuneric, gândind la Tatiana, singura lui bucurie pe care nu o putea împărtăşi nimănui şi care dospea în el...

Pleoapele se îngreuiau, ca să se închidă şi să se deschidă tot mai rar până ce îl dobora somnul să nu mai ştie nimic.

Şi Dusea şi Ivan, în sufletul lor îl preţuiau pe Miusov, tot aşa cum se preţuiau şi pe ei; aceasta însă nu-l împiedeca pe Ivan să fie aspru chiar atunci când sufletul lui era luminos ca al unui copil nevinovat, fără de gânduri rele. Aşa a fost din tinereţe pe când nimeni nu cuteza să-i stea în faţă, pe când se mânia repede şi când pumnul lui ştia să împrăştie între pescari, odată cu teama, respectul la care îi obliga pe aceştia, caracterul hotărît cinstit al lui... Toţi îl ascultau, toţi îl preţuiau şi aşa îmbătrânit, cu aceiaşi lume care îl cunoscuse mereu neschimbat. Vorba îi era greoaie, totdeauna însă dreaptă.

Numai Dusea singură îl cunoştea, că una îi spunea graiul şi alta e sufletul, de aceia avea şi puterea de stăpânire asupra

lui, niciodată însă cu blândeţe în cuvânt şi totdeauna cu aceiaşi autoritate şi privire încruntată.

Grişa se obişnuise deopotrivă şi cu felul de a fi al maică-sii, ca şi cu al lui Ivan, nu se amesteca în discuţiile lor şi părea mereu nepăsător la cele ce se petreceau în casă.

Inainte de a se însura cu Tatiana avea o singură grijă, să-şi poată face iubita plăcută mamei, ştiind că în urmă aceasta va câştiga de partea lor pe tată-său. Pe Miusov îl iubea, îl asculta şi totdeauna căuta să-i fie pe plac, fie ajutându-l la trebile sale, fie povestindu-i vre-o nemulţumire pe care i-o făcuse Ivan... şi Miusov asculta şi alături de Tatiana începuse să găsească în ginere un nou copil a cărui ocrotire o căuta tot mai mult, vorbindu-i cu iubirea pe care o au cei bătrâni cari simt nevoia să fie ascultaţi şi căutaţi pentru faptele sau sfaturile lor...

De câte ori nu aştepta însă şi Miusov să fie mângâiat pe obraji aşa ca un copil...

Şi zilele treceau unele după altele.

Când puţin a lipsit să moară Tatiana, a plâns mult Miusov, a plâns pe ascuns aşa ca să nu-l vadă nimeni. Numai când vorbea cu fiică-sa se simţea bine, nu pentru că

i-ar fi spus cine ştie ce cuscrii, dar aşa era în casa altora, pe cât timp casa lui era pustie, cu pereţi goi şi cu lucrurile aduse aci.

A ascultat şi pe Fiodor şi pe alţii, să nu rămână singur, să se mute la fată..

Aşa a făcut... (clătină capul şi se uită în colţul casei, unde în faţa icoanelor licărea sâmburele de lumină al candelei). L'a văzut pe Sft. Nicolae şi s'a rugat de el:

— Nu mă lăsa să mor pe ape, sau dacă aşa vrei tu sfinte Nicolae, atunci să mă mănânce peştii, să nu se mai aleagă nimic de mine.

Miusov se îndoi de mijloc cu smerenie şi făcu o cruce mare ca pentru o rugă de seamă...

— Tată... uite ceaiul. Şi Tatiana puse mâna pe după gâtul bătrânului.

Miusov mai făcu o cruce, apoi întorcându-se, o mângâe pe cap şi o sărută pe frunte...

— Te duci undeva?...

— Să văd Dunărea...

— Doamne fereşte... a spus Nadia că ghiaţa este mai groasă de un metru...

— Aşteaptă-mă şi pe mine, tată, strigă Grişa din odaia lui, merg şi eu...

— Te aştept, te aştept... Beau ceaiul...

Miusov îşi scoase căciula din cap, se mai închină odată mulţumind Domnului pentru pâinea cea de toate zilele şi se aşeză pe marginea patului la masă, în faţa paharului cu ceai care îi aburea faţa.

După gerul din ultimul timp, se înmoină vremea deodată, pe neaşteptate. Intâi s'a lăsat o ceaţă groasă, umedă şi rece, de pătrundea la oase; a doua zi a eşit soarele. Streşinele începură a picura iar zăpada, de unde mai înainte albă şi prăfuită o purta viscolul în valuri, se îngreuiase de apă amestecându-se cu pământul.

In noaptea aceia a început a pocni ghiaţa.

Nimeni din Vâlcov n'a închis o clipă ochii, aşteptând ziua să se ducă la Dunăre să vadă dacă e gând să pornească sloiurile; de două zile se auzise că au început să mişte dela Chilia. Vestea o adusese un tânăr, nimeni însă nu-l văzuse, deşi toţi repetau noutatea:

— A început să curgă sloiurile câte-va mile mai sus...

Şi oamenii au stat toată noaptea cu ai casei sau cu vecinii, uitându-se unii la alţii, fără să-şi spună nimic. Erau numai urechi.

Ghiaţa pocnea şi trosnea, când mai apropiat, când mai depărtat, ca focuri de armă şi bubuituri grămădite, unele după altele ca şi cum pământul tot ar fi pornit să se nărue.

Cerul picase pe pământ cu nourii plumburii, umezi şi grei, aşa ca să nu se poată vedea la doi paşi.

Femeile au aprins samovarele, ca în nopţile de veghe şi-apoi, în genunchi, în faţa icoanelor, se închinau făgăduind Sfântului Nicolae untdelemn şi lumânări, numai şi numai să-i ferească de înnec.

Pescarii vorbeau chibzuind după puterea pocniturilor dacă ghiaţa se crapă în jos de Vâlcov sau în sus, iar când pocniturile erau mai stricloase şi mai apropiate, atunci spuneau:

— Asta trebue să fie pe Biulgarovschi sau pe Poliugiania...

— Semn bun, numai să fi început şi canalurile.

— Cum semn bun!?... este destul numai să pornească Dunărea, canalurile nu pot să facă nimic...

— Vorbeşti prostii...

Şi oamenii se certau pe ce va putea fi, ca apoi să se liniştească şi să asculte mai departe pocniturile.

Acasă la el, Ivan se uita la ceas şi ceasul

părea că stă pe loc. Abia trecuse miezul nopţii. N'avea astâmpăr, se mişca de colo până colo, fără de nici un rost. Ai casei tăceau, umblau pe vârful picioarelor, numai şi numai să nu tulbure liniştea pe care o crease spaima şi pe care o stăpânea el.

Pe feţele tuturora se citea îngrijorarea.

— De ce nu te culci?... spuse blând Dusea, punând mâna drăgăstos pe umărul bărbatului.

Ivan nu i-a răspuns, ca şi cum n'ar fi simţit şi n'ar fi auzit. Il copleşise gândurile şi toate gândurile erau unul: înecul... Se rezimă cu spatele de peretele odăei, lângă uşă şi nervos, începu să ciocăne cu vârful degetelor, uşor la început, iar mai apoi să lovească cu palma întreagă, să sfârşească în cele din urmă a lovi cu pumnii ca şi cum ar fi voit să vadă cât de tari sunt zidurile de pământ şi trestie, dacă vor putea rezista apei şi sloiurilor în cazul când se va revărsa Dunărea.

Deodată, parcă cineva l'ar fi prins de mână, se deslipi de perete, îşi puse paltonul şi căciula, aprinse felinarul şi plecă...

— Unde te duci?... e o ceaţă de nu se vede nici vârful nasului... ce vrei să faci?... ce poţi face?... şi nevasta, cu braţele încrucişate, se uita fără de nici o expresie, ca un animal, pe urma stăpânului care pleacă...

Tatiana se apropie de Grişa, sfioasă fără să spună nimic.

Miusov cu capul plecat între mâni, părea că adormise. Se uita sub masă. Numai Dusea vorbea, vorbea mereu, povestind cum cu ani înainte, pe când era fetiţă, se mai înecase Vâlcovul şi a murit atunci lume multă, multă... şi cu amintirea acestui trecut, clătina capul şi se frământa, ridicând amândouă braţele spre cer, rugându-se Celui A Tot Puternic:

— *Ne dai Bog, ne dai Bog!...*

După o jumătate de ceas s'a întors Ivan aşa cum plecase. A stins felinarul, a stat la masă şi fără să scoată un cuvânt a făcut semn cu mâna nevesti-si să-i umple un pahar cu ceai.

Abia târziu, neîntrebat, a început să vorbească:

— N'am putut să văd nimic... cu felinarul ăsta nu te poţi duce nici până în fundul curţii...

— Nu ţi-am spus eu.

— ... pocnea ghiaţa în toate părţile de parcă se vârâse diavolul sub ea.

— Ai văzut pe cineva? întrebă Grişa.

— Am văzut... adică n'am văzut, m'am lovit de el... Canareica.

Tăcut şi îngrijorat ca mai înainte, Ivan

sorbea ceaiul privind în gol cu ochii încruntaţi sub sprâncenele arcuite.

Tatiana şi Dusea, una lângă alta, în faţa icoanelor, cu mânile împreunate, se închinau în şoaptă, lăsând când şi când să le scape printre buze, în acelaş timp, ca un suspin prelung:

— *Ne dai Bog!... ne dai Bog... ne dai...*

Miusov, mereu cu capul rezimat în mâni, vedea în scândura duşumelei, în umbra mesei, viaţa lui de altădată, casa pustie, Tatiana bolnavă şi acum, acum i se păru că pe uşă şi fereastră, pătrunde în şuvoaie apa înecului, vâjâind ca şi cum ar fi căutat pe cineva cu duşmănie... Scutură capul, îşi mişcă picioarele pe loc, începuseră să-i amorţească.

— Dacă va fi de la Dumnezeu să se reverse apele, ce putem face noi, dar cel puţin să fie ziua, spuse Ivan ca pentru el.

— Aşa va fi, răspunse Miusov răspunzând propriilor lui gânduri.

Ivan se uită la el...

Osep sta nemişcat ca şi mai înainte.

Noaptea a trecut cu lumina aprinsă, gânduri, ceai şi rugăciuni.

Când s'a făcut ziuă, toţi pescarii erau la Dunăre cu căngi, cu prăjini, cu topoare, ceată de desnădăjduiţi porniţi în resmeriţă

să-şi facă singuri dreptate.

Era o zarvă de vuia pustiul ostroavelor înăbuşind rarele pocnituri ale gheţei, pocnituri ce se depărtau încet, încet ca un cântec de stepă.

Toţi vorbeau deodată şi nimeni nu se mai înţelegea. Turmă gălăgioasă ce se mişcă din loc în loc fără de nici un căpătâi şi totuşi, fiecare credea că pe el trebue să-l asculte şi să-l creadă ceilalţi.

Ghiaţa se croise peste toată faţa Dunărei... Pe alocuri se ridicase sloiurile ca brazde răsturnate să încremenească aşa, nemişcate.

Ceaţa se ridicase de cu noapte şi cerul albastru, fără de pată, se adâncea dincolo de ce se vede. Soarele roşu, fără de raze, cald ca abureala graiului, se ridica ocolind înălţimea tăriei să dea roată Vâlcovului.

Nimeni nu ştia ce trebue să facă.

S'au dus unii dintre ei în jos pe Dunăre, cale de un ceas şi mai bine, să aducă veşti şi veştile erau aceleaşi: pretutindeni ghiaţa era croită fără să se mişte din loc.

Unde-va, de dincolo de sălcii, începu din nou să se audă pocnituri mai apropiate sau mai depărtate, dar cine le mai ţinea seamă...

— Şi nu mai curge odată, de parcă toată ar fi una până la fund.

Stăteau oamenii pe mal sau pe blocuri, alunecând prăjinile sau sgâriând cu vârful căngilor crăpăturile gheţei, numai aşa ca să mişte mânile, iar când îi răsbea frigul, plecau acasă sau la ceainării să se încălzească, ca apoi să revină din nou să privească mereu fără să poată face altceva, de cât să privească.

S'au dus alţii pe Dunăre în sus şi s'au înapoiat, spunând că apa este limpede, fără de ghiaţă, dar că se vedeau departe (s'a urcat unul într'o salcie) că vin sloiuri dinspre Chilia...

— Vin sloiurile... vin sloiurile...

— Au să împingă în acestea şi o să înceapă să curgă...

— Sau au să se încalece şi atunci...

— Eşti un măgar... să nu mai vorbeşti aşa...

— Dar dacă va fi...

— Taci că te ucid... ce vrei să ne pustiască apa?...

— Dacă s'ar fi desprins gheţurile din jos de mânăstire, să aibă unde să se ducă astea...

Oamenii, înrăiţi, se certau unii cu alţii. Toţi erau înspăimântaţi, neştiind ce le va aduce ceasul ce vine. Se uitau la soare cu vrăşmăşie... ar fi voit să dogorească, să

ardă şi într'o clipă să topească ghiaţa, să curgă apa, să curgă, să curgă...

Soarele tot ocolind cerul, pe linia zărilor, grăbea să asfinţească de partea cealaltă a tăriei.

A trecut o noapte, a trecut o zi şi nimic nu se schimbase, a trebuit să vină din nou noaptea să dea un îngheţ până spre miezul nopţii, ca mai spre ziuă să se moaie şi iar să pocnească, să ţină lumea în picioare cu ochii îngreuiaţi de somn, toropită de sbuciumul de peste zi şi moleşeala caldă a samovarului.

A doua zi, la fel.

Abia a treia zi se porni din sus de Vâlcov să se repeadă câteva sloiuri şi după ele altele şi altele.

Incepuse Dunărea să se mişte.

Pescarii se agitau şi vorbeau, fiecare însoţind de pe mal, câte un bloc de ghiaţă, zorind ca şi cum ei l-ar fi împins. Unii au sărit pe ghiaţă încercând să facă loc cu prăjinile ca sloiurile să se strecoare sau să se afunde, lăsând să treacă altele şi în chipul acesta să se deschidă ochiuri. Toată strădania lor însă nu putea să însemne nimic.

Dunărea se opri o clipă să pornească din nou apoi şi iar să se oprească.

Spre seară au început să curgă sloiurile

mai grăbite parcă, mişcându-se până la gura canalului Biulgarovschi, unde blocurile se încălecau rostogolindu-se, iar altele lovite din urmă, să se ascundă sub ghiaţă.

Şi era în locul acela o năvală şi o frământare de zăpor ce se aşează, asemeni oamenilor ce vor să-şi ia înainte unul altuia.

De-acolo în jos, Dunărea era încremenită...

— Zăpor!... a strigat cineva şi zeci de pescari cu topoarele au trecut pe canal şi au început să sfarme ghiaţa, să o îmbucătăţească, deschizând drum curgerei regulate a fluviului, care începuse să crească, acoperind faţa gheţei, cu apă de o palmă înălţime.

In locul acela se adunase ghiaţa peste ghiaţă şi a ridicat zid în mijlocul Dunărei, mai înalt decât un stat de om, (în apă cine putea şti cât se îngroaşe), şi zăporul se lărgea în dreapta şi în stânga, să prindă toată lăţimea înălţând şi afundând dig de stăvilire a apelor.

Pescarii înăduşeau trudindu-se fără să poată face nimic.

Toţi ţipau de parcă îi cuprinsese nebunia...

Femeile plângeau şi îşi strigau bărbaţii,

iar peste toată gloata şi vaerul acestora se auzi strigătul lui Ivan:

— Netrebnicilor, aţi înebunit de urlaţi aşa?...

Iar femeilor:

— Cobe blestemate, o să aduceţi nenorocirea odată cu bocetele voastre.

Coborîse tristeţea şi jalea în sufletele pescarilor, împreună cu întunericul de apocalips.

Nici odată nu grăbise noaptea ca în seara aceia.

Se adunase lumea pe mal şi a stat până târziu, să audă cum se loveau gheţurile şi cum şopotea apa care creştea mereu văzând cu ochii.

Un ostrov din faţa Vâlcovului era de mult una cu Dunărea...

— Dacă ar fi pornit într'acolo gheţurile...

— S'au oprit în sălcii...

In noaptea aceia, a patra, oamenii obosiţi peste măsură, nemâncaţi, păreau că-şi aşteaptă sfârşitul...

— Se răsbună apa, spuse Ivan.

Prea puţini au fost aceia cari au mai putut rezista fără să-i fure somnul, închizând sub pleoape nădejdea zilei de mâine şi minunea Sft. Nicolae, care va înlătura pri-

mejdia revărsării, împingând gheţurile spre mare.

La ponton, o lampă cu benzină, luminând puternic, străjuia întinsul pustiu al apelor şi întunericul nopţii.

Erau ceasurile unsprezece seara, când nacealnicul a primit următoarele două telegrame telefonate, din partea Prefecturii:

„Luaţi măsurile necesare de liniştire a populaţiei, stop. trimis ajutoare, două companii de soldaţi şi o baterie de artilerie pentru bombardament."

A doua:

„Alexei, asasinul lui Fiodor, a fost zărit în localitate şi pus sub urmărire, stop. probabila arestare în cursul nopţii, stop. încunoştiinţaţi de aceasta, populaţia."

— Două telegrame, şi amândouă pline de răspundere, spuse poliţaiul, clătinând capul... Niciodată nu s'a mai întâmplat aceasta, şi cu hârtiile în mână începu să se plimbe de la un colţ al biuroului la celalt, vorbind îngrijorat, pentru el:

— Ce să fac?... ce să fac?... ce să fac?...

Se opri o clipă în loc, îşi împreună mânile la spate şi iar începu să umble de colo până colo, prin faţa celor doi gorodovoi

cari stăteau nemişcaţi în dreapta şi în stânga uşei, aşteptând ordine.

Poliţaiul sufla pe nări, greu ca o locomotivă; în cele din urmă se hotărî să împartă răspunderea ce-i căzuse pe cap, aşa din senin, cu cei doi gardişti pe cari îi avea.

— Ascultă Vasilie!... şi se opri uitându-se în ochii gorodovoi-ului, asculţi?

— Ascult...

— Aşa... Să te duci la port să spui oamenilor să ştie că Alexei, acela care a ucis pe Fiodor, a fost prins şi că mâine... Nu, să nu spui nimic... Işi duse mâna la frunte şi după o clipă, vorbi ca pentru el:

— Numai că a fost prins... şi rămase cu ochii în ochii lui Vasilie.

— Da.

— Că a fost prins...

— Că a fost prins...

— Alexei...

— Alexei...

Gorodovoi-ul se învârti pe călcâe, puse mâna pe clanţa uşei şi vru să iasă, să ducă ordinul mai departe...

— Stăi!... şi mâna poliţaiului căzu pe umărul lui Vasilie iar mai apoi o ridică, încet ca să şi-o oprească în bărbie. In clipa aceia îi trecu prin minte cât de grea e slujba pe care o are, şi cât nu-şi pot da seama nu numai oamenii, de ce înseamnă a fi poliţai,

dar nici chiar nevastă-sa şi nici cumnatu-său, un beţiv care toată ziua nu făcea altceva decât să stea în cârciumă şi să ceară oamenilor de băut, făgăduindu-le protecţie pe lângă nacealnic... Se plesni cu palma peste frunte şi spuse destul de tare ca să-l audă şi slujitorii, ca şi cum le-ar fi împărtăşit grijile:

— Cum dracu să se întâmple toate odată...

— Aşa-i, confirmară amândoi subalternii, clătinând capul, îngrijoraţi şi ei de năpastă.

De dincolo, dintr'o cameră vecină se auzi glasul nevestei domnului poliţai strigând :

— Vasilie!... Vasilie!...

Gorodovoi-ul vru să alerge, ochii poliţaiului însă şi gestul mânei acestuia, îl opriră:

— Ce vrei?...

— Să aducă lemne şi să bage în sobă... m'am culcat...

— Nu se poate!... are treabă cu mine... de ce nu i-ai spus mai de vreme, nu acum când nu ştiu unde îmi stă capul de lucru...

— Cred, ai fi bucuros să răcesc şi mâine, poimâine să mor, să te însori pentru a treia oară... Vasilie!... şi ţipătul femeii se auzi ca

o plesnitură împreună cu sgomotul unei cane ce se sparge în uşă...

Vasilie deschise uşa şi intră, ca imediat să răsune o pereche de palme...

Poliţaiul se oprise în faţa geamului cu amândouă mânile în buzunar, privind în sticla ferestrei să vadă cum se reflectă lumina lămpei ce ardea pe masă.

Gardianul se întoarse din camera vecină, frecându-şi obrajii, înjurând printre dinţi şi făcând semne tovarăşului de suferinţe, Mitia, care sta la locul lui ca mai înainte. (Avusese noroc să nu-l cheme pe el).

Când se întoarse cu faţa dela fereastră, poliţaiul îl întrebă ca şi cum pe el îl aşteptase:

— Ai terminat?...

— Da. Mi-a tras două palme... Vasilie îşi netezea obrazul...

— Nu-i nimic... aşa e ea... şi poliţaiul începu din nou să se plimbe. De data aceasta uitase cu totul de cele două telegrame... In faţa lui îi sta aevea parcă Paşa... O, de câte ori nu l'a bătut şi pe el, pe el care este un om... care bate toată lumea, care este autoritatea în faţa căruia toţi se descoperă când vorbeşte el, nalcealnicul... şi ea l'a scuipat în ochi şi i-a spart capul cu o farfurie când a vrut să plece la Reni, fără să o ia cu el... Altă dată, îşi aducea aminte

poliţaiul, a aruncat cu o bucată de lemn pe urma lui, şi asta s'a petrecut în faţa oamenilor... A trebuit să râdă spunând tuturor că nevastă-sa a glumit..., şi câte şi mai câte nu i-a făcut, dar el o ierta totdeauna pentru că tot ea, când îl îndrăgea, ştia să-i spună atâtea vorbe frumoase, cum nu auzise niciodată în viaţă...

— Mai aveţi treabă cu noi, întrebă Mitia, după ce mai înainte se înţelese, din ochi, cu Vasilie, văzând că nacealnicul Semen Semenovici uitase de ei...

— A, da... şi poliţaiul, ca trezit din somn, se opri în loc, scoase telegramele din buzunar şi începu să le citească din nou, în gând, mişcându-şi când şi când buzele, ca apoi să închidă ochii, să strângă pumnii... şi să spună:

— Ei, şi dacă l-a prins?!... Ce-mi pasă mie, ce le pasă oamenilor... Asta-i bună... Numai să-mi îngreueze mie slujba... abia uitase pescarii de Fiodor şi-acum poftim... iar mi-l scoate dracul în cale... din nou am să bat pe cine ştie cine, acum când vine potopul...

Şi-a adus aminte de nevastă-sa, deschise uşa şi băgând capul în odaia de dincolo strigă :

— Ce-ţi pasă ţie... te-ai culcat să dormi şi eu... eu nu ştiu ce să mă mai fac de lu-

cru, şi cel puţin de m'ai lăsa în pace... Eşti o ticăloasă şi am să...

Poliţaiul abia avu vreme să închidă uşa în care pocni o bucată de lemn.

— Să mă laşi în pace... strigă furios nacealnicul Semen, ai înţeles?... să mă laşi în pace... Căţea...

Semen sufla pe nări şi se uită la gorodovoii, ca şi cum ar fi vrut să le spună:

— Ei, aţi văzut?...

Işi trosni degetele mânii, scrâşni din dinţi şi începu să vorbească singur:

— Vine apa... fir-ar a dracului de Dunăre, are să-mi ia totul... are să strice şi grădina... arbuştii cei tineri au să îngheţe... are să pătrundă în pivniţă, vinul... zarzavaturile... tot, tot are să se strice...

Se apropie de fereastră, îşi puse mânile pe lângă ochi, lipindu-le de geam şi privi afară în întuneric, ca şi cum ar fi căutat să-şi aducă aminte de ce avea pe-afară şi i se poate prăpădi...

— Nimic...

Se întoarse dela geam, spunând gardienilor:

— Ascultaţi!... să vă duceţi amândoi să daţi de veste oamenilor că vin soldaţii, că l'a prins pe Alexei, să fie liniştiţi, şi...

Semen Semenovici lăsă capul în jos vorbind pentru el:

— Şi ce au să facă soldaţii dacă vin... parcă noi nu suntem destui şi pe urmă unde o să-i culcăm...

— Chiar aşa, spuse Vasilie, ce o să facă ei mai mult decât să se uite... Nu trebuia să vă luaţi după nebunul acela de Dimitrie şi alţii ca el, cari v'au sfătuit să telefonaţi la Prefectură de toate câte se întâmplă pe aci... parcă dacă n'ar fi ştiut ar fi fost vre-o pagubă...

— Hm!... ce prost eşti tu, Vasilie, parcă ştiam eu că are să trimeată soldaţi. Dacă nu pot eu să fac nimic, dar ce au să facă ei... şi pe urmă, în fiecare iarnă, de câte ori dădea îngheţ, comunicam la telefon, ca să ştie şi ei că eu nu stau degeaba, dar să mă gândesc la una ca asta, să se amestece în treburile noastre, cum era să-mi treacă prin cap?...

— Aşa-i...

Uşa poliţiei se deschise şi nevasta lui Vasilie intră supărată, fără să vadă pe domnul poliţai, se opri în faţa bărbatului, răstindu-se la el:

— Nu mai ai de gând să vii acasă, ticălosule?... sau iar te-ai îmbătat şi vrei să te duci la amantă... Porcule!... şi până să-i facă semn Vasilie, să se liniştească, că nu e singur şi este nacealnicul de faţă, femeia

îl scuipă în ochi... Vasilie se ştergea pe faţă, fără să aibă vreme să-i răspundă. Totul fusese ca o furtună ce a bufnit în odaie, băgând praf în ochii celor din casă.

— Avem de lucru, spuse sec, nacealnicul.

Femeea făcu ochii mari, speriată. Ar fi vrut să spună ceva, limba însă i se împletecea în gură... Se învârti ca un ochiu de apă şi ieşi, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat, închizând uşa după ea.

— Toate femeile sunt la fel, Vasilie... toate... apoi urmând ideia poruncilor cari îl preocupau, urmă:

— Plecaţi acum şi spuneţi populaţiei tot ce aţi auzit...

— Păi e noapte, Semen Semenovici... pe cine mai găsim... e târziu... lumea s'a dus acasă...

— E târziu!... repetă poliţaiul mirat, uitându-se la ceas (era unu şi jumătate). Aşa-i... bine, duceţi-vă acasă şi mâine de dimineaţă să o începem din nou... Urâte zile... Ai deslegat câinele...

— Il desleg acum...

— Bine... Noapte bună, numai de n'ar veni apa peste noi... nici nu ştiu dacă voiu putea închide ochii de câte griji am...

— Să trăiţi, şi gorodovoii au eşit în curte, au deslegat câinele şi au plecat în noapte...

— Zicea că nu ştie dacă o să poată închide ochii la noapte...
— Poate numai dacă s'o culca pe masă în biurou, dar în casă, nu doarme el...

Cu braţele încrucişate se uita lumea la prăpădul ce-i aşteaptă. Crescuse apa şi începuse să se reverse, nu numai în ostroave, dar cuprinsese tot locul din josul pontonului, până în gura canalului Biulgarovschi şi sălciile de pe mal, oprindu-se în pieptul unei coame ridicate în spre oraş.

Se lăţise de două ori Dunărea.

Odată cu apa, sloiurile fărămiţate, pluteau sau se rostogoleau împinse de şuvoaie, pe pământ.

In curgerea ei, apa zidise zăporul, pe toată lăţimea Dunărei să abată apa, să înece Vâlcovul.

Canareica, cu un topor la spinare, Dimitrie, Igor Vasilipov, Miusov, Ivan Burdianschi cârciumarul, Ivan, Grişa şi Tatiana, Burlacov, Placiov şi încă vre-o cinci-şase, toţi cu câte ceva în mâini, cu feţele aspre, hotărîţi, săriră pe sloiuri să se ducă asupra gheţei, să dea drumul puhoiului la zăpor să deschidă poartă în mijloc, de-asupra gheţei, să dea drumul puhoiului la

vale, să-i oprească creşterea spre oraş, împiedecată de valul de pământ ce făcea dâmbul din port.

Cu ochii la blocurile pe cari le călcau, se ducea ceata celor hotărîţi să ajungă.

Săreau depe un sloi pe altul fără de frică, gata-gata să cadă, sprijinindu-se mereu în căngile, topoarele şi prăjinile pe cari le aveau. Canareica alunecă şi căzu pe spate, puţin a lipsit să se afunde între două sloiuri; îl prinse însă la timp mâna lui Dimitrie.

— Ce?... vrei să te duci după Fiodor?... şi imediat, ce pronunţă numele lui Fiodor şi-a adus aminte de vorba spusă în chiar dimineaţa aceia de gorodovoi:

— Ştii că l-a prins pe Alexei?...

— Pe cine?... întrebă Canareica, surprins, ca şi cum n'ar fi auzit bine, oprindu-se o clipă în loc să se uite drept în ochii lui Dimitrie.

— A!... da, interveni Ivan, am auzit şi eu, mi-a spus Vasilie, că le-a venit vestea aseară...

Canareica lăsă capul în jos... Se schimbă la faţă... Simţea cum i se moae picioarele şi începu să tremure... Se uită înapoi ca şi cum ar fi voit să se întoarcă, se scărpină în cap săltându-şi căciula şi după ce se socoti într'o clipită, hotărît, porni înainte...

— Te-ai udat tot, Serghiei, să nu răceşti... ai face mai bine să te înapoiezi...

Canareica n'auzea nimic.

Uitase de mult şi de Fiodor şi de Alexei... Ii trecuse şi spaima nopţii aceleia în care se visase cu călugărul pe ape, acum însă, aşa deodată, vestea prinderei lui Alexei cel bun, îl sdrobise... In timp ce trupul îi tremura ca varga, pe frunte broboane mari de năduşeală se iviră odată cu o roşeaţă ce-şi schimbă culoarea în vânăt...

— Ce ai, îl întrebă Grişa... Nu te simţi bine?

— Nimic... Lasă-mă în pace!... se răsti Canareica, ce te ţii după mine?...

Grişa tăcu şi rămase un pas în urmă să se apropie de ceilalţi...

Inapoia tuturor, venea Miusov şi Tatiana, căreia îi vorbea bătrânul:

— Trebuia să stai pe mal...

— Şi dacă se îneacă el?.. dacă te îneci tu?...

Miusov tăcu.

Se apropie Grişa, o luă de mână şi amândoi se priviră în ochi fără să spună nimic... Incepură să râdă...

Se apropiaseră pescarii de zăpor. De pe mal se uitau ceilalţi şi aşteptau să vadă că se împlineşte minunea... Femeile se rugau

în gând lui Sft Nicolae şi făceau cruci, unele dupe altele, ca în faţa icoanei...

— In partea asta e digul mai mic...

— La mijloc, la mijloc... dacă vom putea deschide...

Tatiana strânsă de braţul lui Grişa începu să tremure. Din ochi îi picurau lacrămi...

De pe mal cei ce vedeau cum se apropiaseră de vâltoarea sloiurilor, începură să strige cât îi ţineau gura:

— Intoarce-ţi-văăl...

Fiecare era strigat pe nume. Nevestele plângeau şi-şi frângeau mânile că şi-au lăsat bărbaţii să plece... şi mai greu de cât toate, se frământa Dusea care îşi avea pe toţi ai ei pe ghiaţă...

— Numai de Canareica nu se pomenea, pe el n'avea cine să-l strige...

Cei de pe ghiaţă nu mai auzeau nimic, fiecare era cu ochii în jos, să vadă unde pune piciorul.

Sloiurile erau răsturnate în faţa zăporului unde se afundau ca înghiţite fără să se mai arate, altele se încălecau deasupra, de parcă mână de om le aşeza.

Dimitrie a sărit pe un bloc mare. Sub picioarele lui Ivan începuse a se apleca ghiaţa, l'a prins cârciumarul şi l'a tras cu el

pe o bucată care se înţepenise între alte sloiuri din părţi, să rămână împiedecată.

Din spate un bulgăre de ghiaţă se rupse şi îşi făcu loc înainte, gata să-i lovească peste picioare... Se opriseră toţi pe loc să se uite, neştiind ce să facă... Nici unul nu mai avea curajul să meargă mai departe; abia acolo îşi văzură nimicnicia în faţa primejdiei.

— Chiar de am ajunge şi tot nimic nu e de făcut...

Inaintea lor, vâltoarea fierbea greoi ronţăind bulgării de ghiaţă, să-i înghită, sau să-i arunce sus, pe aşternut...

— Să ne întoarcem... se rugă plângând Tatiana, atârnată de braţul lui Ivan.

Toţi amuţiseră, nimeni nu scotea nici un cuvânt, afară de ea... numai ea plângea încet, ruşinată de nevolnicie şi temătoare de viaţa lui Grişa.

Serghiei, posac, lovind cu toporul în ghiaţă, ca să se înfigă înainte de a părăsi blocul pe care se găsea, începu să sară ca o capră...

— Nu te mai duce, strigară ceilalţi, tot nimica n'ai să faci... Canareica însă nu răspunse şi îşi vedea înainte de ce-şi pusese în gând. Sărea mereu de pe un sloi pe altul, până ce a ajuns sus, căţărându-se pe un bulgăre, înadins parcă, rupt în trepte.

Puse piciorul şi mereu prinzând înaintea lui cu toporul, a sărit dincolo, unde fără să lase vreme nici gândului nici odihnei, începu să lovească de parcă pornise să tae buşteni de sălcii...

Nici unul dintre cei ce-l însoţise n'a avut curajul să-l urmeze.

Depe mal, miile de oameni strigau cât îi ţineau gura:

— Plecaţi de acolo!...

— Vania!... Grişa!...

— Dimitrie!...

— Osep!...

— Fugiţi!... O să vă prindă sloiurile şi o să vă tragă la fund...

Femeile începură să ţipe , să plângă, să se trântească la pământ şi toată larma aceasta spărgea cerul... Mânile se agitau şi frământarea părea că le luase minţile deodată, miilor de oameni.

Unii făceau cocoloaşe de zăpadă, aruncând în cei de pe ghiaţă, să le atragă atenţia...

— Inapoi!...

— Veniţi înapoi...

In mijlocul Dunărei, pescarii stăteau pe loc ca nişte muşte căzute în lapte...

— Serghiei, tot nimic n'ai să poţi face... strigă Dimitrie... întoarce-te!...

— Carsiov, îţi omori oasele degeaba!... strigă un altul.

Canareica însă, nu mai auzea şi nu vedea nimic în faţa ochilor. In minte i se înfipsese ca un cui imaginea lui Alexei cel bun şi nevinovat, care se uita la cer şi care vorbea aşa de frumos, fără să-l fi putut înţelege, în acelaş timp auzea pe Ivan, pe Dimitrie şi pe toţi, pe toţi spunând unul altuia :

— L'a prins pe Alexei...

Grişa şi Ivan ar fi voit să se ducă după Canareica, ar fi voit, dar era Tatiana, mai era Miusov, şi Miusov a ţipat cu atâta putere şi a dovedit atâta autoritate în privire încât, tată şi fiu, s'au supus fără să scoată un singur cuvânt. Sub picioarele lor, gheaţa se clătina neastâmpărată, mişcată de apa care nu-şi găsia locul. Şi tată cu fiu împreună cu toţi ceilalţi cari plecaseră spre zăpor, afară de Canareica, au început să sară din nou din sloi în sloi, cu aceiaşi grije de mai înainte, să se întoarcă înapoi, la mal...

S'a mai oprit în loc Miusov şi cârciumarul de au strigat lui Canareica făcându-i semn cu mâna, să lase şi să plece deacolo, să se ducă în jos, să iasă dincolo de Biulgarovschi... dar, cine mai asculta.

Blocul cel mare de gheaţă pe care câteva minute mai înainte stătuseră toţi în faţa vâltoarei, începu să se aplece ridicându-se din spate ca să se dea peste cap, lovind grămezile în cari Canareica tăia cu toporul...
Totul s'a petrecut într'o clipă fără ca cei de pe mal să fi putut vedea bine ce se întâmplă pe ghiaţă...

Nimic....
Cât te-ai şterge la ochi apa năvăli in spărtura deschisă ca o ştirbire în dinţii de ghiaţă ce ferăstrăia digul.
Canareica nu se mai vedea.
— S'a înecat!... s'a înecat!... strigară îngroziţi cei de pe mal.
— Nu se poate...
— Tăceţi!...
— Trebue să fie după ghiaţă...
Fiecare se înălţa pe vârful picioarelor fără să vadă nimic.
S'a urcat unul într'un salcâm, după el alţi şi alţi şi nimeni n'a văzut nimic... şi lumea ştia că nu se vede şi fiecare pe rând aştepta să se urce în pom, ca apoi să spună ca şi ceilalţi.
— Nimic.
Lipovenii agitaţi vorbeau, îşi frângeau mânile şi pe buzele tuturor era numele lui Canareica.

— Bietul Canareica...
— Săracul Serghiei.
— S'a înecat Canareica...

Şi toţi uitându-se la locul unde a dispărut, erau bucuroşi că apa curgea, se ducea să se întindă sau să se reverse dincolo de canal, să scape oraşul. Şuvoiul eşit din matcă şi oprit în pieptul de pământ nu numai că a stat din creştere, dar începuse chiar să scadă, croindu-şi drum de scurgere pe poarta de ghiaţă făcută cu viaţa lui Canareica.

Toţi se uitau acolo să vadă dacă nu se închide drumul din nou cu vre-un bloc şi blocurile se rostogoleau alături ca să fie înghiţite dedesubt.

Se mai îngustase spărtura cu un sloi ce se aşezase în picioare dar apa tot curgea, curgea...

Când s'a făcut noapte, aşa ca să nu se mai poată vedea până acolo, s'au aprins focuri să lumineze depărtarea; degeaba însă, întunericul era mai opac, numai apa foşnea şi sloiurile se măcinau şi se loveau răsturnându-se mereu fără odihnă...

— Au să vină soldaţii, dacă n'au sosit până acum, mâine vor fi aci... a spus nacealnicul, au spus gorodovoii şi toată lumea ştia că vin soldaţii.

— Au să aducă şi tunuri...

— Şi tunuri...

Pescarii se minunau o clipă ca apoi să se liniştească un pic în nădejdea celor ce se vestea.

— Vine artileria!...

— Mâine dimineaţă sunt tunurile aci, şi gata, scăpăm.

Prea puţini îşi mai aduceau aminte de Canareica... frica de înnec stăpânea minţile.

Poliţaiul telefonă din nou prefecturei...

„Până acum bine... nimic nou afară de moartea lui Canareica... stop, Canareica s'a înecat... aşteptăm soldaţii şi ajutoare".

Atâtea nopţi de nesomn şi atâta sbucium de zile, schimbă de nerecunoscut lumea pescarilor.

Cu ochii adânciţi în fundul capului, slăbiţi peste măsură, fără puteri, cu chipurile îngrijorate, lipovenii din Vâlcov păreau umbrele celor ce au fost altădată.

Ceainăriile pustii, cârciumile la fel, numai strada şi malul Dunărei se frământa într'o învălmăşală de bâlci, în care nimeni nu cumpără şi nimeni nu vinde.

Cu braţele moarte, ceată înfrântă şi înfometată, cu ochii la cer, aştepta ca de acolo să vină mântuirea.

Peste zi au lăsat zălog Dunărei, pe Canareica şi acum, înainte de a se duce fiecare pe la casele lor, goniţi de noapte şi oboseala trupului, se uitau unii la alţii fără să spună nimic deşi gândul tuturor era acelaşi.

„Ce se va întâmpla la noapte?!"

— Mâine vin soldaţii...

— Mâine vin tunurile...
— Mâine...
— Numai de ar trece noaptea aceasta, spuse Dimitrie scărpinându-se în cap.
— O să treacă... apa curge...
— O să treacă, repetă Dimitrie cu neîncredere, o să treacă dar... Fără să termine ce ar fi avut de zis, clătină capul cu neîncredere, lipsit de vlagă, mototolit ca o cârpă, a rămas cu ochii împăienjeniți de griji să privească unde-va, departe sau aproape fără să vadă nimic.

Când și când, greoi, abia mișcând buzele, spunea câte unul din gloată, o vorbă de teamă sau de îmbărbătare, și nu-l auzia nimeni, toți se uitau muți pe drumul ce ducea la Dunăre.

Miusov înțepenit pe picioare, își lăsase capul în mâini, nemișcat ca o statue a durerii.

Pescarii întârziau să se ducă pe la case fără să știe de ce. Stăteau adunați în fața cârciumii și n'ar fi putut spune nimeni dacă aștepta pe cineva sau nu... Erau legați unul de altul de același gând. Orice vorbă, orice svon, prindea.

Cineva l'a scuturat pe Miusov încet de teamă să nu cadă, ca și cum mort ar fi fost.

Osep înălță capul, se uită în dreapta, în stânga, cu mișcări mecanice de manechin.

aşteptând de la fiecare trecător o vorbă, o veste de bine.

Un pescar s'a oprit îngrijorat ca el şi ca toţi, să asculte un cuvânt şi cuvântul întârzia. Omul care se oprise o clipă îşi văzu de drum, cu capul între umeri, copleşit de gânduri. Miusov se uita la copiii înfofoliţi în haine groase, cu căciuli mari pe cap, de abia li se vedea vârful nasului. Aştepta, şi de la aceştia, ca dela toţi, să se oprească, să spună o veste bună, veste care să le dea liniştea, că Dunărea s'a scurs deodată, că a secat ca prin minune, că nu mai sunt gheţuri, că a intrat „Vasile Lupu" în port, că au venit şi alte vapoare, că lumea de pretutindeni se îngrijeşte de soarta lor, într'un cuvânt, aştepta o minciună care să facă viaţa mai de luat în seamă, o minciună care să ridice greutatea ce apăsa pe sufletul mulţimii.

Nici un cuvânt. Urechile lui trebuiau să asculte aceleaşi tânguiri şi aceleaşi strigăte de desnădejde sau rugi îndreptate către Cel a Tot Puternic spre care se ridicau braţele să se prindă de slavă...

Când şi când, cei din grămadă aruncau ca o minge cuvântul: „armata"... şi zecile de perechi de ochi înceţoşaţi priveau unul la altul.

Ivan, acelaşi de totdeauna, aspru şi por-

nit pe ceartă de câte ori vre-unul spunea lucruri cari nu erau aşa cum le vedea el, se înrăise şi mai mult.

— Armata!... atât a mai rămas. Dacă nu va fi nici mâine aci, atunci s'a isprăvit cu noi...

— „Dacă", repetă cuvântul cârciumarul fără să termine fraza, lăsând să se înțeleagă nenorocirea care n'ar mai aştepta până a doua zi...

—Eşti un prost... *tâ osel...* Sunt şase zile de când ne freacă spaima şi abia azi au început să se reverse apele; pe urmă ce crezi tu că potopul va veni odată aşa ca şi cum ai vărsa o căldare de apă în burta morunului?...

— Ehei...

— Ce ehei?.. şi pe urmă, poarta care a făcut-o Canareica...

— Da, da, da... spuseră toţi în cor; are dreptate Ivan... are dreptate...

După o clipă de tăcere, ca şi cum toţi ar fi fost într'un gând, pronunţară numele lui Canareica.

Noaptea era liniştită şi senină, ca nicicodată.

Stăteau oamenii în mijlocul drumului nehotărîţi ce să facă, întârziind înadins să nu mai ajungă acasă, când veni spre ei,

alergând ca un eşit din minţi, Alexei, cismarul, plângând şi strigând:

— Ce să mă fac?!... ce să mă fac?!.. mi-a spus Igor că apa creşte mereu şi că o să ne înecăm... Ce să mă fac?... Copiii mei!... Doamne!.. Doamne! Ai milă de mine Doamne... Unde să mă duc?... unde?...

Şi agitat, Alexei se frământa tot, negăsindu-şi loc mânilor şi trupului care se clătina ca o creangă...

— Nu mai urla, nebune, că-ţi dau una acum de te cocoşez... şi Ivan ridică pumnul răstindu-se:

— Nu venim noi de acolo? Ce ţipi aşa şi ce alergi?.. numai tu ai copii?

— Mi-a spus Igor că a văzut cu ochii lui.

— Să-i sară ochii din cap... Tu n'ai fost la Dunăre azi?

— Ba am fost, dar am plecat mai bine de un ceas, îngheţasem şi...

— Nu-i nimic, spuse împăciuitor Dimitrie. E tot aşa, a trecut apa până în marginea salcâmului...

Dar Alexei nu mai auzea, o luase din loc, alergând mai departe spre Dunăre, văicărindu-se şi strigând:

— Copiii mei, copiii mei...

— Să ştiţi că a înebunit cismarul... îmi

pare rău că nu i-am dat două palme să-l întorc din drum... sperie tot oraşul...

Miusov lăsă capul în jos, îl trecuse lăcrimile, îi era ruşine, ar fi vrut să spună ceva şi nu putu, abia de-i scăpă printre buze:

— Bietul om...

Nu l-a auzit nimeni.

Fuga cismarului făcu să crească în urma sa şi mai mult tristeţea...

A trecut mai bine de o jumătate de ceas şi n'a mai vorbit nimeni.

— Să mergem, mormăi Ivan... Noapte bună...

— Dumnezeu şi Sft. Nicolae să aibă grije de noi, răspunse Dimitrie.

Toţi ceilalţi încuviinţară în şoaptă, fiecare gândindu-se la el:

— Să te audă, sfântul.

S'au despărţit pescarii luând cu ei grija şi teama de ce va aduce ceasul nopţii; numai Miusov se mai gândea la spusele cismarului şi dacă ar fi ştiut că Ivan n'are să-l întrebe unde se duce, bucuros s'ar fi înapoiat la Dunăre, să stea acolo de veghe...

Până spre cântatul cocoşilor, prin casele din Vâlcov se mişcau umbrele celor neastâmpăraţi dinăuntru, prin faţa ferestrelor desgheţate.

Pe drumuri, linişte, linişte aşa ca întot-

deauna de parcă nimic nu s'ar fi petrecând.

In case, tăcerea de minute, era sfârtecată de rugi sfioase, de lacrămi, sau de vorbe ce nu mai erau ascultate de nimeni, vorbe ce se spuneau tocmai să tulbure pacea care făcea în sufletele lor tot atâta rău ca şi înnecul pe care îl aşteptau.

Dusea şi-a adus aminte de plecarea a lor ei pe ghiaţă. Intâi a început să plângă, apoi deodată începu să strige la Ivan, aşa ca în zilele obicinuite vieţii:

— Cap sec!... Dacă se rupea ghiaţa cu voi şi vă înecaţi?... ce mă făceam?

Nu i-a răspuns nimeni.

Toţi şedeau care pe pat, care pe scaun, motoliţi de gânduri, cu capetele plecate sau cu ochii ţintă într'un colţ de odaie.

— Şi tu.. se opri Dusea în faţa Tatianei, tu ce fel de femee eşti să te ţii de bărbatu-tău, ca umbra?.. iar dacă te ţii aşa de el, de ce nu l'ai oprit?... Era supărată Dusea la gândul celor ce s'ar fi putut întâmpla. Făcu cu mâna gestul, care înlocuia cuvântul: nepricopsito!...

Tatiana a ridicat capul, s'a uitat la soacră-sa şi a tăcut, părea că nici nu auzise vorbele ce i le spusese.

— Şi dumneata... se îndreptă spre Miu-

sov, la fel cu ei... parcă v'a luat Dumnezeu minţile.

A tăcut şi Osep.

Ar mai fi vrut să spună multe femeia, dar Ivan se ridică de pe scaun şi ameninţător îi strigă:

— Ai înebunit?... Să taci!... am văzut azi pe Alexei, mi-ajunge... pe el nu l'am bătut, dar pe tine... E vreme de ceartă?... Căţea!

A tăcut Dusea şi iar s'a făcut linişte în casă ca mai înainte.

Firea tare a lui Panciuşca îl acoperea, aşa ca să nu poată fi înţeles niciodată pe de-a întregul cum este şi ce gândeşte... Când cu vorba liniştită nu putea birui ,atunci striga şi ridica pumnul ameninţător; era puternic şi de puterea aceasta trebuia să înţeleagă şi să ştie toţi.

Osep, cu bărbia în piept, ţinea mână peste mână privind cum şerpue vinele pe sub piele, parcă atunci le vedea întâia oară.

Fără să ştie de ce, începu să şi le ciupească în vârf de unghii, însemnându-le în pişcături ca de vărsat.

Tatiana se sculă de pe pat pentru a treia oară şi eşi afară să poată plânge în voie, nevăzută şi necertată de nimeni, să intre în casă şi iar să-şi facă de lucru pe afară, într'un vecinic neastâmpăr de du-te-vino. Eşea la poartă să se uite pe podina din

marginea canalului, până la răscrucea drumurilor de parcă ar fi aşteptat pe cineva.

Privea în întuneric să vadă cum se rostogolesc valurile Dunărei ce venea să-i înnece şi nu venea, dar va veni!... îi spunea presimţământul.

— Ce ai astă seară de nu poţi sta la un loc?... tot eşi şi intri... ori eşti nerăbdătoare să-ţi sosească mai degrabă vre-un mosafir pe care îl aştepţi... mormăi Ivan supărat.

Pe masă, samovarul cu susurul trist.

Miusov adormi cu capul rezemat pe braţe. Grişa se urcase pe vatră alături de Tatiana, rezemaţi de perete, vârâţi unul în altul ca două fructe îngemănate.

Dusea era supărată de când ţipase bărbatu-său la ea ridicând mâna să o lovească

— Ne culcăm îmbrăcaţi în noaptea asta... Du samovarul afară... stinge-l şi vezi de închide uşa dela sală. Trage zăvorul... Şi Ivan se întinse pe pat să-şi odihnească trupul sdrobit de frământări şi nesomn.

Câteva clipe în urmă, oboseala de zile şi de nopţi birui teama.

Toată casa dormea.

Intre ferestre ardea lampa făcută mică, afumând sticla, împrăştiind în casă odată cu lumina slabă gălbue, mirosul de petrol.

. . . .

Acasă la el, Dimitrie şi Vasilina s'au svârcolit în gânduri până ce şi unul şi altul au amorţit cu capul pe masă.

Tot târgul dormea, afară de cismar care a aşteptat să se pustiască drumurile, să care în spinare saltelele, plăpumi şi câte-va perne, să le ducă la biserică, să le urce în clopotniţă...

După el, nevasta şi cei trei copii somnoroşi, plângând, urcau scările înguste cu treptele stricate, la flacăra clipocită a unei lumânări.

Noaptea era liniştită, nu bătea pic de vânt... cerul era numai stele ca în zilele calde de vară.

Departe, ca un gând ce se înfiripă, şopotea apa Dunărei.

Printre grinzile ce susţineau cele şapte clopote în diferite mărimi, cismarul aşternu saltelele lăsând în seama femeii să culce copiii şi plecă, mereu fără de astâmpăr, să vadă dacă vine puhoiul. Mai înainte însă se opri la o fereastră a turlei să privească în jos şi n'a văzut nimic.

Era liniştit că de-acum se putea socoti scăpat.

— Dacă n'ar fi iarnă...

Se apropie de copii, îi înveli mai bine trăgându-le plapuma peste ochi şi, liniştit, rezemat de un stâlp din marginea turnului

se uita la ai lui... Toţi adormise de parcă se culcase de ceasuri.. Gândurile erau mereu în neastâmpăr şi cismarul se vedea izolat de lume, se vedea între cer şi pământ fără de nimeni, nimeni...

Se mai gândi Alexei că a doua zi când va coborî din clopotniţă, vor crede oamenii că a vrut să fure în biserică şi de aceia s'a dus acolo. De ce nici unuia dintre ceilalţi nu le mai dăduse în gând să vină să petreacă noaptea cu el?... De ce n'a spus el cuiva, să ştie?

Şi se judeca cismarul în toate faptele sale.

Se uită la copii cum dormeau şi le auzea respiraţia înceată, sforăiturile femeii şi îşi auzea propria lui respiraţie în bătăile inimei...

Deasupra celor adormiţi atârnau frânghiile de cari se trăgeau clopotele şi cum stâlpii susţinători ai bolţii se înălţau în întunericul pe care nu-l putea risipi fărâma de lumină, i-a fulgerat prin minte, fără să ştie de ce, spânzurătoarea. El era călăul, iar trupurile întinse, aruncate unul lângă altul în îngrădirea de scânduri a turlei şi a bârnelor, loc anume sorocit pentru uciderea lor.

Scutură capul, închise ochii şi pe ghicite apucă sforile să le strângă, să le înoade şi

să le arunce pe după o grindă, gonind astfel imaginea morţii.

Două din clopotele cele mici îşi sunară buzele de aramă. In clipa aceia, un fâlfâit de aripi se coborî de sus în jos şi iar în sus, lovindu-se de pereţii de scândură. După ele alte fâlfâiri şi altele.

Se înspăimântă Alexei.

Toate cucuvelele din lume şi bufniţele cu ochii mari şi ciocul coroiat, ascuţit, se băteau în faţa lui, lovindu-se de clopotniţă, ca de pereţii unei colivii uriaşe, alunecându-i pe deasupra capului şi a ferestrelor peste cari tot el întinsese ţoale, să împiedece frigul.

Cuprins de groază, a rămas cu ochii căscaţi şi fălcile încleştate fără să poată mărturisi spaima... amuţise.

A căzut peste cei de jos, deşteptându-i în ţipete...

Copiii au început să plângă şi într'o clipă clopotniţa bisericii părea un iad.

A desfăcut femeea una din ferestre, a desfăcut şi a doua şi pasările nopţii au sburat în întuneric.

Departe şopotea apa Dunărei. Noaptea era liniştită, limpede.

— Alexei! au fost cucuvele... te-ai speriat... Alexei!... Şi femeia tot scuturându-l

de mâni şi netezindu-i obrajii, a deschis ochii cismarul şi a privit în ai nevestii...

— Nu-i nimic... te-ai speriat degeaba.

Capătul lumânării lipit de o grindă, se apropia de sfârşit.

— Mai bine du-te acasă şi adu lampa... o să rămânem pe întuneric... adu şi ciocanul, câteva cue şi velinţele depe ladă şi cele depe pereţi, să le batem la ferestre să nu mai intre blestematele acelea de păsări şi să oprim frigul de afară.

Femeea se băgă în plapumă lângă copii încălzindu-i şi pe ei, încălzindu-se şi pe ea ca să adoarmă numai ce şi-a pus capul jos.

Alexei se sculă, se mai uită odată în fundul clopotniţei fără să poată vedea nimic, de cât sforile cari atârnau ca şi mai înainte.

Coborî treptele înguste, sprijinindu-se de scânduri şi grinzi. Şopotul apei se auzea tot mai limpede, tot mai aproape. Noaptea era aceiaşi. Liniştea se aşternuse peste tot oraşul ca peste un cimitir pierdut.

La început Alexei n'a luat seamă vuetul îndepărtat şi stins al apei ; în măsură însă ce se apropia de casă, apa se auzea tot mai tare, tot mai stăruitor. A încercat să-şi mute gândul şi privind în jos asculta scârţâitul zăpezii sub picioare; când s'a uitat pe cer, stelele străluceau vii şi mărunte ca vârfuri de ace. Se opri în loc, se uită îna-

poi la clopotniţă. Nu se mai vedea nimic... In urechi însă îi suna acelaşi cântec al apei, şopotul Dunărei, de parcă s'ar fi apropiat de malul ei deşi ştia bine cât de departe este. Deodată gândul înecului îl cuprinse. Grăbi pe drum să ajungă să vadă ce se petrece. A trecut pe lângă casă şi a mers înainte, n'avea vreme să-şi astâmpere curiozitatea.

Pe drum nimeni ,el şi întunericul. Atât. Pe la casele oamenilor, luminile stinse sau micşorate. Oboseala zilelor omorîse viaţa, toţi dormeau ca pruncii, fără de visuri.

A trecut prin dreptul casei lui Ivan... a trecut pe la doctoriţă, o ovreică care i-a scăpat nevasta de la moarte când a fost să nască ultimul copil. Canareica... casa lui Canareica era pustie... şi-a adus aminte că nu i-a dat bani când i-a cerut... şi-a adus aminte că pentru o greşală a lui mâncase bătae dela Semen, şi-a adus aminte de el, de peste zi, de ce hotărît plecase să dea drumul apei fărâmând zăporul, cum s'a înecat, cum a strigat lumea... şi-a adus aminte de toate.. şi l'a iertat Alexei pentru toate câte făcuse şi câte ştia lumea despre el... şi oprindu-se în loc, şi-a scos căciula şi a făcut o cruce...

— Dumnezeu să-l ierte...

A trecut prin dreptul ceainăriei, a câr-

ciumilor. Se ducea mereu înainte fără să ştie de ce... uitase unde plecase. Privea casele pe lângă cari trecea, îşi aducea aminte de oamenii din ele, de ce au făcut fiecare. A trecut pe lângă ferestrele casei lui Dimitrie.. ardea lumina slabă, mică ca şi lumânarea din turlă. In dreptul unei case cu perdeaua trasă la o parte se vedea într'un colţ o icoană şi o candelă care pâlpăea înaintea ei. Se opri în loc, lumina creştea şi scădea. Se apropie de fereastră şi privi înăuntru; nu era nimic... era iasca şi undelemnul care se sfârşea.

Deodată îi suna în urechi un vuet de apă aşa ca într'o cădere... se opri în loc, în clipa aceia un val îl lovi peste picioare udându-i cismele până la genunchi şi mai sus, gata, gata să-l răstoarne.

— Dunărea!... ţipă Alexei. Dunărea!

Incepu să alerge înapoi, să iasă înaintea apei şi apa venea mereu alunecând pe pământ să cotropească cât mai mult. De pretutindeni îi ieşeau în cale şuvoaie, de pe canaluri, şi din pământ de parcă tot oraşul fusese aşezat pe isvoare.

— Vin apele!... vin apele!... Inecul... Dunărea... sculaţi!... vin apele! Şi alergând a alunecat Alexei, a căzut, s'a sculat şi din nou a început să alerge gonit de frica morţii, strigând cât îl lua gura:

— Vin apele!... vin apele!... Ivan!... Grişa !... Dimitrie !... sculaţi !... potopul... Dună...

Obosit, fără de puteri, răguşit într'o clipă de parcă ar fi strigat săptămâni întregi, începu să tuşească aşa ca să nu-şi mai audă nici el strigătul.

In vremea aceasta pescarii dormeau duşi, nu era nimeni să asculte ţipătul de desnădejde şi vestire a nenorocirei.

Alexei se trezi în mijlocul apei. Din toate părţile îl năpădise... în urechi urla şuvoiul ce se frământa întinzându-se ca pe un sul să se rostogolească cuprinzând cât mai mult împărăţia pământului.

Năduşeala curgea de pe cismar, gârlă... Nu simţea frig, nu simţea nimic, gândul îi încremenise fără de viaţă, numai ochii îi mai rămăsese, ochii cari începuseră să vadă în noapte ca la lumina lunei.

Ud şi obosit, abia mai putând să se târască, luptând cu şuvoaiele, se apropie de biserică.

Pretutindeni venea apa să se lovească, să se învolbureze, să tălăzuiască şi să aducă sloiuri de ghiaţă.

Se urcă în clopotniţa pe care o găsi în întunerec. Lumânarea arsese toată şi scobise gaură de cărbune în grindă. Mirosea a ars.

Puse mâna pe frânghii şi începu să sune toate clopotele deodată.

S'au sculat din nou copiii în ţipete şi plânsete, iar femeia nu mai ştia ce să creadă, strigând de la locul ei:

— Alexei!.. Alexei, pentru Dumnezeu, ce faci?.. până ce obişnuită cu lumina întunericului, — să ferească gaura ce scobora din clopotniţă, — se apropia de bărbat cu spaimă :

— Alexei!...

Alexei însă trăgea clopotele şi clopotele sunau în noapte, limpede şi puternic, aşa cum nu sunaseră niciodată să vestească Invierea Domnului.

— Alioşa!... şi femeea se agăţă de braţul bărbatului plângând, gândind că omul şi-a pierdut minţile.

Cismarul nu auzea nimic, nu simţea nimic... A tras clopotele până ce a căzut pe saltea ca un pietroi.

Tremura tot... nu putea scoate nici o vorbă...

— Alexei!...

— Da... da... apa... a venit Dunărea... ne-a înecat... apa... Dunărea...

— Alioşa!... Lioşenca!...

Ivan s'a deşteptat în bufniturile surde ce loveau în uşă... s'a deşteptat crezând că

a scăpat porcul din coteţ, dar abia a deschis ochii şi în acelaşi timp auzi şopotul apei luminoase ca o vână de argint ce se îngroşea năpădind în casă să crească, să crească...

— Dusea!... Grişa!.. Sculaţi!... apa. Ne înecăm!... Sculaţi!... striga Ivan cu toată puterea.

Lampa ardea în perete... scaunele răsturnate... masa şi o ladă se ridicase în sus... toate pluteau deasupra apei care se ridica mereu şi repede ajungând înălţimea patului...

Un dulăpior cu pahare şi farfurii se răsturnă fărâmându-se într'o huruială stridentă. De sub fereastră se deslipi, de pe trestii, ca o bucată de tapet, tencuiala de lut, lăsând să se vadă cum intră apa înăuntru, printre şipci.

Au eşit în curte cum au putut, cu lampa în mână şi apa până în brâu...

— Dusea, scara!... unde este scara?... strigă Ivan.

Dusea nu răspunse.

— Scara, n'auzi? şi o lovi cu pumnul în cap, dar femeea năucită părea că nu auzise ce-i strigă bărbatu-său şi nici nu simţi lovitura, era ca o lunatică stăpânită de duhuri rele.

S'au urcat pe acoperişul unei bucătării

lipite de casă, cu tavanul jos, de acolo pe casa mare şi de-acolo în pod.

— Mai repede, striga Ivan, mai repede şi la lumina lămpei vedeau apa învolburându-se în ochiuri, făcând spume.

Abia când s'au găsit cu toţi, la adăpost de primejdie, şi-au adus aminte de Miusov.

— Tata, strigă Tatiana. Tata! şi într'o clipă sări pe magazie şi de acolo jos în apă.

De pretutindeni se auzeau ţipete dispe rate ce se ridicau la cer ca să se resfrângă în bolta nopţii şi să se risipească peste tot cuprinsul de ape şi sloiuri plutitoare.

Ţipetele tăiau noaptea în toate chipurile fărămiţând-o.

Plânsul copiilor şi al femeilor împlinea nenorocirea pe care o adusese potopul.

Clopotele de la biserică sunau mereu, când mai cu putere, când mai stinse, în măsura puterilor lui Alexei.

— Tatiana!.. Tatiana! striga Grişa în braţele lui tată-său care îl strângea cu putere la piept aşa ca să nu se poată deslipi de dânsul, să sară în apă. Tatiana cu Miusov se arătară, amândoi cu mânile întinse în sus, purtând plăpumi şi velinţe... Apa le ajungea până la piept şi îi trăgea curentul.

Sgomote surde, mai îndepărtate sau mai apropiate, se auzeau unele după altele ca

prăbuşiri de case. Ţipete şi urlete de pretutindeni...

Unii dintre pescari, în bărci, cu ţoale şi plăpumi, alunecau pe apă ca pe canaluri, ferindu-se de sloiuri, să se ducă, nici ei nu ştiau încotro.

Ivan îşi da cu pumnii în cap că nu se gândise la asta, ca şi cum n'ar fi trăit pe ape, dar tot el îşi zise imediat:

— Şi unde era să mă duc?.

Când a început să se lumineze de ziuă, abia atunci şi-au dat seama de grozăvia pe care o trăiau...

Case dărâmate, garduri desprinse pluteau purtate de şuvoaie... lucruri casnice, toate, toate erau pe apă.

In faţa lor, peste grădini şi canaluri, se vedea casa lui Dimitrie... Ivan se uita la ea. In chiar clipa în care gândea „ce va fi făcând" văzu cum se clatină... îi păru că ameţise, vrea să închidă ochii, se prinse cu mâna de coşul casei... şi văzu casa lui Dimitrie cum se înclină ca o cutie, într'o parte să se lase încet în jos, să cadă într'o rână...

Peste tot se întinsese apa cât vedeai cu ochii. Se mutase marea în oraş. Podurile şi podeţele de peste canaluri, rupte, încurcau

drumurile împiedecând pe cei porniţi cu barca să-şi caute scăparea.

Mai sus de Vâlcov, spre Chilia, la vre-o trei mile, era pământul mai ridicat; către acest pământ se îndreptau oamenii să-şi afle scăparea.

Deodată un bubuit puternic, apoi altul şi altul.

— Tunurile!..

Ochii lipovenilor se luminară de ultima nădejde.

Trei tunuri, aşezate unul lângă altul, scuipau foc şi rotocoale de fum svârlind ghiulele să spargă zăporul. Imprejurul lor, bărcile cu lipoveni începură să se adune, spectacol nou pentru pescarii cari îşi uitaseră pentru o clipă necazurile lor ca să se preocupe acum de amănuntele ce îndeplineau soldaţii la executarea bombardamentului. Urmăreau ghiulelele ce cădeau şi la fiecare lovitură dată în zăpor, isbucneau coloane de apă şi gheaţă ce se ridica în sus, mănuchi de spice răsfirate. Unii au coborît din bărci să stea în preajma soldaţilor, alţii, cu cisme în picioare, — unde era apa mai mică şi nu puteau pluti bărcile — le trăgeau după ei să se apropie de tunurile mântuitoare, în timp ce echipe de soldaţi adunate, plecau să dea ajutoare celor rămaşi în pericol.

Soarele era mai viu, razele lui mai pătrunzătoare. Şuvoaiele de apă neastâmpărate, îşi căutau mereu alte cursuri lovindu-

se în pereţii caselor, sau în buturugile sălciilor.

Cei rămaşi în oraş, câte trei patru într'o barcă, se apropiau pe cât puteau, de locul cel mai deschis să vadă zăporul. Prindeau barca de câte un pom sau un stâlp de gard rămas în pământ şi aşteptau să cadă ghiuleaua.

De sus, de pe acoperişul casei. Ivan şi Grişa urmăreau, bucurându-se cu fiecare lovitură dată la loc bun şi întristându-se, clătinând capul, când ghiuleaua cădea dincolo de zăgaz afundându-se în Dunăre sau alunecând pe ghiaţă, pe sub apă, ca o săgeată ce ridica brazda de argint viu.

Până la prânz focul artileriei n'a stat...

Se făcuseră găuri în ghiaţă ca în plasă, se fărâmaseră blocurile, iar zăporul de deasupra nu mai exista, exista însă cel de dedesubt şi în acela loveau tunurile să-l sfarăme.

Apa începuse să curgă de mult pe drumul vechi al albiei, nu se putea retrage însă de pe uscat. Nu i se deschisese vadul sub gheţuri.

Oamenii începură să se întristeze gândindu-se la noaptea ce va veni.

In clopotniţa bisericei, Alexei zăcea pe saltea, tremurând de frig, învălit cu toate

trenţele pe cari şi le adusese. Copiii plângeau, iar femeea se văicăra urcată pe fereastra turlei să vadă pe cineva şi să strige. Nu se vedea însă nimeni. De nenumărate ori, după ce a spus copiilor să fie cuminţi, a coborît scările să vadă, dacă se poate îndrepta spre casă (atât avut avea) apa însă era mereu aceiaşi. S'a urcat din nou în clopotniţă şi nemai având nici un mijloc de a cere ajutorul cui-va, a început a trage clopotele ca astfel să vestească Vâlcovului. existenţa lor.

Când au venit soldaţii, abia au putut duce câte-va pături şi o pâine pentru copii.

Alexei era bolnav. După îngheţul ce-l suferise, i se aprinsese obrajii ca focul şi ardea.

— Alexei!... au venit soldaţii... Alexei...

Dar Alexei nu mai auzea nimic...

Cu ochii mari, eşiţi din orbite, tremura şi ţipa răguşit, făcând eforturi să se ridice:

— Vin apele!... Dunărea!... Copiii... copiii mei... Sculaţi!... Grişa!... Ivan!... vin apele... vin ape...

. . . .

Patru lovituri de tun trase deodată, ţintite în acelaşi loc, făcură să ridice o trâmbă uriaşe de apă şi imediat, ca un sorb să pornească apa de pretutindeni să-şi facă calea într'acolo.

Vuiau şuvoaiele de parcă s'ar fi lovit de stânci prăpăstioase.

Apa scădea văzând cu ochii, aproape cu aceiaşi grabă cu care venise, lăsând în urmă sloiurile cele mari de ghiaţă semănate pretutindeni, pe pământ sau sprijinite de casele dărâmate, pomi şi garduri. Pe apă, fundul bărcilor răsturnate făceau pete de cerneală plutitoare.

— *Dai Bog!... dai Bog...*

Şi lumea începu să se însenineze.

— *Slavă Bogo!...* strigă Ivan depe casă, unui vecin de pe alt acoperiş... se duce...

— *Slavă Bogo!...* răspunse omul şi amândoi îşi făcură cruce după ce fiecare şi-a scos căciula depe cap.

Miusov dormea în pod iar lângă el Tatiana îi mângâia fruntea.

Grişa sta cu capul răzimat în mâni, furat de gânduri.

Dusea încerca să facă ordine în pod, ca şi cum ar fi gospodărit în casă.

— Scade apa!...

— Se duce...

— Se duce... strigau oamenii pretutindeni vestind bucuria.

Artileria îşi rărise focurile.

Din toate părţile, se aduna apa la un loc, ca într'un lighian uriaş să se verse în Dunăre spumegând gălăgioasă, cu vrăşmăşia

de a nu fi putut să-şi păstreze cucerirea făcută într'o noapte.

Până seara, n'a mai rămas apă în Vâlcov de cât în locurile joase şi acolo, lăcărind ca după o ploaie în zilele de primăvară.

Oamenii începură să calce din nou pământul.

Stogurile de trestii de prin curţile pescarilor, stoguri cari fusese mai la adăpost între două zidiri şi scăpase de a fi luate de valuri, au fost strânse de soldaţi şi împărţite în tot oraşul în grămezi, la mijlocul drumurilor, unde le-au dat foc să se poată încălzi lumea...

— S'au retras apele... s'au retras...

Inoptase.

A doua zi, oamenii se căutau unii pe alţii să se vadă, ca şi cum apa care îi despărţise o noapte şi o zi, durase ani în cât fiecare se temea să nu-şi mai găsească cunoscuţii şi prietenii, sau să se afle unii pe alţii schimbaţi, îmbătrâniţi de griji şi spaimă...

. . . .
. . . .
. . . .
. . . . și viața începe iar, aceiași de toate zilele.

. . . .

. . . . două detunături de armă şi cerul, în partea aceia, se stropi într'un stol de mii de raţe ce fâlfâiau din aripi.

Intr'o barcă, câţi-va copii, între trei şi şease ani, ieşeau dintr'un canal lăturalnic să treacă pe canalul cel mare, cu apa linişlită, să-i sfâşie faţa.

Pe podişcă a trecut o femee şi după ea pustiul...

Barca cu copii s'a pierdut după nişte sălcii şi apa încreţită îşi trimitea undele în lutul malurilor sdrenţuite şi în rădăcinile sălciilor ce întindeau tentacule de caracatiţă.

La biserica lipovenească, clopotele băteau în şapte sunete deosebite, o suită stereotipă ce avea să se repete până târziu, spre seară.

Peste sălcii şi canaluri se auzi un glas de femee strigând cât o lua gura:

— *Suraaa... id siudaaa...*

Şi liniştea ruptă o clipă, se întindea mai departe peste canaluri, grădini şi biserica lipovenească, să se piardă în cer şi pe pământ.

LEI 60.–